

ANKARA

HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNDEKİ SURİYE KÖKENLİ
ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM SİSTEMİNE UYUM SORUNLARI:
ANKARA-ALTINDAĞ İLÇESİ ÖRNEĞİ**

Onur OLGUN

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Neşe SONGÜR**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
AMME İDARESİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI**

Kasım-2019

**GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNDEKİ SURİYE KÖKENLİ ÖĞRENCİLERİN
EĞİTİM SİSTEMİNE UYUM SORUNLARI:
ANKARA-ALTINDAĞ İLÇESİ ÖRNEĞİ**

Onur OLGUN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
AMME İDARESİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

KASIM 2019

Onur OLGUN tarafından hazırlanan ‘‘Suriye Kökenli Geçici Koruma Statüsündeki ğrencilerin Eğitim Sistemine Uyum Sorunları: Ankara-Altındağ İlçesi rneği’’ adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİğİ / ~~OY OKLUğU~~ ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Amme İdaresi Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Neşe SONGR

Kamu Yönetimi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ .....

llongr

[Signature]

Başkan : Prof. Dr. Feyza ULUğ

Eğitim Bilimleri, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ .....

[Signature]

ye : Doç. Dr. Çiğdem ERDEM

Kamu Yönetimi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ .....

Tez Savunma Tarihi: 27/11 /2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

[Signature]

Prof. Dr. Figen ZAİF

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Onur OLGUN

27/11/2019

Geçici Koruma Statüsündeki Suriye Kökenli Öğrencilerin Eğitim Sistemine Uyum Sorunları:
Ankara-Altındağ İlçesi Örneği

(Yüksek Lisans Tezi)

Onur OLGUN

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Kasım 2019

ÖZET

2011 yılında Suriye’de başlayan iç karışıklıklar nedeniyle Türkiye’ye doğru başlayan göç dalgası sonucu Türkiye’de bulunan Suriye kökenli sayısı 3.6 milyonu geçmiş olup göç edenlerin önemli bir kısmını çocuklar oluşturmaktadır. Yaşanan bu göç dalgası temel hizmetlerin sağlanması sürecinde bazı sorunları ortaya çıkarmış olup, sorun yaşanan hizmetlerden biri de eğitim alanı olmuştur. Ulusal ve uluslararası alanda yasal düzenlemelerde çocukların eğitiminin bir hak olduğu vurgulanmış olup, her çocuğun bu haktan yararlanmasının sağlanması devletlerin sorumlulukları arasındadır. Bu kapsamda, Türkiye’de atılan bazı adımlarla Suriye kökenli çocuklar eğitim sürecine dahil olmuş ancak, bu durum bazı problemlere neden olmuştur. Bu çalışma Suriye kökenli çocukların eğitim sistemine dahil olması ile ortaya çıkan sorunları tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmada veri toplamak amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada veriler, Ankara ili Altındağ ilçesine bağlı olan ve Suriye kökenlilerin eğitim gördüğü 3 ilkokulda görev yapan 9 okul yöneticisi, 63 öğretmen ile çocukları bu okullarda eğitim görmekte olan 28 Suriye kökenli öğrenci velisi ve bu okullarda eğitim gören 31 Suriye kökenli öğrenci ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri ile çözümlenmiştir. Yapılan çözümlenmeler sonucunda Suriye kökenli öğrencilerin eğitimi sürecinde iletişim ve dil sorunu, zorbalık-dışlanma ve ötekileştirilme, okula devam, akademik başarı, velilerin etkinliklere katılımı konularında sorunlar yaşandığı tespit edilmiş ve bunların çözümüne yönelik bazı öneriler sunulmuştur.

Bilim Kodu : 10213
Anahtar Kelimeler : Göç, Suriye, Eğitim, Eğitim Hakkı, Eğitim Sorunları
Sayfa Adedi : 102
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Neşe SONGÜR

The Problems in Adaptation of the Syrian Students with Temporary Protection Status to Education
System: Ankara-Altındağ District Sample

(M.Sc. Thesis)

Onur OLGUN

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

November 2019

ABSTRACT

In 2011, due to the civil war in Syria, over 3.6 million Syrian, a great majority of whom are children, emigrated to Turkey. This migration wave has caused some problems in the provision of basic services and one of the problems has been faced in the field of education. In national and international regulations, it is emphasized that education of children is a right and it is among the responsibilities of states to ensure that every child can benefit from this right. In this context, through some vital steps and applications, Syrian children in Turkey have been included to the education process but the inclusion of these children to the education system in Turkey has caused some problems. This study aims to identify the problems that have arisen with the inclusion of Syrian children in the education system. In the study, qualitative research methods were used to collect data. The data were obtained from the semi-structured interviews conducted with 9 school administrators, 63 teachers and 28 Syrian parents and 31 Syrian students in three state primary schools where Syrian children continue their education in the district of Altındağ in Ankara. The data were analyzed with descriptive and content analysis methods. As a result of the analyzes conducted, it was found that the problems in adaptaion of Syrian students to the education system are language-communication problems, bullying, exclusion-alienation, and low attendance to school, academic success, parents' participation in the activities. Considering these problem areas, some suggestions were made to solve them.

Science Code : 10213
Key Words : Migration, Syria, Education, Education Rihgt, Education Problems.
Page Number : 102
Supervisor : Prof. Dr. Neşe SONGÜR

TEŐEKKÖR

Çalıőmalarım boyunca, bana yardım ve katkılarını sunan TODAİE'deki tez danışmanım ve çok değerli hocam Sayın Prof. Dr. Feyzi ULUĞ'a; Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'ne geçtikten sonra değerli katkılarını sunan tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Neşe SONGÖR'e; destekleyici tutum ve ilgisi için Araştırma Görevlisi Orhan YONCALIK'a teşekkür ederim.

Çalıőmam sürecinde yaőamımın her döneminde olduğu gibi bu aşamada da yanımda olduğunu hissettiren ve desteğini hiç eksik etmeyen sevgili eőim Sevil UÇ OLGUN'a teőekkürlerimi ve sevgilerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR.....	xv
1. GİRİŞ.....	1
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	5
2.1. Göç Kavramı.....	5
2.2. Göç Türleri	6
2.3. Göç Sürecinde Yaşanan Eğitim Sorunları	7
2.3.1. İletişim Sorunu	8
2.3.2. Okul Başarısı ve Okula Devam.....	8
2.3.3. Öğretim Programı, Planlama ve Zaman Yönetimi.....	9
2.3.4. Davranış Sorunları.....	10
2.3.5. Uyum ve Motivasyon Sorunu	10
2.3.6. Okul-Aile İşbirliği ile İlgili Sorunlar	11
2.3.7. Eğitime Erişim.....	11
2.3.8. Okulların Fiziki Yapısı.....	12
2.3.9. Öğretmenlerin İş Doyumu ve Motivasyonları	12
2.4. Göç Sürecinde Yaşanan Eğitim Sorunları İle İlgili Çalışmalar.....	13
2.5. Göçe İlişkin Mevzuat.....	15
2.6. Göç ve Eğitim Hakkı	19

2.7.	Suriye Krizi ve Türkiye’deki Durumu.....	21
2.7.1.	Türkiye’deki Suriye Kökenlilerin Mevcut Durumu.....	21
2.7.2.	Türkiye’deki Suriye Kökenlilerin Hukuki Durumu	22
2.7.3.	Türkiye’de Suriye Kökenli Çocuklara Uygulanan Eğitim Politikaları	24
3.	YÖNTEM	27
3.1.	Araştırma Modeli.....	27
3.2.	Çalışma Grubu.....	28
3.3.	Veri Toplama Araçları.....	32
3.4.	Veri Toplama Süreci.....	34
3.5.	Verilerin Analizi ve Yorumlanması	34
3.6.	Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları.....	38
4.	BULGULAR VE YORUMLAR	41
4.1.	Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular	41
4.1.1.	İletişim Sorunu	43
4.1.2.	Eğitim Süreci ile İlgili Sorunlar	45
4.1.2.1.	Öğretim programı	45
4.1.2.2.	Planlama ve zaman yönetimi	46
4.1.2.3.	Akademik başarı	47
4.1.2.4.	Okula devam.....	48
4.1.3.	Sınıf İklimi ile İlgili Sorunlar.....	50
4.1.3.1.	Davranış sorunları.....	50
4.1.3.2.	Uyum ve motivasyon sorunu	51
4.1.3.3.	Yaş-kademe farkı.....	52
4.1.3.4.	Sınıf mevcudu.....	53
4.1.4.	Okul-Aile İşbirliği ile İlgili Sorunlar	54
4.1.4.1.	Veli ile dil sorunu	55

	Sayfa
4.1.4.2. Materyal temini.....	56
4.1.4.3. Etkinliklere katılım.....	56
4.2. Okul Yöneticilerinin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular	58
4.2.1. İletişim Sorunu	59
4.2.2. Eğitime Erişim ile İlgili Sorunlar	61
4.2.2.1. Okul kayıt süreci.....	61
4.2.2.2. Okula devam.....	62
4.2.2.3. Yasal düzenlemeler.....	62
4.2.3. Okul İklimi ile İlgili Sorunlar.....	63
4.2.3.1. Davranış sorunları.....	64
4.2.3.2. Kültürel farklılıklar.....	65
4.2.3.3. Öğretmenlerin iş doyum ve motivasyonu.....	65
4.2.4. Okulun Fiziki Yapısı	66
4.2.4.1. Sınıf mevcudu ve derslik sayıları	67
4.2.4.2. Ortak kullanım alanları	67
4.3. Suriye Kökenli Öğrenci Velilerinin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular	68
4.3.1. İletişim Sorunu	69
4.3.2. Uyum Sorunu	71
4.3.3. Eğitime Erişim ile İlgili Sorunlar	72
4.3.3.1. Materyal temini.....	73
4.3.3.2. Etkinliklere katılım.....	73
4.3.4. Diğer Veliler ile Yaşanan Sorunlar	74
4.4. Suriye Kökenli Öğrencilerin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular	75
4.4.1. İletişim Sorunu	76
4.4.2. Uyum Sorunu	78
4.4.3. Eğitim Süreci ile İlgili Sorunlar	79

	Sayfa
4.4.3.1. Öğretim programı	80
4.4.3.2. Akademik başarı	81
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	83
KAYNAKLAR	89
EKLER.....	97
EK-1. Veri toplama araçları.....	98
EK-2. Araştırma izni.....	102
ÖZGEÇMİŞ	103

TABLolar LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 2.1. Suriye kökenlilerin illere göre sayıları	22
Tablo 2.2. Suriye kökenlilerin cinsiyet ve yaş dağılımı.....	22
Tablo 3.1. Okul çağında olan Suriye kökenli çocuklara ait istatistikler	28
Tablo 3.2. Ankara ilinde bulunan okullara kayıtlı Suriye kökenli öğrencilerin dağılımı	29
Tablo 3.3. Araştırma yapılan okullara kayıtlı öğrencilerin dağılımı	30
Tablo 3.4. Araştırmaya katılan okul yöneticilerine ilişkin demografik bilgiler	30
Tablo 3.5. Araştırmaya katılan öğretmenlere ilişkin demografik bilgiler	31
Tablo 3.6. Araştırmaya katılan Suriye kökenli velilere ilişkin demografik bilgiler	31
Tablo 3.7. Araştırmaya katılan Suriye kökenli öğrencilere ilişkin demografik bilgiler	32
Tablo 3.8. Araştırma alt amaçlarına göre görüşme formunda yer alan sorular	33
Tablo 3.9. Katılımcı görüşleri sonucu oluşturulan ana ve alt temalar	37
Tablo 4.1. Öğretmen görüşmeleri sonucu oluşturulan tema ve alt temalar	41
Tablo 4.2. İletişim sorununa ilişkin öğretmenlerin görüşleri.....	43
Tablo 4.3. Dil sorununa ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi	44
Tablo 4.4. Öğretmenlerin eğitim sürecinde yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri	45
Tablo 4.5. Öğretim programı sorunlarına ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi	46
Tablo 4.6. Planlama ve zaman yönetimi sorununa ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi	47
Tablo 4.7. Akademik başarı sorununa ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi	48
Tablo 4.8. Okula devam sorununa ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi.....	49
Tablo 4.9. Öğretmenlerin Sınıf iklimi ile ilgili sorunlara alt temalara ilişkin görüşleri	50
Tablo 4.10. Davranış sorunlarına ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi.....	51
Tablo 4.11. Uyum ve motivasyon sorununa ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi.....	51
Tablo 4.12. Yaş-kademe farkı sorununa ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi.....	52
Tablo 4.13. Sınıf mevcuduna ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi.....	53

Tablo	Sayfa
Tablo 4.14. Öğretmenlerin okul aile işbirliği ile ilgili sorunları kapsayan alt temalara ilişkin görüşleri	54
Tablo 4.15. Veli yaşanan dil sorununa ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi	55
Tablo 4.16. Materyal temini ile ilgili sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi.....	56
Tablo 4.17. Suriye kökenli velilerin etkinliklere katılımına ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi.....	57
Tablo 4.18. Okul Yöneticileri ile yapılan görüşmeler sonucu oluşturulan tema ve alt temalar.....	58
Tablo 4.19. Okul yöneticilerinin iletişim sorununa ilişkin görüşleri	60
Tablo 4.20. Dil sorununa ilişkin okul yöneticileri görüşleri seçkisi	60
Tablo 4.21. Okul yöneticilerinin eğitime erişim sorunlarına ilişkin görüşleri.....	61
Tablo 4.22. Kayıt sürecine ilişkin okul yöneticileri görüşleri seçkisi.....	61
Tablo 4.23. Okula devam sorununa ilişkin okul yöneticileri görüşleri seçkisi.....	62
Tablo 4.24. Yasal düzenlemelere ilişkin okul yöneticileri görüşleri seçkisi	63
Tablo 4.25. Okul İklimi kapsamında yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri	64
Tablo 4.26. Davranış sorunlarına ilişkin okul yöneticileri görüşleri seçkisi	64
Tablo 4.27. Kültürel farklılıklara ilişkin okul yöneticileri görüşleri seçkisi.....	65
Tablo 4.28. Öğretmenlerin iş doyumunu ve motivasyonuna ilişkin okul yöneticileri görüşleri seçkisi.....	65
Tablo 4.29. Okul yöneticilerinin okulun fiziki yapısı ile ilgili sorunlara ilişkin görüşleri ..	66
Tablo 4.30. Sınıf mevcudu ve derslik sayısına ilişkin okul yöneticileri görüşleri seçkisi ...	67
Tablo 4.31. Ortak kullanım alanlarına ilişkin okul yöneticileri görüşleri seçkisi.....	68
Tablo 4.32. Suriye kökenli öğrenci velileri ile yapılan görüşmeler sonucu oluşturulan tema ve alt temalar	68
Tablo 4.33. Suriye kökenli öğrenci velilerinin çocukların iletişim sorununa ilişkin görüşleri	70
Tablo 4.34. Dil sorununa ilişkin Suriye kökenli öğrenci velileri görüşleri seçkisi.....	70
Tablo 4.35. Suriye kökenli öğrenci velilerinin öğrencilerin uyum sorununa ilişkin görüşleri	71

Tablo	Sayfa
Tablo 4.36. Zorbalık-dışlanma ve ötekileştirilmeye ilişkin Suriye kökenli öğrenci velileri görüşleri seçkisi.....	72
Tablo 4.37. Suriye kökenli öğrenci velilerinin eğitime erişim ile ilgili sorunlara ilişkin görüşleri	73
Tablo 4.38. Materyal teminine ilişkin Suriye kökenli öğrenci velileri görüşleri seçkisi.....	73
Tablo 4.39. Etkinliklere katılıma ilişkin Suriye kökenli öğrenci velileri görüşleri seçkisi .	74
Tablo 4.40. Suriye kökenli velilerin diğer velilerle sorunlara ilişkin görüşleri	74
Tablo 4.41. Türk öğrenci velileri ile ilgili sorunlara ilişkin Suriye kökenli öğrenci velileri görüşleri seçkisi.....	75
Tablo 4.42. Suriye kökenli öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucu oluşturulan tema ve alt temalar.....	75
Tablo 4.43. Suriye kökenli öğrencilerin iletişim soruna ilişkin görüşleri.....	77
Tablo 4.44. Dil sorununa ilişkin Suriye kökenli öğrenci görüşleri seçkisi.....	77
Tablo 4.45. Suriye kökenli öğrencilerin uyum soruna ilişkin görüşleri	78
Tablo 4.46. Dışlanma, ötekileştirilme ve zorbalığa ilişkin Suriye kökenli öğrenci görüşleri seçkisi.....	79
Tablo 4.47. Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sürecinde yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri	80
Tablo 4.48. Öğretim programına ilişkin Suriye kökenli öğrenci görüşleri seçkisi.....	80
Tablo 4.49. Akademik başarıya ilişkin Suriye kökenli öğrenci görüşleri seçkisi.....	81

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. Geçici barınma merkezleri içinde ve dışında kalan Suriye kökenli sayısı	21
Şekil 4.1. Öğretmenlerin yaşadıkları sorunlara ilişkin ana ve alt temalar	42
Şekil 4.2. Okul yöneticilerinin yaşadıkları sorunlara ilişkin ana ve alt temalar	59
Şekil 4.3. Suriye kökenli öğrenci velilerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin ana ve alt temalar	69
Şekil 4.4. Suriye kökenli öğrencilerin yaşadıkları sorunlara ilişkin ana ve alt temalar	76

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılan kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

BM

Birleşmiş Milletler

GİGM

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

HBÖGM

Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü

IOM

Uluslararası Göç Örgütü

MEB

Milli Eğitim Bakanlığı

TBMM

Türkiye Büyük Millet Meclisi

TDK

Türk Dil Kurumu

UNCHR

Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü

YUKK

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

1. GİRİŞ

Göç; insanlık tarihinin her döneminde karşılaşılan ve toplumsal yapıyı mikro ya da makro düzeyde etkileyebilen çok yönlü bir olgudur. Temelde sosyal bir hareket ya da yer değiştirme olarak tanımlanmasına karşın toplumun kültürel, ekonomik, politik, sosyal ve psikolojik yapısını derinden etkileyebilmektedir (Han, 2010, s. 1).

Tarih boyunca insanlar çeşitli nedenlerle bir yerden başka bir yere doğru hareket halinde olmuşlardır (Taşçı, 2009, s. 178). Göç hareketleri ilk çağlarda yaşamsal ihtiyaçların karşılanabilmesi, güvenli bölgelerde yaşama isteği, verimli ve suya yakın arazilerde yaşama, coğrafi şartlar ya da iklim koşulları nedeniyle gerçekleşmiştir. Ancak sanayi devriminin gerçekleşmesiyle göç olgusu yeni bir boyut kazanarak iş gücü ihtiyacı ve sanayileşme gibi nedenler nüfus hareketliliğini artırmış; daha iyi yaşam koşullarına sahip olma isteği, savaşlar, doğal afetler, siyasi, ekonomik veya kültürel nedenlerle de gerçekleşmeye devam etmiştir (Baltacı, 2014; Bulak, 2015; Saracaloğlu, 2014; Selçuk, 2014).

Toplumların tarihinin şekillenmesinde göç olgusu önemli bir yere sahiptir. Göç olgusu bir toplumun sosyal-kültürel, siyasi ve ekonomik yapısını değiştirebilmekte, toplum psikolojisini etkileyebilmektedir. Bu bağlamda göç, sadece bir yer değiştirme olayı olarak görülmemelidir. Çünkü birey ve toplum üzerinde neden ve sonuçları ile önemli bir etkiye sahip olabilmekte, ülkelerin nüfus yapısını değiştirebilmekte, toplumların gelişimini etkileyebilmektedir (Selçuk, 2014, s. 1). Bunun sonucunda ekonomi, eğitim, adalet, güvenlik, sağlık gibi çeşitli alanlarda problemler ortaya çıkabilmektedir (Karaca ve Doğan, 2014).

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) verilerine göre, son elli yılda 175 milyondan fazla insanın kitlesel olarak göç ettiği ve Birleşmiş Milletler (BM) küresel göç verilerinde 232 milyon insanın uluslararası göçmen olduğu görülmektedir (GİGM, 2017). Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (UNHCR) istatistiklerinde ise, son yıllarda yaşanan çatışmalar nedeniyle 70 milyon civarında insanın zorunlu olarak göç ettiği ve göç edenlerin 26 milyonunun mülteci, yaklaşık üç buçuk milyonunun ise, sığınmacı olduğu belirtilmektedir (<https://www.unhcr.org/tr/>).

Yaşanan bu kitlesel göç hareketlerinden en çok etkilenenlerin çocuklar olduğu, çocukların göç ettikleri ülkeye uyum sağlamakta zorluk yaşadıkları belirtilmektedir. Çocuklar göç ettikleri ülkenin sosyal yaşamı, eğitim sistemi, dil ve kültürleriyle karşılaşmakta ve bunlara uyum sağlamaya çalışmaktadırlar (Baltacı, 2014, s. 2). Bu nedenle

göçmen çocukların gittikleri ülkelerde yaşayabilecekleri uyum problemlerinin giderilmesi ve topluma entegre olabilmelerinin sağlanabilmesi için eğitim alanında önemli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Arap baharı olarak bilinen ve 2010 yılında Tunus'ta başlayan halk ayaklanmaları Mart 2011'de Suriye'de de iç karışıklıkların ortaya çıkmasına ve bu durum Suriye'den çevre ülkelere doğru göç hareketlerinin başlamasına neden olmuştur. Mart 2011'de Türkiye'ye doğru 252 kişinin sığınmasıyla başlayan göç dalgası artarak devam etmiş, Suriye'den göç eden insanlara "Açık Kapı" politikası uygulayan Türkiye'ye sığınanların sayısı Kasım 2019'da 3.6 milyona ulaşmıştır (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>).

Göç dalgasının başladığı 2011 yılından itibaren Türkiye'ye sığınan Suriye kökenliler misafir olarak kabul edilmiş ve 2014 yılına kadar Suriye kökenliler için herhangi bir yasal düzenleme yapılmamıştır. Ancak Suriye'deki şiddet olaylarının artması üzerine 2013 yılında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ve sonrasında "Geçici Koruma Yönetmeliği" yürürlüğe girmiştir. Bu yasal düzenlemeler sonucunda Türkiye'ye sığınan Suriye kökenlilere "Geçici Koruma" statüsü verilmiş ve Suriye kökenlilerin eğitim, sağlık, güvenlik, sosyal yardım vb. kamu hizmetlerinden faydalanmalarının önü açılmıştır (Mert ve Çıplak, 2017; Kap, 2014).

Göç olaylarının yaşanması ile birlikte farklı toplum ve kültürler etkileşim halinde olmaya başlamış, bireyin göç ettiği yerin kültürüne, toplumsal değer ve davranışlarına uyum sağlama zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Uyum sağlama sürecinde ise, eğitimin önemli bir yeri bulunmaktadır. Çünkü eğitim, hem toplumsal uyumu sağlayabilmekte hem de bireysel gelişimi destekleyebilmektedir. Bu nedenle eğitim aracılığı ile yabancı uyruklular da dahil olmak üzere tüm topluma ulaşılması hedeflenmektedir. Ayrıca uluslararası hukuk kurallarına göre yabancı uyruklu öğrenciler de dahil olmak üzere eğitim her birey için bir haktır ve her bireyin bu haktan faydalanması gerekmektedir (Özdemir, 2016; Saracaloğlu, 2014; Yiğit, 2015).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) verilerine göre, Türkiye'de bulunan Suriye kökenlilerin yaklaşık bir milyonu okul çağında bulunan çocuklardan oluşmaktadır. 2014 yılında yapılan yasal düzenlemeler sonucunda MEB'in Eylül 2014'te yayımladığı 2014/21 sayılı "Yabancılarla Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri" genelgesiyle geçici koruma statüsündeki Suriye kökenli çocuklara verilecek eğitim hizmetleri standartlaştırılmıştır (Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü [HBÖGM], 2019). Ayrıca genelge ile eğitim çağında olan

Suriye kökenlilerin devlet okullarına kayıt olabilmelerinin önü açılmış ve Suriye kökenli çocukların eğitim sürecine dahil olmalarına imkan tanınmıştır. Bu çalışmalar sonucunda ise, 640 bin civarında Suriye kökenli öğrencinin eğitime erişimi sağlanmıştır (İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi [ÇOÇA], 2015, s. 3). Ancak, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması, altyapı, kaynaklar, müfredat, okul iklimi, dil ve iletişim konularında çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir (Özer, Ateşok ve Komsuoğlu, 2016).

Günümüzde Suriye'den Türkiye'ye göç ederek burada yaşamlarına devam eden ve Türk eğitim sistemine dahil olan Suriye kökenli öğrencilerin durumu ile bu durumun ortaya çıkan sorunlar eğitim süreci içerisinde bulunan her kesimi yakından ilgilendirmektedir. Özellikle Suriye kökenlilerin yoğun olarak yaşadıkları yerleşim yerlerinde bu sorunlar daha fazla yaşanmakta olup, yapılacak bu araştırmada Suriye kökenlilerin sayısının yoğun olduğu Ankara Altındağ ilçesinde bulunan ve Suriye kökenli öğrencilerin eğitim gördükleri ilkökul düzeyindeki okullarda yaşanan problemler tespit edilmeye çalışılacaktır.

Çalışmanın Amacı ve Alt Amaçları

Bu çalışmanın temel amacı; Türk Eğitim sistemine dahil olan Suriye kökenli öğrencilerin eğitim-öğretim gördükleri okullarda öğretmenler, okul yöneticileri, Suriye kökenli öğrenci velileri ve Suriye kökenli öğrencilerin yaşadıkları sorunların tespit edilmesidir. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sınıfında Suriye kökenli öğrenci bulunan öğretmenlerin yaşadıkları iletişim sorunları, eğitim-öğretim sürecinin yürütülmesi, sınıf iklimi ve okul-aile işbirliği ile ilgili sorunlar nelerdir?
2. İlkokulda görev yapan okul yöneticilerinin yaşadıkları iletişim sorunları, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olma süreci, okul iklimi ve okulun fiziksel yapısı ile ilgili sorunlar nelerdir?
3. Çocukları İlkokul kademesinde eğitim görmekte olan Suriye kökenli velilerin yaşadıkları iletişim sorunları, uyum sorunları, eğitim olanaklarına erişim ile ilgili sorunlar ve diğer öğrenci velileri ile yaşadıkları sorunlar nelerdir?
4. İlkokullarda eğitim gören Suriye kökenli öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinde okullarda yaşadıkları iletişim sorunları, uyum sorunları ve eğitim-öğretim süreci ile ilgili sorunlar nelerdir?

Araştırmanın Önemi

2011 yılında Suriye’de başlayan iç karışıklıklar nedeniyle Türkiye’ye doğru başlayan göç hareketliliği artarak günümüze kadar devam etmekte olup, göç edenlerin önemli bir kısmını da eğitim çağında olan çocuklar oluşturmaktadır (HBÖGM, 2019). Gerek Uluslararası sözleşmelerde gerekse Türkiye Anayasa ve Kanunlarında eğitim hakkının yer alması nedeniyle ülkemizde bulunan yabancı çocukların eğitim sistemine dahil olması büyük bir önem taşımaktadır. Bu kapsamda 2014 yılında MEB tarafından yayınlanan 2014/21 sayılı genelge ile birlikte Suriye kökenli çocuklar eğitim sistemine dahil olmuş ve eğitim hayatına Türkiye’de devam eden Suriye kökenli öğrenci sayısı sürekli olarak artış göstermiştir. Bu sayının artmasıyla beraber çeşitli problemler de ortaya çıkmıştır. Bu problemlerin azaltılması için eğitim politikaları kapsamında bazı çalışmalar yapılmakla birlikte henüz üzerinde uzlaşmış bir sistem ya da anlayış bulunmamaktadır. Bu çalışmanın; eğitim sistemi içerisinde bulunan eğitim çalışanları ile öğrenci ve velilerin yaşadıkları sorunlara okul yöneticileri, öğretmen, veli ve öğrenci penceresinden bakılarak ortaya konulması ve bir sistem oluşturulması sürecine katkı sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Kapsam ve Sınırlılıklar

1. Bu araştırma 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında Ankara ili Altındağ İlçesinde Suriye kökenli öğrencilerin eğitim gördüğü üç ilkokulda görev yapan eğitim çalışanları, Suriye kökenli öğrenci ve velileri ile sınırlıdır.
2. Araştırmada yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler veri toplama aracında yer alan görüşme sorularının kapsamı ile sınırlıdır.
3. Bu araştırma 2018-2019 Eğitim-öğretim yılında normal öğretim yapan okullara dahil olan ve Türk eğitim müfredatı kapsamında eğitim gören Suriye kökenli öğrencilerle sınırlıdır.

Araştırmanın Sayıltıları

1. Veri toplama sürecinde farklı Türkçe bilmeyen Suriye kökenli öğrenci velileri ve öğrenciler için görüşme sırasında Arapçaya çevrilen soruları, katılımcıların amacına uygun olarak doğru anladıkları ve yanıtladıkları varsayılmıştır.
2. Araştırmaya katılan eğitim çalışanları ile veli ve öğrencilerin sorulan soruları içtenlikle yanıtladıkları varsayılmıştır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde göç ile ilgili literatürde yer alan bilgiler verilerek araştırmanın kuramsal çerçevesi belirlenmiştir.

2.1. Göç Kavramı

İnsanların yer değiştirme olayına her çağda rastlamak mümkündür. İlk çağda beslenme ihtiyacının karşılanması amacıyla başlayan göç hareketleri çeşitli nedenlerle günümüze kadar gerçekleşmeye devam etmektedir. İnsanlık tarihi ile birlikte değerlendirilebilecek kadar eski olan göç olgusu, sosyal hayatın önemli bir parçası haline gelen ve toplumları etkileme gücü yüksek bir değişkendir (Özdemir, 2008, s. 7). Evrensel ve farklı sebeplere bağlı olarak gerçekleşen göç olgusu kişi ya da toplulukları ekonomik, siyasal, sosyal veya psikolojik yönden etkilemektedir (Doğan, 1990, s. 1). Göç olgusunun farklı sebeplere bağlı olarak gerçekleşmesi de araştırmacıların göç olgusunu çeşitli boyutlarıyla incelemesine ve farklı bilim dallarının kendi penceresinden tanımlamasına neden olmuştur (Dağdeviren, 2018, s. 13). Bu nedenle literatüre bakıldığında göç kavramı ile ilgili farklı tanımlara rastlamak mümkündür.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM)'nün hazırladığı Göç Sözlüğü (2009, s. 22)'nde Göç "Uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler" olarak tanımlanmaktadır. Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde ise Göç: "Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret" (<https://sozluk.gov.tr/>) şeklinde tanımlanmıştır.

(11.04.2013 tarihli ve 28615 sayılı RG)'de yer alan 6458 sayılı YUKK'nın 3. maddesinde göç kavramı: "Yabancıların, yasal yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ifade eden düzenli göç ile yabancıların yasa dışı yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını, Türkiye'den çıkışını ve Türkiye'de izinsiz çalışmasını ifade eden düzensiz göçü ve uluslararası koruma" biçiminde tanımlanmaktadır.

Keleş (1998, s. 58)'e göre göç "İnsanın yaşadığı yerden başka bir yere veya yaşadığı ülkeden başka bir ülkeye, yerleşmek amacıyla gitme eylemidir." Göç ekonomik, siyasi ekolojik veya bireysel nedenlerle bir yerden başka bir yere yapılan ve kısa, orta veya uzun

vadeli geriye dönüş veya sürekli yerleşim hedefi güden coğrafik toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketidir (Yalçın, 2004, s. 13).

Akkayan (1979, s. 21)'in tanımında göç, yaşamlarının bir bölümü ya da tamamını geçirmek amacıyla kısa ya da uzun bir süre için bir bölgeden farklı bir bölgeye yerleşmek amacıyla yapılan coğrafi yer değişikliğidir. Adıgüzel (2016, s. 18)'e göre, ortaya çıkma nedeni, süresi ve amacına bağlı olmaksızın yer değiştirme ile sonuçlanan nüfus hareketleridir.

Göç olgusu ile ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde göç; bir bölge içerisinde veya sınırlar arasında, süre, zaman ve neden değişkenlerinden en az birine bağlı olarak, yerleşmek amacıyla bireysel ya da toplumsal olarak gerçekleşen ve birey ya da toplumlar üzerinde siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileri bulunan coğrafi yer değiştirme olarak tanımlanabilir.

2.2. Göç Türleri

Göç hareketleri çeşitli nedenlere bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenler çerçevesinde göç olgusu amaç, süre, neden, sayı gibi çeşitli faktörlere göre sınıflandırılabilir (Adıgüzel, 2016, s. 19). Bununla birlikte göç olgusunun tanımları incelendiğinde, göç hareketlerinin göç edenlerin iradesi, göç edilen yere yerleşme süresi, göç edilen sınır/mesafe, göç edenlerin yoğunluğu gibi farklı kriterleri olduğu söylenebilir. Göç hareketlerinin farklı nedenlerle gerçekleşmesi, belli kriterlere dayalı olarak ortaya çıkması ve çeşitli bilim dalları tarafından araştırılması da göç türlerini ortaya çıkarmaktadır.

Petersen (aktaran Yalçın, 2004, s. 14-17) göç türlerini dört farklı başlıkla incelemektedir.

1. İlkel Göç: Ekolojik nedenlerle oluşan ve insanların doğal afetlere karşı savunmasız olması nedeniyle gerçekleşen göç hareketlerini ifade etmektedir. Bu göç türünde insanlar göç etmek zorunda kaldıkları bölgeye benzer bir yerleşme yeri bulana kadar göç devam edecektir.
2. Zorlama ile Yapılan Göç: Sosyal yapıya bağlı olarak gerçekleşen ve zorlamaya dayalı göç hareketlerini ifade etmektedir.
3. Serbest Göç: Göç hareketlerinin bireylere bağlı olduğu ve bireysel kararların belirleyici faktör olduğu göç türüdür. Göç hareketleri kişisel nedenlere bağlı olup bireylerin iç dinamiklerine bağlı olarak gerçekleşmektedir.

4. Kitlesele Göç: Serbest göçlerin sonucunda başka bir yere göç eden bireylerin göç ettikleri yerle kurdukları bağ sonucunda o yerleşim yerinden göç edenlerin çekici faktörler nedeniyle arttığı göç türünü ifade etmektedir.

Göç hareketlerinin yoğunluğuna göre göç; bireysel göç ve kitlesele göç olarak sınıflandırılmaktadır. Göç olaylarının çeşitli nedenlere bağlı olarak bireysel olarak gerçekleşmesi bireysel göç; bir grup veya kalabalık bir topluluk ile gerçekleşmesi kitlesele göçtür (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015, s. 62).

Göç edenlerin iradesi göz önüne alındığında göç kavramı, gönüllü ve zorunlu göç olarak ayrılmaktadır. Gönüllü göç: göç hareketlerinin birey iradesine ve isteğine bağlı olarak gerçekleştiği; zorunlu göç ise savaş, felaket, hastalık, can güvenliği gibi nedenlerle göç hareketlerinin bireyin iradesi dışında gerçekleşmesidir (Akkayan, 1979, s. 22).

Göç edilen mesafe kriterine göre göç kavramı iç göç ve dış göç olarak iki başlıkta incelenmektedir. İç göç; göç hareketlerinin aynı ülke sınırları içerisinde, köyden kente ya da kentten kente doğru gerçekleşmesidir. Dış göç ise göç hareketlerinin ülke sınırlarını geçerek, bir ülkeden başka bir ülkeye doğru gerçekleşmesini yani uluslararası göçü ifade etmektedir (Çakmak, 2018, s. 14).

Göç hareketlerinin süre kriterine değerlendirildiği göçler türü ise, geçici göçler ve sürekli göçler olarak tanımlanmaktadır. Gerçekleşen göç olayının belirli bir süre sınırında gerçekleşmesi geçici göç; uzun bir süre zarfında ya da hayatın geri kalanının geçirilmesi amaçlanarak gerçekleşmesi sürekli göç olarak tanımlanmaktadır (Yalçın, 2004, s. 20).

2.3. Göç Sürecinde Yaşanan Eğitim Sorunları

Göç hareketleri toplumsal değişimlere neden olmakta ve bu süreçte bazı sorunları da beraberinde getirmektedir (Tezcan, 1994, s. 61). Literatürde yapılan çalışmalar; göç hareketleri ile birlikte sorun yaşanan alanlardan birinin de eğitim alanı olduğunu göstermektedir (Gazeller, 2014, s. 42).

Bu bölümde göç ile birlikte eğitim alanında yaşandığı tespit edilen iletişim sorunu; okul başarısı ve okula devam; öğretim programı, planlama ve zaman yönetimi; davranış sorunları; uyum ve motivasyon sorunu; okul- aile işbirliği ile ilgili sorunlar; eğitime erişim; okulların fiziki yapısı; öğretmenlerin iş doyumunu ve motivasyonu ile ilgili konulara değinilmiştir.

2.3.1. İletişim Sorunu

Eğitim sürecinde öğretmen ve öğrenci arasında kurulacak iletişimin nitelikli olması öğrencilerin; kendilerini ifade edebilmelerinin önünü açmakta, düşünce ve isteklerini doğru bir şekilde aktarabilmelerini sağlamaktadır (Altıntaş, 2012, s. 40). Bu süreçte öğretmen ve öğrenci arasında kurulacak iletişimde kullanılacak temel araç ise dildir. Eğitim sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi, öğrenmenin gerçekleşebilmesi ve eğitimde hedeflenen amaçlara ulaşılabilmesi dilin açık net ve anlaşılır bir şekilde kullanılması ile gerçekleşebilmektedir (Angay, 2012, s. 27).

Göç hareketlerinin yoğun olarak yaşandığı şehir ya da ülkelerde anadil ile eğitim dili farklı olabilmektedir. Ana dili eğitim dilinden farklı olan çocukların göç ettikleri yerlerde eğitim sürecine katılım sağlamaları durumunda bazı sorunlar ortaya çıkabilmekte, dil farklılığı bu çocukların dezavantajlı konumda olmasına yol açabilmektedir (Gazeller, 2014, s. 46). Bu durum temelde iletişim sorunlarının yaşanmasına neden olmakta, öğrenci ve öğrenci velilerinin, öğretmenler ve okul idaresiyle iletişim kurabilmesini engellemektedir (Coşkun ve Emin, 2016, s. 26). Bununla birlikte öğrenciler, kendilerini ifade edebilme ve anlama becerilerinde sorunlar yaşamaları nedeniyle etkinliklere katılım sağlamamakta, kendilerini yetersiz hissedebilmektedirler. Öğrencilerin iletişim kuramamaları; çevreleriyle iletişim kuramamalarına ve okulda arkadaşlarından uzaklaşarak yalnızlaşmalarına neden olabilmekte, okul başarılarının düşmesi, devamsızlık yapma, şiddet eğilimi, suçta sürüklenme gibi olumsuz durumlar ortaya çıkabilmektedir (Kaştan, 2015; Topsakal, Merey ve Keçe 2013; Saracaloğlu, 2014; Taştan ve Çelik, 2017).

2.3.2. Okul Başarısı ve Okula Devam

Yapılan araştırmalar göç hareketlerinin çocukların eğitim sürecini olumsuz etkilediği ve bu durumun göç eden çocukların okul başarısızlığı ve okula devaminin sağlanmaması ile sonuçlandığı belirtilmektedir. Göç süreci sonrasında çocukların okullarda yaşadıkları dil ve iletişim sorunu, dışlanma, zorbalık veya ayrımcılığa maruz kalma, öğretmen ya da öğrencilerin olumsuz tutumu, yeni bir çevreye uyum sağlayamama, okulun fiziki yetersizlikleri gibi problemler öğrenci başarısının düşmesine ve öğrencilerin devamsızlık yapmalarına neden olmaktadır (Tezcan, 1994; Nar, 2008). Göç yaşayan öğrencilere verilen eğitimin; düzeylerine uygun olmaması, sürekli yer değişikliğinin yapılması ya da ekonomik sorunlar öğrencilerin okula devam etmeme sebepleri arasında gösterilmektedir. Bununla birlikte okullarda yaşanan zorbalık, dışlanma ya da ötekileştirilme davranışları nedeniyle

kendilerini güvende hissetmeyen çocuklar okula devam etmemektedirler. Göç yaşamış öğrencilerin okula bakış açıları olumsuz olabilmekte ve bu durumun öğrencinin okul başarısını olumsuz etkileyebileceği belirtilmektedir. Aynı zamanda müfredat içerisinde yer alan kültürel farklılıklar ve eğitim sürecinde farklı bir toplumun kültürel öğelerinin yer alması nedeniyle öğrencilerin derse karşı ilgili azalabilmekte öğrenci başarısı düşebilmekte, bu öğrenciler okula devam etmeyebilmektedir (Adaman ve Keyder, 2005; Altınyelken, 2009).

2.3.3. Öğretim Programı, Planlama ve Zaman Yönetimi

Eğitim sistemi içerisinde öğrencilerin elde edeceği kazanımların belirlenmesi amacıyla hazırlanan eğitim programlarının göç eden çocukların eğitimi için önemli bir yeri bulunmaktadır. Eğitim programında kullanılan öğretim dili, göç eden ve anadili farklı olan çocuklar için eğitim sürecinde karşılaşılan bir engel olabilmektedir (Özer, Komsuoğlu ve Ateşok, 2016, s. 86). Bu kapsamda yapılan çalışmalarda eğitim sistemi içerisinde uygulanan eğitim programının; göç yaşamış öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine uygun olmayabileceği, uygulanma sürecinde planlama ve zaman yönetimi açısından aksaklıkların ortaya çıkabileceği ve programın yetiştirilememesi gibi sorunların yaşandığı belirtilmektedir (Karakuş, 2006; Karatürk ve Kavak, 2017; Gencer, 2017).

Öğretim programının hazırlandığı içeriğin dili nedeniyle, göç yaşayan çocukların eğitim gördüğü okullarda uygulanamadığı belirtilmektedir. Göç hareketleri sonucunda ortaya çıkan kültürel farklılıkların öğrencilerin hazır bulunuşluğunun yeterli olmaması nedeniyle öğretim programında yer alan içeriğin uygun bir şekilde çocuklara öğretilmesini engelleyebilmekte, bu süreçte kullanılacak materyallerin yetersiz olmasının bu çocukların eğitim süreci dışında kalmasına neden olabilmektedir. Ortaya çıkan bu durum öğretmenlerin göç yaşayan öğrencilere öğretim programında yer alan içeriği sunabilme konusunda zaman sorunu yaşamasına ve öğretim sürecini planlamada sorun yaşamalarına neden olmaktadır. Bununla birlikte öğretim programı ile uyumlu olarak hazırlanan ders kitabı gibi materyaller göç yaşayan öğrencilerin eğitimi için yeterli olamamakta ve öğretim programının uygulanmasını olumsuz etkileyebilmektedir. Öğretim programı içeriğinin kabul edilmesi önemli olup, ayrıca farklı ana dile sahip çocuklar için dil, din, etnik köken konularında kapsayıcı olmaması nedeniyle eğitime erişim ve okula devam sürecini olumsuz etkileyebilmekte, dışlayıcı bir etki oluşturulabilmektedir. Bu nedenle toplumsal önyargıların

öğretim programında yer alması göç edilen bölgelerde ayrımcılık ve yabancılaşmayı artırabilmektedir (Dreyden-Peterson, 2011; Erdem, 2017).

2.3.4. Davranış Sorunları

Göç süreci çocuklar için travmatik yaşantılara neden olabilmekte ve göç yaşayan çocukların bu konuda desteklenmesi gerekmektedir (Uzun ve Bütün, 2016, s. 78). Maruz kalınan travmatik yaşantılar okul sürecinde çocuklarda davranış ve disiplin sorunlarına yol açabilmekte, yoğun göç alan yerlerdeki okullarda gruplaşma, şiddet, kavga ve saldırganlık olaylarının daha çok yaşandığı belirtilmektedir. Yaşanan davranış sorunlarının nedenleri incelendiğinde, göç edilen şehir ya da ülkede yaşanmakta olan karışıklıklar ya da savaş olabileceği ifade edilmektedir. Yaşanan savaş ortamının çocuklarda saldırganlık davranışları ve şiddet eğilimini arttırdığı, bu durumun da çocuklarda güvende hissetme gereksinimi oluşturduğu ve kendilerini korumak amacıyla şiddeti bir yöntem olarak kullanabildikleri belirtilmektedir. Ayrıca göç yaşanan bölgelerde okula kayıt sürecinde çocukların sınıflara yerleştirilmesinin yaşa bağlı olarak yapılmaması, kendi yaş grubundan küçük bir sınıfta eğitim görmeye başlayan çocukların da küçük yaştaki çocuklara şiddet uygulamalarına neden olabilmektedir. Bununla birlikte göç yaşayan öğrencilerin geleceğe dair bir hedefe sahip olmamaları, dil ya da kültür farklılıkları öğrencilerin uyum sürecini olumsuz etkilemekte olup, davranış sorunlarına neden olabilmektedir. Yaşanan dil sorunu ve kültürel farklılıklar öğrencilerde aidiyet duygusunun oluşmasını engellemekte, aynı dili konuşan ve kültüre sahip olan öğrenciler arasında gruplaşmaların yaşanmasına, farklı gruplar ile bu nedenle çatışmaların yaşanmasına sebep olabilmektedir. Yaşanan bu çatışmalar öğrenciler arasında kavgaların yaşanması, okul kurallarını benimseyememe, uyum ve motivasyon sorunları gibi sonuçları ortaya çıkarabilmektedir. Yaşanan gruplaşmalar göç yaşayan çocukların okullarda dışlanma ya da ayrımcılığa maruz kalmalarına neden olabilmekte, bu öğrencilerin dışlanması sosyal izolasyon yaşamalarına ve öz güven duygularının zedelenmelerine neden olabilmekte ve davranış sorunlarını beraberinde getirebilmektedir (Çakmak, 2018; Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016; Şensin, 2016).

2.3.5. Uyum ve Motivasyon Sorunu

Göç eden bireylerin göç ettikleri şehir ya da ülkede yaşan topluma adaptasyon ve kabul süreçleri kişiden kişiye değişmekte olup göç süreci sonrasında bu süreçte en çok etkilenenler çocuklardır (Yıldız, 2018, s. 28). Göç ile yer değiştiren çocukların yaşadığı çevrenin değişmesi çocuklar üzerinde olumsuz etkiler bırakabilmekte, yer değiştirme sebebiyle

çocuklar okula ve çevrelerine uyum sağlayamamaktadır (Tezcan, 1994, s. 62). Yeni çevreye uyum sağlayamayan çocuklar içe dönük bir karakter sergileyebilmekte, okula adapte olamamakta, okul kültürünü benimseyememekte, derslere karşı ilgisiz ve isteksiz olabilmekte, derslerde başarısız olabilmekte ve okula devam etmeyebilmektedir (Topsakal ve diğerleri, 2013, s. 558).

2.3.6. Okul-Aile İşbirliği ile İlgili Sorunlar

Çocukların okula karşı olumlu izlenimler kazanması, ailenin okulu sevme ve ait hissetme gibi okula karşı sergilediği tutum ve davranışlarla yakından ilgilidir. Ailenin okulla arasındaki işbirliğinin güçlü olması çocuğun eğitim sürecini de olumlu yönde etkilemekte, çocuğun sınıfa kabulünü kolaylaştırabilmekte, öğrencilerin eğitim sürecine katılması çocukların okula ait olma ve özgüven duygularını da olumlu yönde etkilemektedir. Ancak bu konuda yapılan araştırmalar göç eden ailelerin okul-aile işbirliğine verdikleri desteğin zayıf olduğunu göstermektedir (Gazeller, 2014, s. 47).

Göç eden çocuklarda yaşanan dil sorunu aileler içinde geçerli olmakla birlikte, okul aile arasında iletişimin kurulamamasına ve ailelerin okulla iletişim kurmaktan kaçınmalarına neden olabilmektedir. Bununla birlikte göç eden aileler ekonomik sorunlar yaşayabilmekte, bu durum ise, ailelerin öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılayabilmesinde ve ders ile ilgili materyallerin temininde güçlükler yaratabilmektedir. Ayrıca göç yaşayan aileler, buldukları bölgede geçici olarak bulunacakları düşüncesi nedeni ile okul ile iletişim kurmamakta ve öğrencileri okul konusunda desteklememektedirler. Bu ailelerin okulda verilen eğitime ilişkin olumsuz bakış açısına sahip olmaları nedeniyle de velilerin okul ile iletişim kurmadıkları belirtilmektedir. Ortaya çıkan bu sorunlar göç alan okullarda okul aile işbirliği sağlanamamasına, okulda düzenlenen etkinliklere velilerin katılım sağlamamasına neden olmaktadır (Angay, 2012; Buz, 2002; Karakuş, 2006).

2.3.7. Eğitime Erişim

Göç hareketleri eğitim hizmetlerini etkileyen önemli bir faktör olup, göç alan bölgelerde nüfusun artmasıyla birlikte eğitime erişim konusunda aksaklıklar ortaya çıkabilmektedir (Saklan, 2018, s. 69). Özellikle dış göç olaylarının meydana gelmesiyle gidilen ülkelerde çocukların aldıkları eğitime ilişkin belge sunamamaları nedeniyle eğitim süreçlerinde kesintiler meydana gelebilmektedir (Ergün, 2018, s. 30). Bununla birlikte göç edilen ülkelerdeki yasal mevzuatta var olan eksiklik veya belirsizlikler çocukların eğitim sürecine dahil olmalarını engelleyebilmekte olup dil bilmeyen çocukların dil öğrenmelerini

desteklemek amacıyla yaş düzeylerine uygun olmayan sınıflara kaydolmak durumunda kalabilmektedirler (Coşkun ve Emin, 2016, s. 29). Göç yaşayan çocukların okula kayıt olma sürecinde yaşanan yasal belirsizlikler yapısal engelleri beraberinde getirebilmekte, göç eden ailelerin düşük sosyo-ekonomik gelire sahip olması, ekonomik gelir sağlama ihtiyacı, eğitime karşı olumsuz bir bakış açılarına sahip olmaları da eğitime erişimi engelleyen faktörler arasında yer alabilmektedir (Yiğit, 2015, s. 148).

2.3.8. Okulların Fiziki Yapısı

Göç alan bölgelerdeki okula kayıt olan öğrenci sayılarında önemli düzeyde artış meydana gelmektedir. Öğrenci sayılarında meydana gelen bu artışlar okulların fiziki kapasitelerinde yetersizliklerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Tezcan, 1994, s. 62). Ayrıca bu okullarda öğrenci sayısı ile ilgili eğitim yılı başında yapılan planlamalar olumsuz etkilenmekte olup, sınıflardaki öğrenci mevcutları kalabalıklaşmakta buna bağlı olarak sınıf sayıları ve kapasiteleri yetersiz kalmakta, okullarda çocuklar için ayrılan kullanım alanlarında daralma meydana gelmektedir. Bu durum eğitim öğretim ortamının olumsuz etkilenmesi ve sınıf yönetimi konusunda sorunların yaşanmasına, sayıları artan sınıflarda eğitim sürecinde öğrencilerin pasif durumda eğitim görmesine neden olmaktadır (Angay, 2012; Saracaloğlu, 2014).

2.3.9. Öğretmenlerin İş Doyumu ve Motivasyonları

Göç alan bölgelerdeki okullarda; okul ve sınıfta öğrenci sayılarının fazla olması, öğrenci başarısının düşük olması, velinin ile iletişim kuramama ve veli desteğini alamama, öğretim sürecinde yaşanan aksaklıklar ve eğitim öğretim sürecinde öğrencilerden beklenen performansın alınamaması konularında aksaklıklarla karşılaşılabilir. Ayrıca bu bölgelerde görev yapan öğretmenlerin çok kültürlü eğitim kapsamında hizmet içi eğitim almamaları nedeniyle öğrencilerin olumsuz tutumu karşısında ve bu öğrenciler ile iletişim kurma sürecinde yetersiz kalabilmekte olup, sınıf yönetimi konusunda zorluklar yaşanabilmektedirler. Bu deneyimden yoksun olan öğretmenler bununla başa çıkma konusunda sorunlar ortaya yaşayabilmektedirler (Karaca ve Doğan, 2014; Erdem, 2017). Ortaya çıkan bu durumlar ise, öğretmenlerin iş doyumu ve motivasyonlarını olumsuz etkileyebilmekte, performanslarını düşürebilmektedir.

Göç sürecinde ortaya çıkan eğitim sorunları ile ilgili sorunlar alanyazın taraması sonucunda elde edilmiş olup, araştırmanın alt amaçları doğrultusunda hazırlanan görüşme

sorularının da içeriğini oluşturmaktadır. Bu kapsamda ortaya çıkan sorunlar araştırma sonucunda elde edilen bulgularla paralel olarak ele alınmıştır.

2.4. Göç Sürecinde Yaşanan Eğitim Sorunları İle İlgili Çalışmalar

Grillo (2008) tarafından Avrupalı sığınmacıların yaşadıkları uyum problemlerini tespit etmek amacıyla yapılan çalışmada; sığınmacıların dil sorunu yaşadıkları, ayrımcılık ve dışlanmaya maruz kaldıkları, ekonomik sorunlar yaşadıkları, akademik performanslarının düşük olduğu sonuçları elde edilmiştir.

Polat (2012) ilköğretim kademesindeki okullarda görevli 15 öğretmen ve çocuğu eğitim görmekte olan 11 öğrenci velisi ile yürüttüğü çalışmada, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmen ve öğrenci velilerinin yaşadıkları sorunları ve çözüm önerilerini araştırmayı amaçlamıştır. Yapılan çalışmadan elde edilen sonuçlara göre öğretmen ve velilerin; dil sorunu, kültürel farklılıklardan kaynaklı sorunlar, eğitim sistemi, yaş düzeyi, akademik başarısızlık, materyal yetersizliği, Türkçe eğitiminde yetersizlik, okul-aile arasında iletişim eksikliği konularında problem yaşadıkları görülmektedir.

Dorman (2014)'ın nitel araştırma desenlerinden görüşme yöntemi ile 18 kişi ve nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanarak 100 kişi olmak üzere toplamda 118 katılımcı ile Barınma Merkezleri dışında kalan Suriye kökenlilere sunulan eğitim imkanları ve ortaya çıkan sorunların tespit edilmesi amacıyla yaptığı çalışmada; okula kayıt sürecinde sorunların yaşandığı, dil engeli ve maddi yetersizlikler ile karşılaştığı, öğrencilerin eğitim gördüğü sınıflarda öğrenci sayılarında artış olduğu, Suriye kökenli öğrencilerin psikolojik yardıma ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir.

Yiğit (2015) Türkiye'de bulunan sığınmacı çocuklara yönelik eğitim uygulamaları ve ortaya çıkan sorunları tespit etmek amacıyla okul yöneticileri, öğretmen ve öğrencilerle görüşme tekniği kullanılarak yapılan çalışmada öğrencilerin dil bilmemeleri nedeniyle sorun yaşadıkları, öğrenciler arasında gruplaşmaların olduğu, öğrencilerin motivasyonlarının düşük olduğu, derslere karşı ilgisiz oldukları ve başarı düzeylerinin düşük olduğu, uygulanan eğitim programının Suriye kökenli öğrenciler için uygun olmadığı ve sığınmacıların eğitimlerine yönelik uygulanan bir eğitim politikasının bulunmadığı belirtilmektedir.

Dryden-Peterson (2015) sığınmacıların göç ettikleri ülkelerde sığınmacı çocukların eğitim sistemine dahil olma sürecinde sorunlar yaşandığını, öğrencilerin dil yetersizliğinin

olması, öğretim materyallerinin eksikliği, sınıflardaki öğrenci sayısının fazla olması ve sığınmacıların ayrımcılığa maruz kalmaları gibi problemlerin ortaya çıktığını belirtmektedir.

Akalın (2016) tarafından “Türkiye'ye Gelen Suriyeli Göçmen Çocukların Eğitim Sorunları” başlıklı ve 100 öğretmen ile yapılan tez çalışmasında, göç ile Türkiye'ye gelen Suriye kökenli öğrencilerin eğitim gördükleri okullarda öğrenciler arasında şiddet ve saldırganlık olaylarının yaşandığı, öğrencilerin ekonomik olarak düşük ailelerden geldikleri, derse karşı isteksizlik ve motivasyon eksikliğinin bulunması konularında sorunların yaşandığı belirtilmektedir.

Uzun ve Bütün (2016)'ün okul öncesi öğretmenleriyle nitel araştırma deseni ile yaptığı çalışmada Suriye kökenli öğrencilerin eğitim kurumlarına uyum sağlamakta zorlandıkları, öğrencilerin dil sorunu yaşadıkları ve bu nedenle öğretmenleri ve akranlarıyla iletişim kuramadıkları belirtilmektedir.

Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş (2016)'ın okul yöneticileri ve öğretmenlerle yaptığı çalışmada, okullarında yabancı uyruklu öğrenci bulunması nedeniyle dil problemi, davranış problemleri, okul-aile arasında işbirliğinin sağlanamaması ve eğitim öğretim sürecinin yürütülmesi ile ilgili sorunlarla karşılaştığı ifade edilmektedir.

Özdemir (2016)'in okul yöneticileri, öğretmen ve öğrencilerle Suriye kökenli öğrencilerin okul iklimi üzerindeki etkilerini araştırmak amacıyla yaptığı çalışmada, Suriye kökenli öğrencilerin buldukları okullarda dil sorunu, eğitim programının Suriye kökenli öğrenciler için uygun olmaması, akademik başarının düşük olması, okula düzenli olarak devam etmemeleri, veli-okul iletişiminin kurulamadığı, öğrencileri arasında gruplaşma ve şiddet olaylarının yaşandığı, öğrencilere psikolojik desteğin sağlanamadığı tespit edilmiştir.

Gözübüyük (2017)'ün nitel araştırma tekniklerinden görüşme yöntemi kullanarak okul yöneticisi, öğretmen ve Suriye kökenli öğrencilerle yaptığı araştırmada eğitim sitemine dahil olma sürecinde Suriye kökenli öğrencilerin kayıt sistemi ile ilgili sorunlar, dil ve iletişim sorunları ile Rehberlik ve Psikolojik Danışma hizmetlerinden yeterince faydalanılamaması konularında problemlerin yaşandığını ifade etmektedir.

Erdem (2017) tarafından sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunların ortaya çıkarılması amacıyla nitel araştırma tekniklerinden görüşme yöntemi kullanılarak yapılan çalışmada; mülteci öğrencilerin öğretim sürecinde dil sorunu yaşandığı, uygulanan eğitim programının mülteci öğrencilerin düzeyine uygun

olarak planlanmadığı, öğretmenlerin materyal ihtiyacının olduğu ve mülteci öğrencilerin değerlendirme sürecinde nesnel yöntemlerin kullanılmadığı belirtilmektedir.

Levent ve Çayak (2017) tarafından okul yöneticileri ile yapılan çalışmada okul yöneticilerinin en sık yaşadıkları sorunun iletişim problemi olduğu bu nedenle kayıt süreci ve eğitim öğretim sürecinde sorunların ortaya çıktığı, kayıt sistemi ile de problemlerin yaşandığı tespit edilmiştir.

Kultas (2017) tarafından Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sorunlarının belirlenmesi amacıyla yaptığı çalışmada öğrencilerin okullarda devamsızlık, düşük okul başarısı, maddi imkansızlıklar nedeniyle materyal temin edememe, dil eksikliği, okul kültürüne uyum sağlayamama, dışlanma, yalnızlık gibi sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Çelik (2018) tarafından Suriye kökenli öğrencilere sunulan eğitim hizmetlerinin incelenmesi ve bu süreçte ortaya çıkan sorunların tespit edilmesi amacıyla yapılan çalışmada iletişim ve dil sorunu yaşandığı, Suriye kökenli öğrencilerin akademik başarılarının düşük olduğu, dışlanma, ötekileştirilme ve zorbalığa maruz kaldıkları bu nedenle uyum sorunu yaşadıklarına ilişkin bulgular elde edilmiştir.

Göç yaşayan öğrencilerin eğitim sistemi içerisine entegre edilmeleriyle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde; iletişim ve dil sorunu, eğitim sürecine dahil olma kapsamında yasal düzenlemelerde eksiklikler, eğitim programının yetersizliği, eğitim sürecinin planlanması, okula kayıt, akademik başarı, devamsızlık; okul ve sınıf iklimi kapsamında öğrencilerin uyum ve motivasyon sorunu, davranış sorunları, şiddet, zorbalık, ayrımcılık, dışlanma, yaş-kademe farkı; sınıf mevcutlarının kalabalık olması, okul- aile işbirliğinin sağlanması sürecinde veli ile iletişim sorunları, eğitim materyallerinin temin edilmemesi, velilerin okulda yapılan çalışmalara katılım sağlamamaları gibi konularda çeşitli sorunların yaşandığı tespit edilmiştir.

2.5. Göçe İlişkin Mevzuat

Göç olgusu dünya genelinde neredeyse tüm ülkeleri etkileyen ve küreselleşmenin yaşandığı tüm yapıları ilgilendiren bir konudur. Özellikle son 20 yıla bakıldığında dünyada önemli nüfus hareketleri yaşandığı ve göç edenlerin sayısında önemli artışlar olduğu görülmektedir (GİGM, 2017, s. 14). UNCHR tarafından yayınlanan raporda dünya genelinde yaşanan çatışma ve savaşlar nedenlerle zorla yerinden edilenlerin sayısının 70 milyonun üzerinde olduğu ve bu sayının hızla arttığı belirtilmektedir

(<https://www.unhcr.org/tr/>). Yaşanan bu göç hareketleri aynı zamanda insan hakları ihlali, göçe maruz kalan insanların baskı ve şiddete maruz kalması sonucunu doğurabilmekte olup, ulusal ve uluslararası sorunları da beraberinde getirmiştir. Yaşanan bu sorunlar ise, yasal düzenlemelerin yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Bilgiç, 2018, s. 2).

Uluslararası hukukta sığınma hakkından ilk defa İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde bahsedilmiştir. BM genel kurulunda 1948 yılında kabul edilen ve Türkiye'de (27.05.1949 tarihli ve 7212 sayılı RG)'de yayımlanarak yürürlüğe giren İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 14. maddesinde “Herkes zulüm karşısında başka memleketlere iltica etmek ve bu memleketlerde mülteci muamelesi görmek hakkını haizdir” denilmektedir. Bu maddeye göre; sığınma bir hak olarak tanınmış olup, ülkesinde zulüm gören herkesin başka ülkelere göç etme ve mülteci olarak kabul edilme hakkına sahip olabileceği belirtilmektedir (Düzkaya, 2016, s. 18). Ancak yayınlanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile sığınmanın kişisel bir hak sağlamayacağı görüşü ağırlık kazanmış olup, uygulanamayacağı ifade edilmiştir (Bilgiç, 2018, s. 16).

Birinci Dünya Savaşı sonrası uluslararası boyutta ortaya çıkan mülteci konusu, İkinci Dünya Savaşı sonrası daha büyük bir önem kazanmıştır. Gerek savaşlar gerekse Avrupa'da meydana gelen rejim değişiklikleri nedeniyle ülkesinden ayrılan ve vatandaşlıktan çıkarılanların sayısı bir milyonu aşmış ve bu insanların barındırılması önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Bunun sonucunda uluslararası alanda mülteci hukuku konusunda önemli bir adım atılmış olup, BM genel kurulu tarafından Cenevre'de bir konferans toplanmış ve 28 Temmuz 1951 tarihinde “Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşme” diğer adıyla Cenevre Sözleşmesi birçok ülke tarafından kabul edilerek imzalanmıştır (Dışişleri Komisyon Raporu, 1961, s. 1). Sığınmacıların yasal statüsü kapsamında uluslararası alanda ilk hukuki düzenleme olarak kabul edilen Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşme ile mülteci kavramına açıklık getirilmiş ve mültecilerin yasal hak ve sorumluluklarını belirlenmiştir. Cenevre Sözleşmesi'ne göre mülteci kavramı:

“1 Ocak 1951 den evvel cereyan eden hâdiseler neticesinde ve ırkı, dinî, tabiiyeti, muayyen bir içtimai gruba mensubiyeti veya siyasi kanaatleri yüzünden takibata uğrıyacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı o'duğu memleket dışında bulunan ve işbu memleketin himavesinden istifade edemiyen veya mezkûr korkuya binaen istifade etmek istemiyen, yahut tâbiyeti yoksa ve bahis konusu hâdiseler neticesinde evvelce mütaden ikamet ettiği memleket dışında bulunuyorsa, oraya dönemiyen veya mezkûr korkuya binaen dönmek istemiyen şahıs” olarak tanımlanmıştır.

Cenevre Sözleşmesi'nde yapılan mülteci tanımına göre mülteci statüsünün kazanılması belli koşullara bağlanmıştır. Bu koşullar; vatandaş olarak kabul edildiği ülkenin

sınırları dışında olma ve korumasından faydalanamama, dil, din, ırk ya da belli bir sosyal gruba mensup olma nedeniyle zulüm görme korkusu yaşama ve bu korkunun haklı gerekçelere bağlı olması olarak belirlenmiştir. Ayrıca sözleşme kapsamında, 1951 yılı öncesinde yaşanan olaylar ve bu olayların Avrupa’da meydana gelmesi nedeniyle iltica talep eden kişilerin mülteci statüsünde yer alabileceği belirlenerek, süre ve coğrafi sınırlama bulunmaktadır.

1951 Cenevre Sözleşmesi’nin kabul edilmesinden sonraki süreçte mültecilerle ilgili farklı sorunların ortaya çıkması nedeniyle Cenevre Sözleşmesi’nin kapsamı yetersiz kalmaya başlamıştır. Bu kapsamda Cenevre Sözleşmesi’nde yer alan tarih sınırlaması kaldırılarak tüm mültecilerin eşit hukuki statüye sahip olmaları amacıyla temelini 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin oluşturduğu ve (05.08.1968 tarihli ve 12968 sayılı RG)’de yayımlanan “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü” imzalanmıştır. İmzalanan bu protokole taraf olan ülkeler, protokolde yer alan hükümleri Cenevre Sözleşmesinde bulunan coğrafi sınır ve zaman sınırı olmadan uygulamayı kabul etmişlerdir. Ayrıca taraf ülkeler; mültecilerle ilgili yasal düzenlemeler ile ihtiyaç duyulan bilgi ve istatistiki verileri sağlayacak olup, mülteci hukuku kapsamında BM ya da BM kapsamında yer alan kuruluşlarla işbirliği yapacaklardır (Bilgiç, 2018, s. 26).

Türkiye, (05.09.1961 tarihli ve 10898 sayılı RG)’de yer alan deklarasyonla 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin taraf ülkelerinden biri olmuştur. 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolüne, coğrafi sınırlama ilkesini sürdürerek taraf ülke olan Türkiye, mültecilerin yasal durumlarının belirlenmesinde bu düzenlemeleri esas almıştır. Bu kapsamda sığınma ve ya iltica amacıyla Türkiye’ye doğru gerçekleşecek olası nüfus hareketleri sürecinde uygulanacak usul ve esasların belirlenmesi amacıyla, (30.11.1994 tarihli ve 22127 sayılı RG)’de yer alan “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” yürürlüğe girmiştir. Hazırlanan bu yönetmelikte mülteci tanımı, 1951 Cenevre Sözleşmesi’nde yer alan ve yukarıda tanımlandığı haliyle kabul edilmiş olup, aynı zamanda sığınmacı kavramı:

“İrki, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı” olarak tanımlanmaktadır.

Bu yönetmelikle; Türkiye'ye iltica eden ya da farklı bir ülkeye iltica etmek isteyenler konusunda usul ve esaslar belirlenmiş, İçişleri Bakanlığı'nın. BM veya BM'ye bağlı kuruluşlarla işbirliği yapacağı kabul edilmiş, mülteciler için yerinde getirilecek yükümlülüklerin sığınmacılar için de uygulanacağı belirtilmiş ve meydana gelen toplu göç hareketlerinde atılacak adımlar açıklanmıştır.

2010 yılından sonra Türkiye'ye doğru göç eden yabancıların sayısında meydana gelen artış ve Suriye'de iç karışıklıkların başlamasıyla birlikte Türkiye'nin coğrafi konumu gereği geçiş ülkesi konumunda bulunmasıyla ortaya çıkan sorunlar karşısında yapılmış olan düzenlemelerin yetersiz kalması yeni hukuki düzenlemelerin yapılmasını gerekli kılmıştır (Zelluh, 2018, s. 13). Bu çerçevede 30 Mart 2012 tarihinde yılında İçişleri Bakanlığı tarafından "Türkiye'ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge" yürürlüğe konmuştur. Bu yönerge ile kitlesel göç hareketleri durumlarında meydana gelen acil koruma ihtiyacının karşılanması, sığınılan ülkeye yerleştirilmenin sağlanması ve en temel insan hakları uygulamalarının yerine getirilmesi amaçlanmıştır (GİGM, 2017).

2013 yılında ise, Türkiye'ye giriş yapan yabancılara sağlanacak korumanın kapsamı ve uygulama süreci ile ilgili usul ve esasların belirlenmesi amacıyla, Türkiye'ye gelen yabancılar için acil olarak sağlanacak geçici korumanın kapsamını belirleyen (11.04.2013 tarihli ve 28615 sayılı RG)'de yayımlanan 6458 sayılı YUKK çıkarılmıştır. Bu kanunla geçici koruma kapsamında sağlanacak tüm hizmetlerle ilgili usul ve esasların yönetmelik kapsamında belirlenerek hayata geçirilmesinin yasal zeminini oluşturmuştur. Ayrıca kanun kapsamında, gerçekleşen toplu göç hareketleri sonucunda Türkiye'ye sığınmak isteyenlere kişilere verilebilecek statüler belirlemiştir. Buna göre uluslararası koruma altında, mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma olmak üzere 3 statü belirlenmiştir. Ancak bu statüler dışında kalan toplu göç hareketlerinde Türkiye'ye giriş yapılması durumunda insani yardımların yapılabilmesi amacıyla geçici koruma statüsü oluşturulmuştur. YUKK'da belirtilen bu statülerden mülteci tanımı yukarıda belirtilmiş olup, Şartlı Mülteci ve İkincil Koruma kavramları aşağıda açıklandığı gibidir:

"Şartlı Mülteci: Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında

bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir” şeklinde tanımlanmış olup,

“İkincil Koruma: Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir” olarak tanımlanmıştır.

Uluslararası koruma kapsamında bu statüler dışında kalanlar için de Geçici Koruma statüsü YUKK’nun 91. Maddesinde açıklanmış olup bu statünün “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara” sağlanacağı belirtilmiştir. Ayrıca bu madde kapsamında Geçici Koruma Yönetmeliği çıkarılmış olup, bu yönetmelik ile geçici koruma statüsünde yer alanlara sağlanacak hizmetlere ilişkin düzenlemeler yapılmıştır (Emiroğlu, 2018, s. 11).

2.6. Göç ve Eğitim Hakkı

Birleşmiş Milletler verilerine göre, dünya genelinde yaşanan çatışma ve savaşlar nedeniyle zorla yerinden edilenlerin önemli bir kısmını çocuklar oluşturmakta olup, göç edenlerin göç süreci ve sonrasında temel haklardan yararlanabilmeleri sürecinde önemli sorunlar yaşanmaktadır (<https://www.unhcr.org/tr/suriye-acil-durumu>). Göç eden çocukların ihtiyaç duyduğu temel ihtiyaçlardan biri de eğitim olup, çocukların “Eğitim Hakkı” Türkiye tarafından da kabul edilmiş olan çeşitli düzenlemelerle güvence altına alınmıştır (Erdem, 2017, s. 27).

Eğitim Hakkı; uluslararası alanda birçok ülke tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi düzenlemelerle güvence altına alınmış olup, bu düzenlemeleri kabul eden ülkelere eğitim hakkının korunması hususunda önemli yükümlülükler getirmiştir (Karaman, 2018, s. 9).

1948 yılında yayınlanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 26. maddesinde “Her şahsın eğitim hakkı vardır. Eğitim parasızdır, en azından ilk ve temel eğitim safhalarında böyle olmalıdır. İlk eğitim mecburidir. Teknik ve mesleki öğretimden herkes istifade edebilmelidir. Yükseköğretim, liyakatlerine göre herkese tam eşitlikte açık olmalıdır.” denilmektedir. Bu madde kapsamında değerlendirildiğinde herkesin eğitim hakkı

olduğunu, eğitim hakkının ücretsiz olduğu ve herkesin eşit derecede yararlanabileceği vurgulanmaktadır.

(27.01.1995 tarihli ve 22184 sayılı RG)'de yer alan BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'sinin 28 ve 29. maddelerinde de eğitim hakkına değinilmiştir. Bu maddelere göre sözleşmeye taraf olan devletlere her çocuğun eğitim hakkı olduğunu kabul etmek, çocuklara eğitim hizmetlerini ücretsiz olarak sağlamak, eğitim sürecini sınıflandırmak ve tüm çocukların faydalanabilmesinin önünü açmak yükümlülüğü getirilmektedir.

1951 Cenevre Sözleşmesi 22. maddede mültecilerin eğitimi ile ilgili "Âkıld Devletler mültecilere ilk tahsil konusunda vatandaşlara tanınan aynı muameleyi yaparlar" ifadesi yer almaktadır. Bu sözleşmeye göre eğitim konusunda sığınılan ülkelerin kendi vatandaşlarına sundukları eğitim hizmetlerini ayırım yapmaksızın mülteciler için de sağlaması gerekmektedir.

Uluslararası alanda eğitim hakkının korunmasına yönelik yapılan düzenlemelere taraf olan Türkiye, eğitim hakkına hukuki düzenlemelerinde yer vermiş ve bu düzenlemelerle çocukların eğitim hakkının korunması için bazı adımlar atmıştır (Çelik, 2018, s. 51-54). (20.10.1982 tarihli ve 17844 sayılı RG)'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye Cumhuriyeti (TC) Anayasası 42. maddesinde Türk vatandaşı olup olmadığına bakılmaksızın eğitim hakkından kimsenin mahrum bırakılmayacağı, eğitimin herkes için bir hak olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte anayasa da belirtilen eğitim hakkı kapsamında (15.07.2005 tarihli ve 25876 sayılı RG)'de yer alan Çocuk Koruma Kanunu her çocuğun eğitim almasına ilişkin gerekli tedbirlerin alınmasına vurgu yapmıştır. Ayrıca (24.06.1973 tarihli ve 14574 sayılı RG)'de yer alan Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 4. maddesinde eğitim hakkına değinilmiş olup, okulların dil, din, ırk, cinsiyet, engellilik ayırımı gözetilmeden herkese açık olduğu ve eğitim konusunda hiç kimseye ayrıcalık tanınamayacağı ifade edilmektedir. 2014 yılında ise, Türkiye'de yaşamakta olan Suriye kökenlilerin hukuki statüsünün düzenlenmesi amacıyla YUKK yürürlüğe girmiş ve ardından YUKK'nın 91. maddesi kapsamında düzenlenen geçici koruma yönetmeliği ile Suriye kökenli çocukların eğitim hizmetlerinden yararlanabilmeleri ile ilgili usul ve esaslar belirlenmiştir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Bununla birlikte MEB tarafından 2014/21 sayılı "Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri" genelge ile yabancı uyruklu çocuklar için sunulacak eğitim hizmetleri belirlenmiştir (2014/21 Sayılı Genelge, 2014).

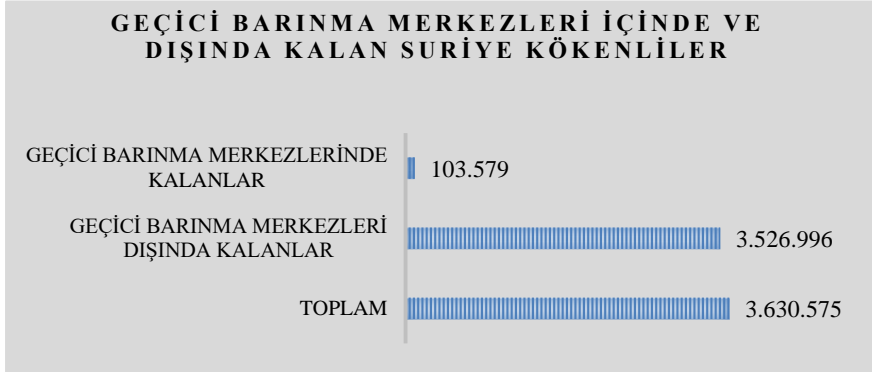
2.7. Suriye Krizi ve Türkiye'deki Durumu

Bu bölümde Suriye kökenlilerin Türkiye'de ki durumuna ilişkin sayısal verileri, hukuki durumları ve Suriye kökenli çocukları için uygulanan eğitim politikaları hakkında bilgi verilmektedir.

2.7.1. Türkiye'deki Suriye Kökenlilerin Mevcut Durumu

2011 yılında Suriye'de başlayan olaylar sonucunda başlayan göç dalgası ve Türkiye'nin açık kapı politikası uygulaması sonucunda Türkiye'deki Suriye kökenlilerin sayısı 3.6 milyonu aşmış olup, göç edenlerin önemli bir kısmını 18 yaş altında olan çocuklar oluşturmaktadır (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>).

Türkiye'ye göç eden Suriye kökenliler göç dalgasının başladığı ilk yıllarda Türkiye tarafından kurulan Adana, Kilis, Kahramanmaraş, Hatay ve Osmaniye illerinde ki barınma merkezlerinde ve Suriye sınırında bulunan illerde ikamet etmeye başlamıştır. Daha sonra göç edenlerin sayısının artmasıyla birlikte barınma merkezlerinin yetersiz kalması nedeniyle kentlere doğru göç ederek, kentlerde yaşamaya başlamışlardır. Şekil 2.1 incelendiğinde barınma merkezlerinde kalan Suriye kökenli sayısının 100 bin civarında olduğu, Suriye kökenli sığınmacıların yüzde 97'sinin kentlerde yaşadığı görülmektedir.

Kaynak: İnternet: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden 10.07.2019 tarihinde alınmıştır.

Şekil 2.1. Geçici barınma merkezleri içinde ve dışında kalan Suriye kökenli sayısı

Suriye kökenlilerin illere dağılımını gösteren Tablo 2.1 incelendiğinde 2.9 milyon civarında Suriye kökenlinin İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Adana, Mersin, Bursa, İzmir, Kilis, Konya, Ankara illerinde buldukları ve Suriye kökenli sığınmacıların yüzde 80'inin bu illerde yaşadıkları görülmektedir.

İller	Suriye Kökenli Sayısı
İstanbul	547.479
Gaziantep	443.290
Şanlıurfa	430.537
Hatay	429.293
Adana	240.873
Mersin	201.291
Bursa	173.832
İzmir	144.230
Kilis	116.037
Konya	107.787
Ankara	92.670
Toplam:	2.927.319

Kaynak: İnternet: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden 10.07.2019 tarihinde alınmıştır.

Tablo 2.1. Suriye kökenlilerin illere göre sayıları

Suriye kökenlilerin cinsiyet ve yaş dağılımları Tablo 2.2’den incelendiğinde ise, Suriye kökenli sığınmacıların yaklaşık yarısını 0-18 yaş gurubu çocukların oluşturduğu görülmektedir. Okul çağında bulunan 1.1 milyon civarında ve okul çağı öncesi yaş grubunda ise 540 bin civarında Suriye kökenli çocuğun bulunduğu görülmekte olup eğitim sistemine dahil olması gereken Suriye kökenli çocuk sayısının ciddi boyutlara ulaştığı ifade edilebilir. Kadın erkek dağılımının ise birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Yaş Aralığı	Kadın	Erkek	Toplam
0-4	274.951	256.764	531.715
5-18	604.253	548.239	1.152.492
19-59	1.030.090	799.225	1.829.315
60 ve üzeri	56.301	60.752	117.053
Toplam	1.965.595	1.664.980	3.630.575

Kaynak: İnternet: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden 10.07.2019 tarihinde alınmıştır.

Tablo 2.2. Suriye kökenlilerin cinsiyet ve yaş dağılımı

2.7.2. Türkiye’deki Suriye Kökenlilerin Hukuki Durumu

2011 yılında Suriye’de başlayan olaylar sonucunda Suriye kökenlilere “Açık Kapı” politikası uygulanmasıyla, Türkiye’ye doğru Suriye’den gelen yoğun bir göç dalgası yaşanmıştır. Yaşanan göç dalgası sonucunda Türkiye’ye giriş yapan Suriye kökenlilerin

ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay gibi Suriye sınırında bulunan barınma merkezleri kurulmuş ve Suriye kökenliler bu merkezlere yerleştirilmişlerdir. Ancak Suriye’den Türkiye’ye doğru göç eden Suriye kökenlilerin sayılarının artması ve Türkiye’nin farklı illerine yerleşmeye başlamaları Suriye kökenlilerin hukuki statüsü sorununu da beraberinde getirmiştir (Levent ve Çayak, 2017, s. 23).

Mültecilerin hukuki durumunu belirlemek amacıyla 1951 yılında düzenlenen “Cenevre Sözleşmesi” ve 1967 yılında ise Cenevre sözleşmesi kapsamında protokol hazırlanmış olup, Türkiye de bu sözleşmenin taraflarından biri olmuş, yapılan düzenlemeleri onaylamıştır. Yapılan düzenlemeler gereği belirlenen coğrafi sınırlar çerçevesinde Avrupa Konseyi kapsamında olan ülkelerden Türkiye’ye göç eden sığınmacılar mülteci, Avrupa Konseyi kapsamı dışında kalan ülkelerden Türkiye’ye göç edenler ise sığınmacı olarak kabul edilmektedir (ÇOÇA, 2015, s. 2). Cenevre Sözleşmesinde yer alan coğrafi sınırlama nedeniyle de Türkiye’ye göç eden Suriye kökenlilere mülteci statüsü verilememiştir (Kap, 2014, 32). Bu belirsizliğin giderilmesi amacıyla 2012 yılında İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanıp yürürlüğe giren “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge” ile Suriye kökenliler geçici koruma kapsamına alınmıştır (Ergün, 2018, s. 22). Suriye kökenlilerin geçici koruma kapsamına alınmasıyla da Suriye kökenlilere; Türkiye’de sınırsız süreyle kalabilme, temel ve acil olan ihtiyaçların karşılanması, zorla geri gönderilmeye karşı koruma ve yardım; kamplarda yaşayan Suriye kökenliler için sağlık, eğitim, barınma gibi ihtiyaçların karşılanması; kamp dışında yaşayan Suriye kökenliler için de sağlık hizmetlerinden yararlanabilme hakkı tanınmıştır (Yüksel, Bulut ve Mor, 2014, s. 6). Ancak yapılan bu düzenleme Suriye kökenlilerin misafir olarak görülmesi ve Suriye kökenlilerin hukuki statüsü konusunda var olan belirsizliklerin giderilememiş olması nedeniyle eleştirilmiştir (Kap, 2014, s. 32).

Suriye’de yaşanan krizin derinleşmesi, Suriye kökenlilerin Türkiye’de kalıcı hale gelecekleri gerçeğinin netleşmesi, yaşanan siyasi gelişmeler nedeniyle yaşanan göç dalgasının büyümesi sonucunda yapılan düzenlemeler yetersiz kalmış ve kapsamlı bir düzenleme yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır (Saklan, 2018; Levent ve Çayak, 2017). Bu kapsamda 2013 yılında Türkiye’de bulunan mülteci ve sığınmacıların yasal durumunu açıklığa kavuşturan 6458 sayılı YUKK yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğe giren 6458 sayılı kanununun 91. maddesi ile de Türkiye’de bulunan yabancılarla ilgili usul ve esasların düzenlendiği ve Suriye kökenlileri de kapsayan 29153 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği

yürürlüğe konulmuştur. Yapılan bu düzenleme sonucunda Türkiye'ye göç eden yabancı uyruklu vatandaşları kapsayan geçici koruma statüsü açıklığa kavuşturulmuş, Suriye kökenlilerin hak ve sorumlulukları belirlenmiştir (GİGM, 2017). Yapılan bu yasal düzenlemeler sonucunda kamplarda veya kamp dışında bulunan tüm Suriye kökenlilerin hukuki durumları açıklığa kavuşturulmuş ve Suriye kökenlilere sağlanacak olan sağlık, eğitim, istihdam ve sosyal yardım hizmetlerinin sağlanması ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır (ÇOÇA, 2015, s. 3).

2.7.3. Türkiye'de Suriye Kökenli Çocuklara Uygulanan Eğitim Politikaları

Göç idaresi Genel Müdürlüğünün verilerine göre Suriye'den 2011 yılında başlayan göçle birlikte Türkiye'ye gelen Suriye kökenlilerin yaklaşık yarısının okul çağında bulunan çocukların oluşturduğu görülmektedir (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>). Bu durum ise okul çağında Suriye kökenli çocuklar için bazı ihtiyaçları ortaya çıkarmış olup, bu ihtiyaçlardan biri de geçici koruma kapsamındaki Suriye kökenli çocukların eğitimi olmuştur (Erdem, 2017, s. 28).

Göçün başladığı 2011 yılında Türkiye'ye göç eden Suriye kökenliler Türkiye-Suriye sınırında bulunan illerdeki barınma merkezlerine yerleştirilmiş olup, temel ihtiyaçları bu merkezlerde karşılanmıştır. Bu ihtiyaçlar kapsamında Suriye kökenli çocukların eğitimi de yer almış ve Suriye kökenli çocuklara bu merkezlerde eğitim vermeye başlanmıştır. Bu süreçte Suriye kökenli çocukların eğitim ihtiyacı Suriye kökenli gönüllü öğretmenler tarafından karşılanmıştır. Sunulan bu hizmetler yerel yönetimler, ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından sağlanmış ve herhangi bir resmi statüde gerçekleştirilmemiştir (Emin, 2018, s. 13).

2013 yılında Suriye'de yaşanan iç savaşın şiddetlenmesi nedeniyle Türkiye'ye doğru göç hareketlerinde artış meydana gelmiş bu sayı yaklaşık 225 bine ulaşmıştır (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>). Yaşanan bu artış barınma merkezlerinin yetersiz kalmasına ve Suriye kökenlilerin şehirlere doğru göç etmesine neden olmuştur. Bu süreçte Suriye kökenli çocuklara barınma merkezlerinde sunulan eğitim hizmetlerinin şehirlere göç eden Suriye kökenli çocuklar için de sağlanması amacıyla, MEB tarafından 26 Nisan 2013 tarihinde "Ülkemizde Kamp Dışında Misafir Edilen Suriye Vatandaşlarına Yönelik Tedbirler" ile 23 Eylül 2013 tarihinde "Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri" genelgeleri yayımlanmıştır. Yayımlanan bu genelgeler kapsamında Suriye kökenli çocuklara verilecek eğitim

hizmetlerinin; daha planlı ve belirli bir standartta yürütülmesi, barınma merkezleri dışında verilecek eğitim hizmetlerinin MEB tarafından belirlenen geçici eğitim merkezlerinde ve MEB denetiminde olan Suriye Ulusal Koalisyonu Yüksek Eğitim Komisyon'u tarafından Arapça müfredat ile verilmesi kararlaştırılmıştır (Karaman, 2018, s. 72-75). Ancak bu süreçte Suriye kökenlilerin geçici olduğu ve Suriye kökenlilerin geri dönecekleri düşünüldüğünden ileriye dönük politikalar geliştirilmemiştir (Seydi, 2014, s. 268).

2014 yılında Suriye'de yaşanan krizin kısa vadede çözülemeyeceği ve Suriye kökenlilerin kalıcı olduğuna ilişkin görüşün ağırlık kazanması nedeniyle uzun vadeli ve sürdürülebilir çözümler geliştirilmeye başlanmıştır. Bu çerçevede Türkiye'de bulunan yabancı uyrukluların hukuki statüsü, hak ve sorumluluklarının düzenlendiği "6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun" nun yürürlüğe girmesinin ardından yayımlanan "29153 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği" ile Türkiye'de bulunan yabancı uyruklu çocuklara verilecek eğitim hizmetleri standart hale getirilmiştir (Emin, 2018, s. 14). Bu düzenlemelerin ardından sığınmacıların eğitim hakkının korunması amacıyla MEB tarafından yayımlanan 2014/1 sayılı genelge ile kamp dışında yaşayan tüm yabancı uyruklu sığınmacıların devlet okullarında veya geçici eğitim merkezlerinde eğitim görme imkanı tanınmıştır. Bu genelgeye göre, İçişleri Bakanlığı tarafından geçici kimlik belgesi bulunan geçici koruma kapsamındaki her Suriye kökenli çocuk MEB'e bağlı her tür ve her kademedeki okula kayıt yaptırabilecektir (2014/21 Sayılı Genelge, 2014). Bununla birlikte hem geçici eğitim merkezlerinde hem de devlet okullarında Suriye kökenli çocuklar için Türkçe öğretiminin öncelikli olduğu Türk eğitim sistemi kapsamında uygulanan müfredat kapsamında eğitim uygulanmaya başlanmıştır (Çakmak, 2018, s. 31). 2016-2017 yılında ise, geçici eğitim merkezlerinin aşamalı olarak kapatılması ve okula yeni kayıtların 1, 5 ve 9. Sınıflarda yalnızca devlet okullarına yapılması kararlaştırılmış ve Suriye kökenli çocukların eğitimlerine devlet okullarında devam etmeleri sağlanmıştır (HBÖGM, 2019).

03/10/2016 tarihinde geçici koruma altındaki Suriye kökenli çocukların Türkiye'deki eğitime erişim sağlamalarına katkı sağlamak ve Türk eğitim sistemine entegrasyonlarını desteklemek amacıyla MEB, Promoting Integration of Syrian Children to Turkish Education System (PICTES) projesini hayata geçirmiştir. PICTES projesi, MEB ile AB arasında imzalanan Facility for Refugees in Turkey (FRIT) anlaşması ile Türkiye'ye sağlanacak mali yardım programının eğitim ayağını oluşturmaktadır. Bu proje kapsamında geçici koruma statüsündeki Suriye kökenli öğrencilere 23 ilde bulunan geçici eğitim merkezleri ve devlet okullarında Türkçe dil desteği verilerek Türkçe yeterliliklerinin artırılması ve uyumlarının

sağlanması hedeflenmektedir. Proje ile okullarda Türkçe/Arapça dil eğitimi, destekleme/telafi eğitimi, materyal yardımı, personel temini, psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetleri, öğretmen/idari/personel eğitimleri, eğitim materyali sağlanması, izleme-değerlendirme gibi faaliyetler yürütülmektedir. Bu kapsamda proje kapsamındaki okullara Suriye kökenli öğrencilerin Türkçe öğrenmelerini sağlamak amacıyla Türkçe öğreticisi unvanıyla öğretmen görevlendirmesi yapılmış, Suriye kökenli öğrencilere haftada 15 saat Türkçe eğitimi verilmeye başlanmıştır (<https://piktes.gov.tr/Home/Faaliyetler>).

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesi ile ilgili literatür taraması sonucunda elde edilen bilgiler paylaşılmış olup, bir sonraki bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ile geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları hakkında bilgi verilecektir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma modeli, çalışma evreni ve örnekleme, veri toplama aracı, veri toplama süreci ve veri analizi, geçerlik-güvenirlik çalışmaları ile ilgili çalışmalar detaylı olarak ele alınmaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma, eğitim sistemine dahil olan Suriye kökenli öğrenciler ve Suriye kökenli öğrenci velileri ile bu okullarda görev yapan eğitim çalışanlarının karşılaştıkları sorunları tespit etmeye yönelik nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak yapılmış bir araştırmadır.

“Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama teknikleri kullanılarak, algı ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde açıklanmasına yönelik nitel bir sürecin takip edildiği araştırma modelidir.” (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 45) Nitel araştırmada amaç, belirli bir sorunun gerçekçi bir bakış açısıyla derinlemesine ve ayrıntılı bir şekilde incelenmesi ve yorumlanmasıyla sorunun bütüncül olarak anlaşılmasını sağlamaktır (Punch, 2005, s. 183).

Nitel araştırmada, veri toplama sürecinde gözlem, görüşme, doküman incelemesi gibi farklı teknikler kullanılmaktadır. Bu araştırmada ise, veri toplama sürecinde görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme, en az iki kişi arasında karşılıklı etkileşime dayalı ve bir amaca yönelik olarak gerçekleştirilen bilgi toplama sürecidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 148). Görüşme ile görüşme yapılan kişinin duygu, düşünce, tutum ve deneyimleri gibi konularda derinlemesine bilgi edinilmesi amaçlanmaktadır (Akturan ve Baş, 2017, s. 113). Bu amaçla da araştırmacı tarafından çalışma öncesinde yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme; araştırmanın amaçlarına paralel olarak soruların araştırmacı tarafından önceden hazırlandığı, görüşme sürecinin planlandığı ve nitel çalışmalarda yaygın olan bir tekniktir. Bu tür görüşmelerde araştırmacı konuların ana çerçevesine uygun sorularla süreci planlar, görüşme sırasında konuyla ilişkili olarak sorularda değişiklik yapabilir ve yeni konularla ilgili görüşmecilere açık uçlu sorular yöneltebilir. Bu açıdan yarı yapılandırılmış görüşmeler araştırma konusu ile ilgili belli bir çerçevede görüşme yapma olanağı verirken aynı zamanda ortaya çıkabilecek yeni konularla

ilgili sorularda değişiklik yapma ya da yeni soru ekleme imkanı veren esnek bir yapıya sahiptir (Güler, Halıcı ve Taşğın, 2013, s. 113).

3.2. Çalışma Grubu

Milli Eğitim Bakanlığı Nisan-2019 verilerine göre eğitim çağında olan 1 milyon civarında Suriye kökenli çocuk bulunmakta olup, MEB'e bağlı okullarda eğitim görmekte olan 640 bin civarında Suriye kökenli öğrenci bulunmaktadır. Eğitim sistemi içerisinde yer alan ve ilkokula kayıtlı öğrenci sayısı da 365 bin civarında olup (HBÖGM, 2019), ilgili istatistiki veriler Tablo 3.1'de sunulmuştur. Ayrıca GİGM (2019)'in verilerine göre, Türkiye'de bulunan Suriye kökenlilerin nüfusu tüm illere dağılmıştır. Suriye kökenli öğrencilerin Türkiye'nin hemen her bölgesinde eğitim görmeleri nedeniyle araştırma evreni, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim gördüğü MEB'e bağlı tüm ilkokullarda görev yapan yönetici, öğretmen ile eğitim görmekte olan Suriye kökenli öğrenciler ve bu öğrencilerin velilerinden oluşmaktadır.

Sınıf Düzeyi	Öğrenci Sayısı	Eğitim Kademelerine Göre Öğrenci Sayısı	Çağ Nüfusu	Eğitim Kademelerine Göre Çağ Nüfusu	Okullaşma Oranı
Okul Öncesi	32.198	32.198	95.094	95.094	%33,9
1.Sınıf	100.540		101.529		
2.Sınıf	93.858	365.535	99.667	382.748	%95,50
3.Sınıf	72.765		94.684		
4.Sınıf	98.372		86.868		
5.Sınıf	68.411		85.820		
6.Sınıf	45.330	173.252	77.881	300.458	%57,66
7.Sınıf	31.573		69.818		
8.Sınıf	27.938		66.939		
9.Sınıf	20.468		66.550		
10. Sınıf	10.981	72.073	64.782	269.236	%26,77
11. Sınıf	9.214		69.398		
12. Sınıf	10.077		68.515		
Diğer	21.333				
Toplam Öğrenci Sayısı	643.058	643.058	1.047.536	1.047.536	%61,39

Kaynak: HBÖGM, 2019.

Tablo 3.1. Okul çağında olan Suriye kökenli çocuklara ait istatistikler

Çalışma evreninin büyük olması nedeniyle çalışma grubunun belirlenmesi amacıyla nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan amaçlı örneklem tekniklerinden ölçüt örnekleme

yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme; örneklem seçiminin araştırma evreni ile ilgili bir ölçüte veya araştırmanın amacına bağlı olarak gerçekleştirilmesidir (Güler, Halıcı ve Taşgın, 2013, s. 92). Patton'a göre amaçlı örnekleme teknikleri durum, olgu ve olaylara ilişkin derinlemesine çalışılma olanağı vermekte olup, bunların ortaya çıkarılması veya açıklanmasında faydalı olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 135).

Bu çalışmada Suriye kökenli öğrencilerin sayısal olarak fazla olması ölçüt olarak belirlenmiştir. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü (2019)'nden elde edilen ve Tablo 3.2'de paylaşılan verilere göre, Ankara ilinde bulunan okullara kayıtlı Suriye kökenli öğrenci sayısı 14 bin civarındadır. Okula kayıtlı Suriye kökenli öğrencilerin ise, 7 bini Altındağ ilçesine bağlı okullarda eğitim görmektedir. Altındağ ilçesine bağlı ilkokullardaki Suriye kökenli öğrenci sayısı ise 4500 civarında olup, bu da okula kayıtlı Suriye kökenli öğrencilerin yaklaşık yüzde 65'ini oluşturmaktadır. Ayrıca Ankara ilinde bulunan ve ilkokul düzeyinde eğitim görmekte olan toplam Suriye kökenli öğrenci sayısı 9 bin civarında olup, Altındağ ilçesinde eğitim görmekte olan öğrenciler bu sayısının yüzde 51'ini oluşturmaktadır (Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2019). Bu nedenle Ankara ilinin Altındağ ilçesinde bulunan ve Suriye kökenli öğrenci sayısının yoğun olduğu üç ilkokulda görev yapan eğitim çalışanları ile öğrenci ve öğrenci velileri çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Bu kapsamda öğrenci sayıları Tablo 3.3'te paylaşılan okullardan araştırmaya gönüllü olarak katılan 9 okul yöneticisi, 63 eğitim çalışanı, 28 Suriye kökenli öğrenci velisi ve 31 Suriye kökenli öğrenci olmak üzere toplamda 131 kişi çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Araştırmada görüşmeye katılanların görüşlerinin isim vermeden aktarılacak olması nedeniyle her katılımcı harf ve rakamlardan oluşan bir sistemle kodlanmıştır. Yöneticiler için Y1, Y2,..., Eğitim Çalışanları-Öğretmenler için E1, E2, E3,..., Öğrenci Velileri için V1, V2, V3..., Öğrenciler için ise Ö1, Ö2, Ö3..., şeklinde kodlar kullanılmıştır.

Eğitim Kademesi	Altındağ İlçesinde Okula Kayıtlı Suriye Kökenli Öğrenci Sayısı	Ankara İlinde Okula Kayıtlı Suriye Kökenli Öğrenci Sayısı	Yüzde (%)
Okul Öncesi	105	338	31
İlkokul	4486	8807	51
Ortaokul	1980	4253	46
Lise	429	791	54
Toplam Öğrenci Sayısı	7.000	14.189	49

Kaynak: Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2019.

Tablo 3.2. Ankara ilinde bulunan okullara kayıtlı Suriye kökenli öğrencilerin dağılımı

Okul Adı	Suriye Kökenli Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Suriye Kökenli Öğrencilerin Yüzdesi
Türkerler İlkokulu	78	309	25
Nazım Akcan İlkokulu	155	586	26
Nihat Başakar İlkokulu	63	238	26

Kaynak: Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2019.

Tablo 3.3. Araştırma yapılan okullara kayıtlı öğrencilerin dağılımı

Araştırma kapsamında görüşülen okul yöneticilerine ilişkin bilgiler Tablo 3.4’te verilmektedir. Tablo 3.4’e göre araştırmaya katılan okul yöneticilerinden 3’ü kadın, 6’sı ise erkektir. Okul yöneticilerinin yaş değişkenlerine bakıldığında bir yöneticinin 20-30 yaş, 1 yönetici 31-40 yaş, dört yönetici 41-50 yaş ve üç yönetici ise 51 üzeri yaş aralığındadır. Okul yöneticilerinin mesleki deneyimlerine bakıldığında ise, bir yönetici 6-10 yıl, bir yönetici 11-15 yıl ve yedi yönetici 16 üzeri deneyime sahiptir.

Değişken	Düzy	Sayı (n)	Yüzde %
Cinsiyet	Kadın	3	33
	Erkek	6	67
Yaş	20-30 Yaş	1	11
	31-40 Yaş	1	11
	41-50 Yaş	4	45
	51 Üzeri	3	33
Görev	Okul Müdürü	4	45
	Müdür Yardımcısı	5	55
Mesleki Deneyim	6-10 Yıl	1	11
	11-15 Yıl	1	11
	16 Üzeri	7	78

Tablo 3.4. Araştırmaya katılan okul yöneticilerine ilişkin demografik bilgiler

Araştırma kapsamında görüşülen öğretmenlerin cinsiyet, yaş ve mesleki deneyim özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 3.5’te yer almaktadır. Tablo 3.5 incelendiğinde, öğretmenlerin 53’ü kadın; 10’u ise erkektir. Öğretmenlerin yaş aralıkları incelendiğinde dokuz öğretmen 20-30 yaş aralığında, yirmi sekiz öğretmen 31-40 yaş aralığında, on beş öğretmen 41-50 yaş ve on bir öğretmen 51 üzeri yaş aralığındadır. Öğretmenlerin mesleki deneyimlerine bakıldığında on öğretmen 1-5 yıl, on üç öğretmen 6-10 yıl, on beş öğretmen

11-15 yıl ve yirmi beş öğretmen 16 yıl üzeri deneyime sahip olup, araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki tecrübelerinin fazla olduğu söylenebilir.

Değişken	Düzy	Sayı (n)	Yüzde %
Cinsiyet	Kadın	53	85
	Erkek	10	15
Yaş	20-30 Yaş	9	14
	31-40 Yaş	28	44
	41-50 Yaş	15	24
	51 Üzeri	11	18
Branş	Sınıf Öğretmeni	63	100
Mesleki Deneyim	1-5 Yıl	10	15
	6-10 Yıl	13	21
	11-15 Yıl	15	24
	16 Üzeri	25	40

Tablo 3.5. Araştırmaya katılan öğretmenlere ilişkin demografik bilgiler

Tablo 3.6’da araştırma yapılan okullarda çocuğu bulunan Suriye kökenli öğrenci velilerinin bilgileri gösterilmektedir. Tablo 3.6’ya göre araştırmaya katılan tüm veliler kadın olup, 1 veli Arapça öğretmeni, 27 veli ise ev hanımıdır. Velilerin ailelerinin aylık gelirine bakıldığında aylık gelirlerinin ortalaması 1530 lira civarında olup, düşük olduğu söylenebilir. Velilerin Türkiye’de bulunma sürelerine bakıldığında altı velinin 2-3 yıl, on velinin 4-5 yıl, on bir velinin 6-7 yıl ve bir velinin 8 yıldır Türkiye’de yaşadığı görülmektedir.

Değişken	Düzy	Sayı (n)	Yüzde %
Cinsiyet	Kadın	28	100
	Erkek	-	-
Yaş	20-30 Yaş	11	39
	31-40 Yaş	15	53
	41-50 Yaş	2	8
Aylık Gelir	0-1000	10	35
	1001-2000	8	30
	2000 Üzeri	10	35
Meslek	Ev Hanımı	27	97
	Öğretmen	1	3
Türkiye’de Bulunma Süresi	2-3 Yıl	6	23
	4-5 Yıl	10	35
	6-7 Yıl	11	39
	8 Yıl	1	3

Tablo 3.6. Araştırmaya katılan Suriye kökenli velilere ilişkin demografik bilgiler

Tablo 3.7’de araştırmaya katılan Suriye kökenli öğrencilere ilişkin bilgiler yer almaktadır. Tablo 3.7 incelendiğinde, görüşülen öğrencilerin on ikisinin kadın, on dokuzunun erkek olduğu, on bir öğrencinin 7-8 yaş, on altı öğrencinin 9-10 yaş, dört öğrencinin 11-12 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Ayrıca on iki öğrenci 2. Sınıf, on sekiz öğrenci 3. Sınıf ve iki öğrenci 4. Sınıf düzeyindedir.

Değişken	Düzy	Sayı (n)	Yüzde %
Cinsiyet	Kadın	12	38
	Erkek	19	62
Yaş	7-8 Yaş	11	35
	9-10 Yaş	16	51
	11-12 Yaş	4	14
Sınıf Düzeyi	2. Sınıf	12	38
	3. Sınıf	17	54
	4. Sınıf	2	8

Tablo 3.7. Araştırmaya katılan Suriye kökenli öğrencilere ilişkin demografik bilgiler

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada verilerin elde edilmesi amacıyla araştırmacı tarafından öğretmen, okul yöneticisi, öğrenci velileri ve öğrenciler için hazırlanan dört ayrı veri toplama aracı kullanılmıştır. Bu dört veri toplama aracı; öğretmen, öğrenci, okul yöneticileri ve öğrenci velileri ile birebir görüşmeler yapmak üzere araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formlarıdır.

Araştırma alt amaçlarına paralel olarak veri toplamak amacıyla geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formlarında her katılımcı için açık uçlu sorular yer almakta olup, Tablo 3.8’de araştırmanın alt amaçları ve görüşme formunda yer alan sorular ilişkilendirilerek sunulmaktadır. Hazırlanan görüşme formları araştırmanın alt amaçlarını kapsayacak şekilde; öğretmenler için iletişim, eğitim-öğretim sürecinin yürütülmesi, sınıf iklimi ve okul-aile işbirliği ile ilgili sorunları; okul yöneticileri için iletişim, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olma süreci, okul iklimi ve okulun fiziksel yapısı ile ilgili sorunları; Suriye kökenli öğrenci velileri için iletişim, uyum, eğitim olanaklarına erişim ve diğer öğrenci velileri ile yaşanan sorunları; Suriye kökenli öğrenciler için iletişim, uyum ve eğitim-öğretim süreci ile ilgili sorunları tespit etmeyi amaçlayan sorulardan oluşmakta olup, ilgili sorular Tablo 3.8’de paylaşılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulurken konu ile ilgili tezler, makaleler, kitaplar, raporlar, ilgili kanun ve yönetmelikler, istatistik veriler gibi kaynaklar incelenerek oluşturulan ve çalışmanın kuramsal çerçevesinde de paylaşılan göç sürecinde ortaya çıkan sorunlara ilişkin çalışma sonuçları ışığında, her katılımcı için ayrı görüşme soru formu hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formlarının konunun kapsamı, içeriği, tutarlılığı ve anlaşılabilirliğini belirlemek için tez danışmanı dahil iki öğretim üyesinin görüşlerine başvurulmuştur.

Katılımcı	Araştırmanın Alt Amaçları	Görüşme Formunda Yer Alan Sorular
Öğretmen	1. Sınıfında Suriye kökenli öğrenci bulunan öğretmenlerin yaşadıkları iletişim sorunları, eğitim-öğretim sürecinin yürütülmesi, sınıf iklimi ve okul-aile işbirliği ile ilgili sorunlar nelerdir?	1. Sınıfınızda bulunan Suriye kökenli öğrenciler ile yaşadığınız iletişim sorunları nelerdir? 2. Sınıfınızda bulunan Suriye kökenli öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinin yürütülmesi ile ilgili sorunlar nelerdir? 3. Sınıfınızda Suriye kökenli öğrencilerden kaynaklı sınıf iklimi ile ilgili sorunlar nelerdir? 4. Sınıfınızda bulunan Suriye kökenli öğrenci velileri ile yaşadığınız iletişim sorunları nelerdir?
Okul Yöneticisi	2. İlkokulda görev yapan okul yöneticilerinin yaşadıkları iletişim sorunları, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olma süreci, okul iklimi ve okulun fiziksel yapısı ile ilgili sorunlar nelerdir?	1. Okulunuzda bulunan Suriye kökenli öğrenci ve öğrenci velileri ile ilgili yaşadığımız iletişim sorunları nelerdir? 2. Okulunuzda Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olma süreci ile ilgili teknik sorunlar nelerdir? 3. Okulunuzda Suriye kökenli öğrencilerden kaynaklı okul iklimi ile ilgili sorunlar nelerdir? 4. Suriye kökenli öğrencilerin okulunuzda eğitim-öğretim görmeye başlaması nedeniyle ortaya çıkan okulun fiziksel yapısı ile ilgili sorunlar nelerdir?
Suriye Kökenli Öğrenci Velisi	3. Çocukları ilkökul kademesinde eğitim görmekte olan Suriye kökenli velilerin yaşadıkları iletişim sorunları, uyum sorunları, eğitim olanaklarına erişim ile ilgili sorunlar ve diğer öğrenci velileri ile yaşadıkları sorunlar nelerdir?	1. Çocuğunuzun eğitim görmekte olduğu okulda yaşadığı iletişim sorunları nelerdir? 2. Çocuğunuzun eğitim görmekte olduğu okulda yaşadığı uyum sorunları nelerdir? 3. Çocuğunuz açısından eğitim olanaklarına erişim ile ilgili yaşanan sorunlar nelerdir? 4. Diğer öğrenci velileri ile yaşadığınız sorunlar nelerdir?
Suriye Kökenli Öğrenci	4. İlkokullarda eğitim gören Suriye kökenli öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinde okullarda yaşadıkları iletişim sorunları, uyum sorunları ve eğitim-öğretim süreci ile ilgili sorunlar nelerdir?	1. Eğitim-öğretim gördüğünüz okulda okul yöneticileri, öğretmen ve diğer öğrencilerle yaşadığımız iletişim sorunları nelerdir? 2. Eğitim-öğretim gördüğünüz okulda yaşadığımız uyum sorunları nelerdir? 3. Okulunuzda eğitim-öğretim sürecine katılım ile ilgili sorunlar nelerdir?

Tablo 3.8. Araştırma alt amaçlarına göre görüşme formunda yer alan sorular

Uzman görüşleri alındıktan sonra bir rehberlik ve psikolojik danışma uzmanı, bir okul yöneticisi, bir öğretmen, bir Suriye kökenli öğrenci velisi ve bir Suriye kökenli öğrenci ile deneme görüşmeleri yapılmıştır. Tüm bu aşamalar sonunda Ek-1’de sunulan “Öğretmen Görüşme Soru Formu, Yönetici Görüşme Soru Formu, Suriye Kökenli Veli İçin Görüşme Soru Formu, Suriye Kökenli Öğrenci Görüşme Soru Formu” na son şekli verilmiştir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanmıştır. Görüşmeler Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden Ek-2’de sunulan yazılı onayı alındıktan sonra 15 Nisan 2019 - 30 Mayıs 2019 tarihleri arasında görüşmecilerin uygun oldukları gün ve saatlerde okul ortamında (kütüphane, rehberlik servisi vb.) gönüllülük esasına göre yapılmıştır. Görüşme süreci başlamadan önce görüşmeciye görüşmenin amacı, içeriği, yöntemi gibi konularda bilgi verilmiş ve görüşme sürecinin gizlilik ilkesine bağlı olarak gerçekleştirileceği, kimliklerinin saklı tutulacağı, araştırmaya ilişkin hiçbir raporda ve yayında isimlerinin kullanılmayacağı ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan görüşmecilere okul yöneticisi, eğitim çalışanı-öğretmen, Suriye kökenli veli ve Suriye kökenli öğrenci için ayrı ayrı olmak üzere hazırlanmış olan dört farklı görüşme formundaki sorulardan uygun olanı sorulmuş olup, katılımcıların yanıtları her katılımcıya bir kod vererek yazılı olarak kaydedilmiştir. Görüşmeler ortalama 10 ile 30 dakika arasında sürmüştür. Ayrıca araştırmaya katılan Suriye kökenli veli ve öğrencilerin farklı anadile sahip olmaları nedeniyle veli ve öğrenciler ile yapılan görüşmelerde sorular araştırmacı tarafından Arapçaya çevrilerek sorulmuş olup, ihtiyaç halinde de tercüman desteği alınmıştır.

3.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmanın amaç ve alt amaçlarına yönelik olarak hazırlanan görüşme formu kapsamında yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesinde katılımcıların ortaya çıkan sorunlara ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla betimsel analiz yöntemi ile kuramsal çerçevede ayrıntılı bir şekilde ele alınan sorun alanları oluşturulmuştur. Oluşturulan sorun alanları kapsamında verilerin daha ayrıntılı ve derinlemesine çözümlenmesinde ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Betimsel analiz; verilerin araştırma öncesi belirlenmiş olan temalara göre özetlendiği, görüşmecilerden elde edilen verilerden doğrudan alıntılar yapılarak yansıtıldığı, bulguların neden-sonuç ilişkisi içerisinde düzenlenip yorumlanarak sonuçlara ulaşılan bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 256). Çalışmada hazırlanan görüşme soruları literatür taraması

yapılarak elde edilen veriler ışığında sınıflanarak hazırlanmıştır. Yapılan sınıflama sonucunda iletişim sorunları, eğitim-öğretim süreci ile ilgili sorunlar, sınıf iklimi ile ilgili sorunlar, okul-aile işbirliği ile ilgili sorunlar, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olma sürecinde yaşanan sorunlar, okul iklimi ile ilgili sorunlar, okulun fiziksel yapısı ile ilgili sorunlar, uyum sorunu, eğitim olanaklarına erişim, diğer öğrenci velileri ile yaşanan sorunlar araştırmanın ana temalarını oluşturmuştur.

İçerik analizi, dolaylı yollardan insanın doğası ve davranışları üzerinde çıkarsamalarda bulunmaya fırsat tanıyan bir yöntem olup özellikle sosyal bilimlerde çok sık kullanılmaktadır. İçerik analizi; belli kurallar çerçevesinde yapılan kodlamalar ile metne ilişkin bazı başlıklarla özetleme yapılan, bazı kavramların ortaya çıkarılmasını sağlayarak objektif ve sistematik bir şekilde tanımlanmasını sağlayan bir yöntemdir. İçerik analizinde ortaya çıkarılan kavramlara ilişkin anlam ve ilişkiler çözümlenerek bazı çıkarımlarda bulunulur (Büyüköztürk. 2012, s. 240).

İçerik analizi ile verilerin derinlemesine analiz edilmesi yoluyla açık olmayan tema ve boyutların ortaya çıkarılmasına imkan sağlar. İçerik analizinde temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkileri ortaya çıkarabilmektir. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 259).

Yıldırım ve Şimşek (2013, s. 260-270)'e göre nitel veri analizi süreci dört aşamada yapılmakta olup, bu basamaklar; “verilerin kodlanması, temaların bulunması, verilerin kod ve temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanması, bulguların yorumlanması” ndan oluşmaktadır.

1. Verilerin Kodlanması: Analizin birinci basamağı verilerin kodlanmasıdır. Bu aşamada verilerin toplanması sonucu elde edilen bilgiler incelenerek kendi içinde anlamlı parçalara ayrılır ve her parçanın kavramsal olarak neyi anlattığı bulunarak anlamlı bir bütün haline getirilir. Her bölüme araştırmacı tarafından bir isim verilerek kodlama yapılır. Tüm bölümler kodlandıktan sonra ortaya çıkan kod listesi verilerin düzenlenmesi ve yorumlanmasında kullanılır.
2. Temaların Bulunması: Birinci basamakta belirlenen kodların açıklanması ve belirli başlıklar altında toplanabilmesini sağlayan temalara ihtiyaç vardır. Bu temalar da kodların birleştirilmesi, kodlar arasındaki ortak yönlerin bulunup kategorize

edilmesiyle oluşmaktadır. Bu basamakta kodlar birleştirilir ve kodlar arasındaki benzerlik ve farklılıklar belirlenerek birbiri ile ilişkili olanlar aracılığıyla temalar belirlenir. Bu işleme tematik kodlama olarak ifade edilmekte olup, elde edilen verilerin kodlar yardımıyla sınıflanmasıdır.

3. Verilerin Kodlara ve Temalara Göre Düzenlenmesi ve Tanımlanması: Bu basamak kodlama ve tematik kodlama işlemleriyle verilerin düzenlenmesinden sonra verilerle ilgili tanımlama, açıklama ve yorumlamanın yapıldığı aşamadır. Bu basamakta araştırmacı verileri tanımlar ve bilgileri işlenmiş olarak okuyucuya sunar.
4. Bulguların Yorumlanması: Bu basamakta tanımlı yapılan ve işlenen bulgular araştırmacı tarafından yorumlanır. Araştırmacı tarafından elde edilen anlamlar ve bulgular arasında bağ kurularak bunlardan araştırmacının da kendi görüş ve yorumlarını içeren bazı sonuçlar çıkarılır.

Bu araştırmada Yıldırım ve Şimşek (2013) tarafından nitel araştırmanın basamakları olarak belirtilen ve yukarıda açıklanan nitel veri analizi adımları sırasıyla takip edilmiştir. Veri analizinin birinci aşamasında araştırmacı tarafından görüşmeler aracılığıyla toplanan veriler bilgisayar ortamında yazılı metne dönüştürülmüş ve görüşme dökümü oluşturulmuştur. Görüşme dökümünde elde edilen veriler Tablo 3.8’de belirtilen araştırma amaçlarında yer alan ve görüşme sorularında yer alan sorun alanları kapsamında sınıflandırılmıştır. Her görüşmecinin sunduğu görüşler doğrultusunda elde edilen veriler kodlanarak düzenlenmiştir. Veri analizinin ikinci aşamasında elde edilen kodlar araştırma amaçları çerçevesinde benzerlik ve farklılıklara göre kategorize edilmiş ve alt temalar oluşturulmuştur. Üçüncü aşamada, elde edilen alt temalar araştırma amaçlarını oluşturan sorun alanlarına göre sınıflandırılarak, araştırmanın ana tema ve alt temaları oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında her katılımcı için oluşturulan 15 ana tema ve 30 alt tema tablo 3.9 ‘da paylaşılmıştır. Dördüncü aşamada ise, nesnelliğin sağlanması amacıyla görüşmecilerin her bir temaya ilişkin görüşleri kod adları kullanılarak belirlenen alt temalar altında doğrudan aktarım yoluyla paylaşılmıştır.

Katılımcı	Ana Temalar	Alt Temalar	
Öğretmen	İletişim sorunu	Dil sorunu	
		Öğretim programı	
	Eğitim Süreci ile İlgili Sorunlar	Planlama ve zaman yönetimi	
		Akademik başarı	
		Okula devam	
	Sınıf İklimi ile İlgili Sorunlar	Davranış sorunları	
		Uyum-motivasyon	
		Yaş-kademe farkı	
		Sınıf mevcudu	
	Okul-Aile İşbirliği ile İlgili Sorunları	Veli ile dil sorunu	
		Materyal temini	
		Etkinliklere katılım	
Okul Yöneticisi	İletişim sorunu	Dil sorunu	
		Okula kayıt süreci	
	Eğitime Erişim ile İlgili Sorunlar	Okula devam	
		Yasal düzenlemeler	
		Davranış sorunları	
	Okul İklimi ile İlgili Sorunlar	Kültürel farklılıklar	
		Öğretmenlerin iş doyumunu ve motivasyonu	
		Sınıf mevcudu-Derslik sayıları	
	Okulun Fiziki Yapısı	Ortak kullanım alanları	
	Suriye Kökenli Öğrenci Velisi	İletişim sorunu	Dil sorunu
			Dışlanma-ötekileştirilme-zorbalık
		Uyum Sorunu	Materyal temini
Eğitime Erişim ile İlgili Sorunlar		Etkinliklere katılım	
		Diğer Veliler ile Sorunlar	Türk veliler ile sorunlar
Suriye Kökenli Öğrenci	İletişim sorunu	Dil sorunu	
		Dışlanma-ötekileştirilme-zorbalık	
	Uyum Sorunu	Öğretim programı	
	Eğitim Süreci ile İlgili Sorunlar	Dışlanma-ötekileştirilme-zorbalık	

Tablo 3.9. Katılımcı görüşleri sonucu oluşturulan ana ve alt temalar

3.6. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Bilimsel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik sonuçların inandırıcılığı açısından yaygın olarak kullanılan iki kriterdir. Yapılan çalışmalarda geçerlik ve güvenirliğin test edilerek okuyucuya rapor edilmesi araştırmacılaran beklenmektedir. Nitel çalışmalarda özellikler güvenirliğin sağlanması hususunda eleştirilse de gerek geçerlik gerekse güvenirliğin sağlanması amacıyla alınan bazı önlemler bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 289).

Nitel araştırmalarda geçerlik kavramı araştırılan konuya olduğu gibi ve mümkün olduğunca tarafsız bakılmasını ifade etmektedir. Geçerliğin sağlanması için de araştırma alanına yakın olma, görüşmelerin yüz yüze, derinlemesine ve olayın gerçekleştiği doğal ortamında yapılması, ek bilgi ihtiyacı olması durumunda çalışma alanına geri gidebilme, verilerin ve sonuçlara nasıl ulaşıldığının ayrıntılı olarak raporlaştırılması, çalışmadan elde edilen bulgularda doğrudan alıntılara yer verilmesi geçerliğin sağlanması açısından önemlidir. Bununla birlikte, araştırmadan elde edilen sonuçların aktarılabilirliği yani dış geçerliği ile araştırmanın sonuçlarına ulaşılırken yürütölen sürecin konu ile ilgili gerçekliği ortaya çıkarmadaki inandırıcılığı yani iç geçerliğin de sağlanması araştırmacıdan beklenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 290-292).

Bu çalışmada geçerliğin sağlanması kapsamında dış geçerliğin sağlanması amacıyla araştırma sürecinde yapılan çalışmalarda ilgili ayrıntılı bilgiler sunulmakta olup araştırmanın modeli, evren ve örnekleme seçimi, veri toplama ve analiz süreci detaylandırılmıştır. İç geçerliğin sağlanması amacıyla alan yazın taraması yapılarak konuya ilişkin bulgularla ilgili bir çerçeve oluşturularak veri toplama sürecinde hazırlanan sorular ve veri analiz kısmında oluşturularak Tablo 3.9’da sunulan tema ve alt temalar belirlenen kavramları kapsayıcı olacak şekilde ve literatüre paralel olarak bütönlük içerisinde hazırlanmıştır. Ayrıca araştırma sürecinin her basamağında uzman görüşüne başvurulmuştur.

Nitel araştırmalar içinde bulunulan durumun değişiklik gösterebilmesi nedeniyle dış güvenirlik ve her araştırmacının olayları algılama biçiminin farklı olması nedeniyle de iç güvenirlik kavramları nicel araştırmalardan farklı olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle nitel çalışmalarda güvenirliğin sağlanması için farklı stratejiler kullanılmaktadır. Bu bağlamda dış güvenirliğin sağlanması araştırmanın doğrulanabilirlik yani araştırma süreci ve temel aşamaların ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve süreç ile ilgili açık bilgi verilmesini ifade etmektedir. İç güvenirliği ise araştırma verilerinin araştırmacı tarafından yorumlanmadan

okuyucuya sunulması, doğrudan alıntılarının kullanılması, araştırma sonuçlarının farklı çalışmalarla desteklenmesi, analiz sürecinin kavramsal çerçeveye ilişkili bir şekilde yürütülmesi yani tutarlığı ifade etmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 293-299).

Çalışmada güvenilirlik çalışmaları kapsamında dış güvenilirliğin (doğrulanabilirlik) sağlanması amacıyla tüm çalışma süreci ayrıntılı bir şekilde açıklanmış olup, araştırma sürecinde toplanan veriler, oluşturulan kod ve temalar ile araştırma kapsamına kullanılan dökümanlar saklanmıştır. İç güvenilirliğin (tutarlığın) sağlanması amacıyla veri toplama ve veri analiz süreci amaca uygun bir şekilde yürütülmüş, elde edilen bulgular kavramsal çerçeveye uygun olarak, araştırmacının yorumunu içermeden ve doğrudan alıntılarla desteklenerek okuyucuya aktarılmıştır.

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın yöntemine ilişkin bilgi verilmiş olup, bir sonraki bölümde veri analizi sonucunda elde edilen bulgular paylaşılacaktır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması ile ortaya çıkan sorunların tespiti amacıyla okul yöneticileri, öğretmenler, Suriye kökenli veliler ve Suriye kökenli öğrenciler için hazırlanan görüşme formları aracılığıyla toplanan verilerin analizinden elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmektedir. Veri analizi yapılırken araştırma bulgularının ana tema ve alt temalarda ifade edilen problemlerin yaşanma düzeyinin tespitinde yanlılığın ortadan kaldırılarak yorumlanması ve güvenilirliğin sağlanması amacıyla katılımcı görüşleri doğrudan aktarılmış, frekans ve yüzdelik değerleri ile birlikte sayısallaştırılarak tablo halinde sunulmuştur. Ayrıca ana ve alt temalar modellenerek görselleştirilmiştir.

4.1. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Araştırma kapsamında 63 öğretmenle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular araştırmanın birinci alt amacı kapsamında 4 tema ve 15 alt temadan oluşmaktadır. Oluşturulan tema ve alt temalar Tablo 4.1’de sunulmaktadır.

ANA TEMALAR	ALT TEMALAR
ÖĞRENCİ İLE İLETİŞİM SORUNU	Dil sorunu
EĞİTİM SÜRECİ İLE İLGİLİ SORUNLAR	Öğretim programı
	Planlama ve zaman yönetimi
	Akademik başarı
	Okula devam
SINIF İKLİMİ İLE İLGİLİ SORUNLAR	Davranış sorunları
	Uyum-motivasyon
	Yaş-kademe farkı
	Sınıf mevcudu
OKUL-AİLE İŞBİRLİĞİ İLE İLGİLİ SORUNLARI	Veli ile dil sorunu
	Materyal temini
	Etkinliklere katılım

Tablo 4.1. Öğretmen görüşmeleri sonucu oluşturulan tema ve alt temalar

Tablo 4.1’de öğretmenlerden elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulan ana temaların iletişim sorunu, eğitim süreci ile ilgili sorunlar, sınıf iklimi ile ilgili sorunlar ve okul-aile işbirliği ile ilgili sorunlar başlıklarından oluştuğu görülmekte olup, Şekil 4.1’de modellenerek gösterilmektedir.

Şekil 4.1. Öğretmenlerin yaşadıkları sorunlara ilişkin ana ve alt temalar

Şekil 4.1’de modellendiği üzere iletişim sorunu ana teması kapsamında dil sorunu; eğitim süreci ile ilgili sorunlar ana teması kapsamında öğretim programı, planlama ve zaman yönetimi, akademik başarı, okula devam; sınıf iklimi ile ilgili sorunlar ana teması kapsamında davranış sorunları, uyum-motivasyon, yaş-kademe farkı, sınıf mevcudu; okul-aile işbirliği ile ilgili sorunlar ana teması kapsamında veli ile dil sorunu, materyal temini ve etkinliklere katılım alt temaları yer almaktadır.

4.1.1. İletişim Sorunu

Araştırmanın birinci alt amacı: Sınıfında Suriye kökenli öğrenci bulunan öğretmenlerin yaşadıkları; iletişim sorunları, eğitim-öğretim sürecinin yürütülmesi, sınıf iklimi ve okul-aile işbirliği ile ilgili sorunların tespit edilmesidir. Bu bölümde söz konusu alt amaç kapsamında iletişim sorununa ilişkin elde edilen bulgular paylaşılmaktadır. Araştırma sonuçları incelendiğinde, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmasıyla birlikte öğrencilerle iletişim sorunu çerçevesinde dil sorunu yaşandığı tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarından elde edilen iletişim sorununa ilişkin alt temaya ilişkin öğretmenlerin görüşlerini içeren frekans ve yüzdelik değerleri Tablo 4.2’de gösterilmektedir.

Ana Tema	Alt Tema	Frekans (f)	Yüzde (%)
Öğrenci ile İletişim Sorunu	Dil Sorunu	63	100

Tablo 4.2. İletişim sorununa ilişkin öğretmenlerin görüşleri

Öğretmenlerden elde edilen görüşlerin sunulduğu Tablo 4.2 incelendiğinde, öğretmenlerin tamamı Suriye kökenli öğrencilerle dil sorunu yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin dil sorunu alt temasına ilişkin paylaştıkları görüşlerden oluşan seçki Tablo 4.3’te gösterilmektedir.

E.1-“... En önemli sorun dil sorunudur. Öğrenciler arasında da önemli bir problemdir. Suriyeli çocuklarla iletişim kurmak için aracı kullanmak zorunda kalıyoruz. Bu da Suriyeli öğrencilerin dil bilmemesinden dolayı öğretmen ve öğrenci iletişimini olumsuz etkilemektedir.”	E.19-“Türkçeyi çok az bildikleri için iletişim konusunda sorunlar yaşıyor. Anlatamamak, anlayamamak ve bunun neticesinde anlaşamamak büyük problem...”
E.4-“...kendi aralarında Arapça konuşuyorlar sürekli. Biz de ne konuştuklarını anlamıyoruz ki Türkçe bilmedikleri için zaten anlaşamıyoruz. Bu nedenle çok fazla iletişim problemi yaşıyoruz...”	E.8- “Öncelikle dil sorunu yaşıyorum. Çocuklar yönergeleri anlamıyorlar ve dinlemiyorlar. Bu nedenle birbirimizi anlamakta ve ifade etmekte çok fazla problem yaşıyoruz ...”
E.27-“Türkçe bilmedikleri için iletişimde zorluk çekiyoruz. Belli komutları anlıyor ve uygulamalar ancak derse aktif olarak katılmıyorlar. Bir sınıfta birden fazla Suriyeli varsa birbirleriyle kendi dillerinde konuştukları için Türkçe öğrenme ve konuşmaya kapalı oluyorlar. Gruplaşma olduğu için Türk çocuklarla tam bir etkileşim kurmuyorlar...”	E.33- “ En büyük problem dilin farklı olması. Türkçe'yi anlayana ve basit fiillere kelimeleri öğrenene kadar jest ve mimiklerle anlaşmaya çalışıyoruz. Vücut hareketlerimizle kurduğumuz cümleyi veya kelimeleri anlayıp öğrenene kadar sağlıklı bir iletişim gerçekleşmiyor...”
E.56- Dil sorunu yaşıyoruz. Bu durumda iletişim sorunu meydana getiriyor. Çoğunlukla Beden dili ile ve göz teması kurarak iletişim gerçekleştiriyoruz. Fakat beden dili ile bir yere kadar ilerleyebilir. Bu yüzden ciddi problemler olabiliyor. Sadece öğretmenlerle değil kendi aralarında da iletişim problemi yaşamaktadırlar. Dil büyük problem.”	E.41- Dil bilmedikleri için temel ihtiyaçlarını ifade etmede yaşadığım sorunlar, basit nezaket kalıplarını bilmedikleri için özür, teşekkür ifade etmede yaşanan sorunlar, Türk ve Suriyeli öğrencilerin kendi aralarında birbirlerini anlamama, arkadaşlık kurmada yaşadığı sorunlar vardır. Öğrenciyi tanıma bireysel farklılıkları belirlemek için öğrenciden yeterli bilgi alamama gibi problemler mevcuttur...”
E.5- “...çocuklara dokunmuyor bu program yeterli gelmiyor. Bence esnek bir yapıya sahip değil çerçevesi olduğu için...”	E.15- “...Çocuklar Türkçe bilmiyorlar. Türkçe bilmedikleri için iletişim kurmakta Çok fazla problem yaşıyoruz. Kendilerine ifade ettiğimiz yönergeleri anlamıyorlar...”

Tablo 4.3. Dil sorununa ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, genel olarak öğretmenlerin Suriye kökenli çocukların Türkçe bilmemesi nedeniyle öğrencilerle iletişim kurmakta sorun yaşadıkları görülmektedir. Öğretmenler; dil sorununun en önemli sorun olduğunu, Suriye kökenli öğrencilerle Türkçe bilmemeleri nedeniyle anlaşamadıklarını ve öğrencilerin kendilerini ifade edemediklerini, Suriye kökenli öğrencilerin bazı yönergeleri anlamadıklarını, Suriye kökenli öğrencilerle iletişim kurabilmek için Türkçe bilen Suriye kökenli öğrencilerden yardım almaya çalıştıklarını ve bu durumun öğretmen öğrenci iletişimini olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Şöyle ki göç yaşamış öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmasıyla birlikte öğretmenlerin yaşadığı en temel problem dil sorunudur. Bu sorunun temel nedeni de Suriye kökenli öğrencilerin okula başlamadan önce Türkçe eğitimi almamış olmalarıdır. Suriye kökenli öğrencilerin Türkçe bilmiyor olmaları da iletişim ve dil sorununun yaşanmasına neden olmaktadır (Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016; Şensin, 2016).

Bu nedenle Suriye kökenli öğrenciler için Türkçe yeterliliklerinin sağlanması amacıyla dil öğretimi konusunda uzmanların da desteği alınarak dil eğitim programı hazırlanmalı, Suriye kökenli öğrenciler okula başlamadan önce dil eğitimine alınmalı ve Suriye kökenli çocukların eğitim sürecine dahil olmadan önce Türkçe öğrenmeleri sağlanmalıdır.

4.1.2. Eğitim Süreci ile İlgili Sorunlar

Bu bölümde araştırmanın birinci alt amacı kapsamında yer alan Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması sonucunda ortaya çıkan eğitim süreci ile ilgili sorunlara ilişkin öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen bulgular sunulmaktadır. Eğitim sistemi ile ilgili sorunlar öğretim programı, planlama ve zaman yönetimi, okul başarısı, okula devam alt temalarından oluşmaktadır. Öğretmenlerin eğitim sürecinde yaşadıkları sorunlara ilişkin alt temalara ilişkin görüşlerini içeren frekans ve yüzdelik değerleri Tablo 4.4'te paylaşılmaktadır. Tablo 4.4 incelendiğinde, öğretmenlerin yüzde 53'ünün akademik başarı, yüzde 44'ünün öğretim programı, yüzde 41'i okula devam ve yüzde 26'sı planlama ve zaman yönetimi konularında sorun yaşamaktadır.

Ana Tema	Alt Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Eğitim Süreci ile İlgili Sorunlar	Öğretim programı	28	44
	Planlama ve zaman yönetimi	17	26
	Akademik başarı	34	53
	Okula devam	26	41

Tablo 4.4. Öğretmenlerin eğitim sürecinde yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri

4.1.2.1. Öğretim programı

Öğretmenlerin öğretim sürecinde yaşadıkları sorunlardan biri öğretim programı (müfredat) ile ilgilidir. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilere göre, öğretmenlerin yüzde 44'ü Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmasının öğretim programı (müfredat) ile ilgili sorunların ortaya çıktığını belirtmekte olup, ilgili istatistikler Tablo 4.4'te paylaşılmıştır. Ortaya çıkan sorunlara ilişkin öğretmenlerin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.5'te sunulmaktadır.

E.2- “Eğitim sistemimizde var olan müfredat Suriyeli öğrencilerin eğitimi için uygun değil. Bu nedenle kendi müfredatımızı olabildiğince sadeleştirip uygulamaya çalışıyoruz. Konu metinleri ve üniteler çocukların düzeyine ve anlamasına uygun değil.”	E.4- “Suriyeli öğrencilere kendi müfredatımızı uygulamamız çok zor. Türk Suriyeli karışık sınıflarda müfredat zaten uygulanmıyor. Bu öğrencilere müfredat uygulamakta da zaten problem yaşıyoruz. Ders işlenişini olumsuz etkiliyorlar....”
E.5- “Müfredatın Suriyeli öğrencilerin düzeyi için uygun olmadığını düşünüyorum. Suriyeli öğrenciler için bence ayrı bir müfredat uygulanmalı.”	E.26- “Asla Suriyeli öğrenciler ile müfredat doğrultusunda ders yapamıyoruz. Müfredat onlar için kesinlikle uygun değil. Onlarla genelde okuma yazma etkinlikleri yapıyoruz....”
E.14- “Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sistemimize entegre edilmesinde müfredat geliştirmenin ne kadar önemli olduğunu yaşayarak gördük. Kendimiz el yordamıyla çaba sarf ettik fakat planlı, programlı bir yöntemimiz olmuş olsaydı çok daha kaliteli bir eğitim verebilirdik....”	E.54- “Mevcut müfredat kesinlikle uygun değil. Türk çocukları ile aynı sınıfta eğitim almaları çok yanlış. Öncelikle bu çocukların tamamen Türkçe öğretimi dersi alıp okul kültürüne uyum sağladıktan sonra 1. sınıfa başlamalı. Çünkü müfredat sadece okuma yazma eğitimi ile bitmiyor.”
E.33- “Türk öğrencilere uygulanan müfredat ve plan ne yazık ki Suriyeliler için uygun değil..”	E.22- “Öğretim programlarını kullanmıyoruz çünkü düzeylerine uygun değil. Yabancı uyruklu öğrencilere derslerde düzeylerine uygun etkinlikler yaptırıyoruz....”

Tablo 4.5. Öğretim programı sorunlarına ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi

Tablo 4.5’te yer alan öğretmen görüşleri incelendiğinde, Suriye kökenli çocukların eğitim-öğretim sürecinde MEB tarafından Türk eğitim sistemi için hazırlanan müfredatı uyguladıkları, uygulanan müfredatın Suriye kökenli öğrencilerin düzeyine uygun olmadığı, öğretim programının Suriye kökenli öğrenciler için uygun olmaması nedeniyle öğretmenlerin müfredatta değişiklikler yaptığı ancak bu durumun eğitim kalitesini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca Suriye kökenli öğrencilerin Türk eğitim sisteminde kullanılan öğretim programı ile eğitim almalarının uygulama sürecinde zorluklara neden olduğu ve ders işleniş sürecini aksattığı, bu sorunun çözümü için Suriye kökenli öğrenciler için ayrı bir müfredatın olması gerektiği belirtilmektedir.

4.1.2.2. Planlama ve zaman yönetimi

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim öğretim sürecinde yaşanan sorunlar kapsamında planlama ve zaman yönetimi alt temasına ilişkin öğretmenlerin yüzde 26’sının konuyla ilgili sorun yaşandığı yönünde görüş bildirdiği Tablo 4.4’te görülmektedir. Öğretmenlerin görüşlerine ilişkin seçki Tablo 4.6’da sunulmaktadır.

E.3- <i>“Ders süresi olarak çok fazla problem yaşıyoruz. Anlatmak istediğimiz konuyu anlatmak istediğimiz ders saatine yetiştiremiyoruz. Bu nedenle müfredat yetiştiremiyor çocukların Türkçe bilmemeleri nedeniyle..”</i>	E.28- <i>“..programı yetiştiremiyoruz. Okuma yazmayı öğrenmiş olsalar bile diğer derslerde etkinlikleri anlayamadıkları için yapamıyorlar. Bu da dersin planlaması ve müfredatın yetiştirilmesi konusunda problemlere sebep oluyor.....”</i>
E.27- <i>“ planlama yaparken Suriyelilere yönelik farklı bir planlama yapamıyoruz. Daha çok ders işleme süre içinde onlara kısa etkinliklerle okuma yazma öğretmeye çalışıyoruz..”</i>	E.38- <i>“..açıkçası çoğu zaman derslerde planlama yapamıyorum. 40 dakikalık derste hepsine yetişemiyorum..”</i>
E.12- <i>“Suriyeli öğrenciler ile öğretim programının tamamını uygulayamıyorum. Zaman yeterli olmuyor. Müfredattaki planlama da zaman süresi 2 ve 3 saat ise biz bunu bir veya iki haftada verebiliyoruz.....”</i>	E.7- <i>“ tam anlamıyla müfredata uygun bir ilerleme maalesef sağlanamıyor. Öğrencilerin öğrenmesine yönelik ilerleme esas alındığı için müfredatta sürekli geride kalınıyor.....”</i>

Tablo 4.6. Planlama ve zaman yönetimi sorununa ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi

Tablo 4.6’te planlama ve zaman yönetimi ile ilgili sorunlara ilişkin araştırmaya katılan öğretmenler; Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmasıyla birlikte eğitim öğretim süreci için ayrılan ders süresinin yetersiz kaldığı ve öğretim programının belirlenen planlama doğrultusunda yürütülemediği, Suriye kökenli öğrencilerin ihtiyaçlarının farklı olduğu ancak onların ihtiyaçlarına uygun planlamanın yapılamadığı, öğretim programında belirlenmiş olan konuların belirlenen sürede işlenemediği ve öğretim programında yer alan etkinliklerin Suriye kökenli öğrenciler tarafından Türkçe bilmemeleri nedeniyle anlaşılmadığı ve tamamlanamadığı yönünde görüş belirtmişlerdir.

4.1.2.3. Akademik başarı

Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması ile birlikte yaşanan problemlerden biri de akademik başarı sorunudur. Tablo 4.4’te sunulan verilere göre; öğretmenlerin yüzde 53’ünün akademik başarı konusunda sorunların ortaya çıktığını belirtmektedir. Ortaya çıkan sorunlara ilişkin öğretmenlerin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.7’de sunulmaktadır.

Öğretmenlerin akademik başarı alt teması ile ilgili Tablo 4.7’de yer yer alan görüşleri doğrultusunda Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmasıyla birlikte eğitim öğretim sürecinde akademik başarılarının düşük olduğu konusunda sorunlar yaşandığı ifade edilebilir.

E.21- “Müfredatta istediğimiz konuları anlamıyorlar. Çünkü dilimizi bilmiyorlar. Sınıfta sadece tahtaya yazılan çalışmaları kopyalayarak yazıyorlar ama anlamıyorlar. Matematikte diğer derslere göre daha iyiler, işlem yapabiliyorlar ritmik sayabiliyorlar ancak problem çözemiyorlar. İş okumaya ve Türkçe bilmeye geldi mi maalesef sıkıntı yaşıyoruz..”	E.38- “...çocuğun başarısının düşmesine sebep oluyor. Çocuklar okula kayıt olmadan hazırlık programına katılsalar Türkçe öğrenip gelseler de bu sıkıntı yaşanmayacak. Türkçeyi Türk öğrenciler kadar anlamlı kullanamadıkları için ders başarıları düşük oluyor....”
E.15- “..okuyorlar fakat okuduklarını anlamadığı için diğer öğrencilere nazaran okul başarıları düşük..”	E.3- “Çocuklar okuma yazma bilmiyorlar sınıfların içerisinde. Bu nedenle başarı düşük.....”
E.54- “...sorun Türkçe anlama kısmında ortaya çıkıyor. Metin sorularını yanıtlamakta zorlanıyorlar. Matematik, hayat bilgisi vs. Türkçe anlamının gelişmesi ile başarı doğru orantılı geliyor. Türkçeyi de bilmeyince başarılı olamıyorlar.....”	E.62- “..diğer arkadaşlarına göre yazmada ve okumada yavaş ilerliyorlar. Başarı olarak düşük seviyedeler..”
E.46- “Dil, anlama ve yorumlama yeteneği olmadığı için okuma seslendirmeden öteye gidememektedir. Dolayısıyla da okul başarıları düşük seyrediyor...”	E.39- “Türkçe altyapısı olmayan evde, hiç Türkçe konuşulmayan çocuklarda ders başarıları düşük oluyor.”

Tablo 4.7. Akademik başarı sorununa ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi

Araştırmaya katılan öğretmenler Suriye kökenli öğrencilerin okuma, yazma bilmediklerini, yaşadıkları dil problemi nedeniyle okuduklarını anlamada sorun yaşadıklarını ve bu nedenle akademik olarak başarılarının düşük olduğunu ancak, Türkçe bilgisinin arttıkça akademik başarılarının da arttığını belirtmektedirler. Bu görüşlerden yola çıkarak Suriye kökenli öğrencilerin dil probleminin akademik başarıyı olumsuz etkilediği, Suriye kökenli öğrencilerin Türkçe öğrenmelerinin sağlanmasının akademik başarıyı da olumlu etkileyebileceği çıkarılabilir.

4.1.2.4. Okula devam

Tablo 4.4 incelendiğinde öğretmenlerin yüzde 41’inin Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması ile birlikte okula devam etme konusunda sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Ortaya çıkan sorunlara ilişkin öğretmenlerin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.8’de sunulmaktadır.

Tablo 4.8’de okula devam alt temasına ilişkin görüşleri yer alan öğretmenler, Suriye kökenli öğrencilerin çok fazla devamsızlık yaptıklarını, devamsızlık yapmalarının okul başarısını düşürdüğünü, devamsızlık yapmalarında öğrencilerin kardeşlerine bakmak zorunda olmaları, akademik başarılarının düşük olması veya dil probleminin nedenlerden bazıları olduğunu, öğrencilerin devamsızlık yapmalarının motivasyonu olumsuz etkilediğini

ifade etmektedirler. Ayrıca öğrenci devamsızlığının takibi için bir sistemin bulunmadığı ve bu durumun da okula devam konusunda soruna yol açtığı belirtilmektedir.

E.6- “En büyük sorunlardan biri bence devamsızlık. Okula bir gün gelip on gün gelmeyen öğrenciler var. Devamsızlık sorunu olduğu için derse motive olmak hem benim için hem de devamsız öğrenci için hem de diğer öğrenciler için sıkıntı yaratıyor...”	E.31- “Okula devam ve okul saatlerine uyum sıkıntıları var. Okula geç gelme, devamsızlık gibi konularda onlara herhangi bir takip sisteminin uygulanmaması sıkıntılara yol açıyor...”
E.47- “...okula genellikle en az bir saat sonra geliyorlar. Birazcık kar yağdı mı hava soğuk deyip okula gelmezler. Okula canları istediğinde gelirler..”	E.38- “... bazen annelerin dışarıda işleri olduğunda Evde küçük kardeşlerine bakıp gelmiyorlar sık hasta oluyorlar devamsızlıkları fazla oluyor....”
E.53- “...okulda devam konusunda sıkıntı yaşıyoruz. Canları istemediğin de okula gelmiyorlar.....”	E.58- “Devam-devamsızlık konusunda da çok problem var. Bir gün gelip üç gün gelmiyorlar.....”
E.24- “Dil ve anlatım becerisi gelişmediği için okul başarısı da düşüyor. Bu nedenle devamlılık düzenli olarak sağlanamıyor....”	E.14- “Devam konusunda sıkıntı yaşanmasından dolayı okul başarısında düşüş gözlenmektedir.”

Tablo 4.8. Okula devam sorununa ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi

Öğretmenlerin eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar konusunda araştırmadan elde edilen bulgular alanyazında yer alan çalışma sonuçlarıyla benzerlikler göstermektedir. Özer, Komsuoğlu ve Ateşok (2016)’a göre devlet okullarında eğitim gören öğrencilerin uyum eğitimi almamaları ve MEB’e bağlı müfredata tabi olmaları durumunda sorunlar yaşanabilecektir. Ayrıca Türk eğitim sisteminde uygulanan Eğitim programının Suriye kökenli öğrenciler için uygun olmadığı, Suriye kökenli öğrencilerin Türkçe bilmiyor olmaları nedeniyle akademik başarılarının düşük olduğu ve okula düzenli devam konusunda sorun yaşandığı tespit edilmiştir (Ergün, 2018; Angay, 2012). Erdem (2017) ise, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim programının ihtiyaçlarına göre belirlenmediğini, kullanılan müfredatın da yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenme sürecini olumsuz etkilediğini belirtmektedir. Karakuş (2012)’a göre; sınıflarına göçle gelen öğrenci bulunan öğretmenlerin eğitim programının sınıflarında uygulanamamakta olup, uygulanmaya çalışıldığında ise, planlama ve zaman yönetimi konusunda problemler yaşanmaktadır. Yaşanan bu problemlerle ilgili olarak devlet okullarında eğitim görmekte olan yabancı uyruklu öğrenciler için çok kültürlü eğitimi destekleyen standart bir eğitim programı geliştirilmeli ve yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü tüm okullarda uygulamaya konulmalıdır. Ayrıca Suriye kökenli öğrencilerin okula devam etmeme ya da okul başarısının düşük olmasının nedenlerine ilişkin çalışmalar yapılmalıdır. Suriye kökenli öğrencilerin okula devamı için takip sistemi kurulmalı, eğitim sürecini bırakan öğrencilerin

okula yeniden kazandırılması sağlanmalıdır. Bununla birlikte okul başarılarının artırılması amacıyla gerekli çalışmaların planlanarak yürütülmesi gerekmektedir.

4.1.3. Sınıf İklimi ile İlgili Sorunlar

Bu bölümde araştırmanın birinci alt amacında yer alan ve Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması sonucunda ortaya çıkan sınıf iklimi ile ilgili sorunlara ilişkin elde edilen bulgular paylaşılmaktadır. Sınıf iklimine ilişkin Tablo 4.9’da gösterilen öğretmen görüşleri incelendiğinde; öğretmenlerin yüzde 80’i davranış sorunları, yüzde 38’i uyum ve motivasyon konusunda, yüzde 21’i sınıf mevcudu, yüzde 20’si ise, yaş-kademe farkı alt temalarına ilişkin sorun yaşadıkları görülmektedir.

Ana Tema	Alt Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Sınıf İklimi İle İlgili Sorunlar	Davranış Sorunları	51	80
	Uyum-Motivasyon	24	38
	Yaş-Kademe Farkı	13	20
	Sınıf Mevcudu	14	21

Tablo 4.9. Öğretmenlerin Sınıf iklimi ile ilgili sorunlara alt temalara ilişkin görüşleri

4.1.3.1. Davranış sorunları

Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması ile birlikte öğretmenlerin sınıf iklimi ile ilgili yaşadıkları sorunlardan biri davranış sorunlarıdır. Tablo 4.9’da konu ile ilgili görüşleri paylaşılan öğretmenlerin yüzde 80’i Suriye kökenli öğrencilerin davranış sorunlarının bulunduğu belirtmektedir. Ortaya çıkan sorunlara ilişkin öğretmenlerin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.10’da gösterilmektedir.

E.5- “Çoğunlukla Suriyeli öğrencilerle ilgili davranış problemleri yaşıyorum. Çocukların şiddet eğilimi çok fazla ve genelde iletişimlerini zorbalık yada saldırganlıkla kurmaya çalışıyorlar....”

E.8- “Aynı zamanda çok fazla şiddete eğilimliler ve öğrenciler de şiddet eğilimini aşmak da çok zor oluyor. Çocuklar bütün sorunlarını şiddet ile çözmeye çalışıyorlar ve şiddeti hayatlarının her yerine koyuyorlar....”

E.11- “Dil sorunlarının olması çocukları şiddete yönlendirmektedir. Türk ve Suriyeli öğrenciler arasında gruplaşma ve bu gruplaşma sonucu şiddet saldırganlık gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Bu durumlarda sınıf ve okul iklimini olumsuz etkilemektedir...”

E.25- “Bizim okuldaki Suriyeli öğrenciler de davranış sorunları ve zorbalık üst seviyede. Çocuklarda anlayamadığım bir şiddet eğilimi ve kurnalsızlık var. Bu durum galiba geldikleri ortam ve yaşadıkları ile ilgili olsa gerek. Davranış sorunları ve çok fazla şiddet eğilimleri var....”

E.30- “...dil probleminden kaynaklı iletişim kuramama, şiddet, saldırganlık ve küfür var. Hırsızlık çok yaygın...”	E.37- “Şiddete çok alışkanlar. Aileler de şiddet yanlısı. Suriye’de okullarda da çok şiddet varmış öğrencilerin anlattıkları kadarıyla. Kız veya erkek fark etmiyor saldırgan tavırları çok fazla.....”
E.43- “Açıkçası kendilerini tam ifade edemedikleri için olsa gerek saldırgan davranışları olan öğrencilerimiz çoğunlukta. Genel anlamda yaşadıkları psikolojik travma sonrası böyle şiddet, zorbalık ve saldırganca davranışlarının olması biraz da bundan kaynaklı olabilir.....”	E.48- “Çok kavgacılar, diğer çocuklarla acımasızca kavga ediyorlar. Önceden Arapça küfür etseler de anlamıyorduk. Şimdi Türkçe birçok küfür öğrenmişler söylüyorlar. Sonra da kavga başlıyor, kavgalardan bağışmalardan, küfürlerden bunaltıyorum..”

Tablo 4.10. Davranış sorunlarına ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi

Davranış sorunları alt teması kapsamında konu ile ilgili görüşleri Tablo 4.10’da paylaşılan öğretmenler, Suriye kökenli öğrencilerin davranış sorunlarının bulunduğunu, davranış sorunlarının şiddet eğilimi, zorbalık ve saldırganlık olarak gözlendiğini, ayrıca kurallara uymama, hırsızlık ve küfür etme gibi davranışlarında nadiren görüldüğünü belirtmektedirler. Öğretmenlere göre davranış sorunları, Suriye kökenli öğrencilerin şiddet ve zorbalığı iletişim dili olarak kullanmaları, aile içinde de şiddete maruz kalmaları, dil bilmemeleri nedeniyle kendilerini ifade edememeleri ve öğrenciler arasında gruplaşmaların bulunmasından kaynaklanmaktadır.

4.1.3.2. Uyum ve motivasyon sorunu

Araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenlerin sınıf iklimi ile ilgili yaşadıkları sorunlardan diğeri de Suriye kökenli öğrencilerin uyum ve motivasyon sorunudur. Tablo 4.9’da konuya ilişkin görüşleri paylaşılan öğretmenlerin yüzde 38’i Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması ile birlikte öğrencilerin uyum ve motivasyon sorunu yaşadıklarını belirtmektedir. Ortaya çıkan soruna ilişkin öğretmenlerin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.11’de paylaşılmaktadır

E.8- “Öğrenciler kesinlikle derse odaklanma problemi yaşıyorlar. Temel sebeplerinden biri de dil bilmemeleri olduğunu düşünüyorum.....”	E.18- “Burada oluşmuş olan okul kurallarına uymak istemiyorlar. Uyum sağlamak yerine kendilerine dönüştürmekte ısrarcı oluyorlar...”
E.17- “Motivasyon problemi oluyor öğrencilerde. Genel anlamda çok isteksizler. Türkçe bilenler ile ilgili problem yaşamıyoruz ama Türkçe bilmeyenlerle çok fazla sorun yaşıyoruz.....”	E.62- “Aynı dili konuşmadığımız için en büyük sorunu bu sebepten dolayı yaşıyoruz. Sınıf arkadaşlarına öğretmenlerine vs birçok şeye uyum sağlayamıyorlar.....”
E.49- “Uyum problemi derse, ilgisizlik çok fazla düzeyde var ...”	E.63- “Çok ciddi uyum problemleri var. Okul kültürü hiç yok.....”

Tablo 4.11. Uyum ve motivasyon sorununa ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi

Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmasıyla birlikte ortaya çıkan uyum ve motivasyon sorunlarına ilişkin öğretmenlerin görüşleri Tablo 4.11’de paylaşılmıştır. İlgili tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin Suriye kökenli öğrencilerin derslere karşı ilgisiz ve isteksiz oldukları, okula uyum sağlayamadıkları, okul kurallarına uyum sağlamak yerine kuralları kendi istedikleri şekilde dönüştürdükleri, Suriye kökenli öğrencilerin yaşadıkları dil sorununun uyum ve motivasyonları üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğu yönünde görüş belirttiği görülmektedir.

4.1.3.3. Yaş-kademe farkı

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sınıf iklimi ile ilgili yaşadıkları soruna ilişkin alt temalardan bir diğeri de Suriye kökenli öğrencilerin dahil oldukları sınıflarda öğrenciler arasında yaş-kademe farkının bulunmasıdır. Tablo 4.9’da görüşleri paylaşılan öğretmenlerin yüzde 20’si öğrenciler arasında yaş ve kademe farkı olduğunu ve bu durumun bazı sorunlara yol açtığını belirtmektedir. Ortaya çıkan soruna ilişkin öğretmenlerin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.12’de sunulmaktadır.

E.3- <i>“Aynı zamanda yaş grubu konusunda sıkıntı yaşıyoruz. 10 yaşındaki çocuk birinci sınıfa gidebiliyor. Bu da sınıf iklimini olumsuz şekilde etkiliyor....”</i>	E.21- <i>“Farklı yaş grubunda olan öğrenciler sorun yaratıyor. Yaşının avantajını olumsuz olarak kullanıyor...”</i>
E.4- <i>“Sınıf seviyesinden yaşı büyük çocuklar var. Diğer öğrenciler üzerinde baskı oluşturabiliyor. Ara sınıfta gelen öğrenciler ile sınıf seviyesinden geri olan öğrenciler kademe farklılıkları oluyor.....”</i>	E.28- <i>“Yaş grubu farklılığı en büyük sorunlar arasındadır. Yaşı büyük olan çocuklar küçüklerle aynı sınıfta paylaştıkları için küçük çocuklara şiddet ve zorbalık davranışlarında bulunabiliyorlar.....”</i>
E.23- <i>“Yaş guruplarına göre sınıflara ayrılmadığı zaman problemler ortaya çıkıyor. Büyük çocuklar küçük sınıflarda olunca çatışmalar oluyor.”</i>	E.24- <i>“Suriyeli öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin düşük olması nedeniyle yaş gurupları ve akranları ile kademe farkı bulunmakta....”</i>

Tablo 4.12. Yaş-kademe farkı sorununa ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi

Öğretmenlerin konuyla ilgili Tablo 4.12’de paylaşılan görüşleri incelendiğinde, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmasıyla birlikte sınıflara yerleştirilmeleri sürecinde standart bir uygulamanın olmaması nedeniyle sınıflara yerleştirilen öğrenciler arasında yaş-kademe farklılıklarının bulunduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler; Suriye kökenli öğrencilerin sınıflara yerleştirilmesinde ortaya çıkan yaş kademe farklılıklarının öğrenciler arasında şiddet ve zorbalığın yaşanmasına neden olduğunu, öğrencilerin akademik başarıları arasında farklılıkların ortaya çıktığını,

öğrencilerin yaş düzeylerine ya da hazır bulunuşluklarına uygun olmayan sınıflarda bulunmasının sınıf iklimi üzerinde olumsuz etkileri olduğunu ifade etmektedirler.

4.1.3.4. Sınıf mevcudu

Araştırma kapsamında görüşülen öğretmenlerden elde edilen verilere göre sınıf iklimi ile ilgili sorunlar teması kapsamında sınıf mevcudu ile ilgili sorunlar yaşanmaktadır. Konu ile ilgili verilerin paylaşıldığı Tablo 4.9 incelendiğinde, öğretmenlerin yüzde 21'i Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması ile birlikte sınıf mevcutlarının kalabalık olduğunu belirttiği görülmektedir. Ortaya çıkan soruna ilişkin öğretmenlerin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.13'te sunulmaktadır.

E.13- “Sınıflardaki Suriyeli öğrencilerin öğrenci sayısı çok fazla ve bu sınıf okul iklimini olumsuz etkilemektedir....”	E.12- “Sınıfın tamamı Suriyeli öğrencilerden oluşuyor. Sınıf mevcutlarımız kalabalık....”
E.19- “Öğrenci sayıları bizim okul için oldukça fazla. Sınıflarda en az yarı yarıya mevcutları var ve bu durum Suriyeli öğrencilerin entegrasyonu konusunda sıkıntı oluşturuyor.....”	E.33- “Okulumuzdaki öğrenci sayısı, sınıf mevcutları oldukça fazla. Bir sınıfta 40'a yakın Suriyeli öğrenci bulunuyor. Bu da birçok soruna yol açıyor.....”

Tablo 4.13. Sınıf mevcuduna ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi

Sınıf mevcudu alt temasına ilişkin görüşleri Tablo 4.13'te paylaşılan öğretmenler, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim gördükleri sınıflardaki Suriye kökenli öğrenci sayısının fazla olduğu olduğunu, ayrıca bazı sınıfların mevcudunun tamamen Suriye kökenli öğrencilerden oluştuğu, bazı sınıfların kalabalık olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Ayrıca öğrenci sayılarındaki dağılımın orantısız olmasının; davranış sorunlarına neden olduğu, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonunu zorlaştırdığını ve sınıf iklimini olumsuz etkilediği ifade edilmektedir.

Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş (2016) yabancı uyruklu öğrencilerde saldırganlık, zorbalık ve şiddet içerikli davranışların yoğun olarak görüldüğü, bu nedenle öğrenciler arasında çeteleşmenin bulunduğu, sınıflarda yaş-kademe farkı bulunan öğrencilerin bulunduğu ve yabancı uyruklu öğrencilerde derslere karşı ilgisizlik, isteksizlik ve motivasyon eksikliği olduğu belirtmektedir. Altıntaş (2012) tarafından yapılan çalışmada göç ile gelen öğrencilerde şiddet eğiliminin fazla olduğu ve göç alan bölgelerde bulunan okullarda sınıf mevcutlarında artışların yaşandığı tespit edilmiştir. Özer, Komsuoğlu ve Ateşok (2016)'a göre ise, Suriye kökenli öğrencilerin uyum problemi yaşadıkları bununla birlikte sınıflara

yerleştirmelerde yaş-kademe farkı olup olmadığına dikkat edilmediğinden Suriye kökenli öğrencilerin yaşlarının altında kalan sınıf düzeylerinde eğitim görmektedirler. Sınıf iklimi ile ilgili sorunlar temasına ilişkin literatürde yer alan çalışmaların araştırma sonuçlarını destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Bu kapsamda okullarda meydana gelen şiddet, zorbalık, dışlama, ötekileştirme ve gruplaşma gibi davranış sorunlarının önlenmesi için tüm paydaşların etkin rol alacağı, okul ve sınıf iklimini olumlu yönde destekleyici çalışmalar düzenlenmelidir. Okula başlama sürecinde yabancı uyruklu öğrenciler için öğrencilerin okula uyumlarının sağlanması amacıyla Suriye kökenli öğrenciler için Psikolojik Danışma ve Rehberlik servislerinin de desteği ile oryantasyon eğitimleri düzenlenmelidir. Bununla birlikte Suriye kökenli öğrencilerin sınıflara yerleştirilmeleri sürecinde var olan uygulama farklılıklarının ortadan kaldırılması ve yaş-kademe farklılıklarının ortadan kaldırılması amacıyla Suriye kökenli öğrencilerin yerleştirilmeleri konusunda düzenlemeler yapılmalıdır.

4.1.4. Okul-Aile İşbirliği ile İlgili Sorunlar

Bu bölümde araştırmanın birinci alt amacı kapsamında yer alan ve Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması sonucunda ortaya çıkan okul-aile işbirliği ile ilgili sorunlara ilişkin elde edilen bulgular sunulmaktadır. Öğretmenlerin okul aile işbirliği ile ilgili yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri Tablo 4.14'te paylaşıldığı üzere velilerle iletişim sorunu, materyal temini ve etkinliklere katılım alt temalarından oluşmaktadır. İlgili tabloda yer alan ğretmen görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin yüzde 80'inin veli ile dil sorunu, yüzde 61'i etkinliklere katılım ve yüzde 34' ise materyal temini konusunda sorun yaşandığı yönünde görüş bildirmişlerdir.

Ana Tema	Alt Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Okul-Aile İşbirliği ile İlgili Sorunlar	Veli ile dil sorunu	51	80
	Materyal temini	22	34
	Etkinliklere katılım	39	61

Tablo 4.14. Öğretmenlerin okul aile işbirliği ile ilgili sorunları kapsayan alt temalara ilişkin görüşleri

4.1.4.1. Veli ile dil sorunu

Araştırma kapsamında öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin okul-aile işbirliği teması altında veli ile dil sorunu yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Tablo 4.14’te görüşleri paylaşılan öğretmenlerin yüzde 80’i Suriye kökenli öğrenci velileri ile dil sorunu yaşadığını belirtmektedir. Ortaya çıkan sorunlara ilişkin öğretmenlerin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.15’te sunulmaktadır.

E.1- “Suriyeli öğrenci velileri ile genel iletişim problemi yaşanmaktadır. Bunun nedeni de Suriyeli velilerin Türkçe bilmemeleri dolayısıyla dil problemidir. Okul ve öğretmenle iletişim kurmamaktadırlar.....”	E.11- “Velilerle yaşadığımız en büyük sorunlardan biri çocuklarda olduğu gibi dil sorunudur...”
E.45- “Türkçe bilmedikleri için Türkçe bilen bir öğrenci ile iletişim kurulmakta ve bu çok sağlıklı olmamaktadır. İletişimde yaşanan aksaklıktan dolayı sağlıklı bir öğretmen veli işbirliği sağlanamıyor...”	E.25- “Onlarla da çocuklarla olduğu gibi iletişim sorunu yaşıyoruz. Onlar bizi, biz onları anlamıyoruz. Mecbur kaldığımızda Arapça ve Türkçe bilen birini bulup derdimizi anlatmaya çalışıyoruz.....”
E.43- “Genel anlamda iletişim sorunu yaşıyoruz. Okula veliyi çağırdığımızda dil sorunu ile karşılaşyoruz. Bunu çözmek için tam anlamıyla olmasa da Türkçe bilen öğrencilerden yararlanıyoruz. Bu az da olsa iletişime geçmemizi sağlıyor ama yeterli değil..”	E.46- “Veliler dil sorunundan dolayı çok zorlanmaktadır. Aslında ilgili ve önemseyen aileler olmalarına rağmen dil ve bilgi alanında destekleyemediklerinden dolayı eğitime katkı sağlayamazlar....”
E.57- “Birçok velimiz Türkçe bilmiyor. İletişim kurarken çocukların kullanması gerekiyor. Bu çok da doğru olmuyor..”	E.17- “Hastalık veya acil bir durum olduğu zaman derdimi anlatamıyorum onlara. Tercüman beklemek zorunda kalıyoruz.....”

Tablo 4.15. Veli yaşanan dil sorununa ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi

Öğretmenlerin konuyla ilgili görüşleri incelendiğinde, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmasıyla birlikte Suriye kökenli öğrenci velileri ile dil ve iletişim sorunu yaşandığı görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler; Suriye kökenli öğrenci velilerinin genel olarak Türkçe bilmediklerini bu nedenle Türkçe bilen öğrenciler aracılığı ile iletişim kurmaya çalıştıklarını ve bunun sağlıklı olmadığını, velilerin dil bilmemeleri nedeniyle acil durumlar da veli ile iletişim kurulamadığını ve çocuklarının eğitimlerine katkı sağlayamadıklarını ve öğretmen ile veli arasındaki iş birliğinin sağlanamadığını, velilerin okul ve öğretmenle iletişime geçemediklerini belirtmektedirler.

4.1.4.2. Materyal temini

Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre öğretmenlerin okul-aile işbirliği teması çerçevesinde yaşadıkları diğer sorun materyal temini ile ilgilidir. Tablo 4.14’te paylaşılan verilere göre, öğretmenlerin yüzde 34’ünün Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması ile birlikte sınıflarda eğitim öğretim süreci için gerekli materyallerin veliler tarafından temin edilmediğini belirttiği görülmektedir. Ortaya çıkan soruna ilişkin öğretmenlerin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.16’da paylaşılmaktadır.

E.4- <i>“Materyal istediğimiz zaman istenen materyaller gelmiyor. Malzeme temininde sorun yaşıyoruz.....”</i>	E.26- <i>“Materyal temini asla yapmıyorlar. Materyal teminini hep öğretmenden ve okuldan bekliyorlar....”</i>
E.39- <i>“Maddi olarak Suriyeli öğrencilerin yarısı materyal getiriyor, temin etmiyor. Kalem defteri bile olmayan çocuklar var...”</i>	E.61- <i>“Herhangi bir materyal istediğimizde sıkıntılar yaşıyoruz. Ders araç gereçleri eksik geliyor çoğu zaman. Sürekli yardım yapılmasına rağmen.....”</i>
E.31- <i>“Ders araç gereçlerinin tamamlanmaması, beslenme ve çantalarının hazırlanmaması gibi sorunlar yaşıyoruz...”</i>	E.10- <i>“Çocuklar için gerekli materyaller veliler tarafından temin edilmemekte, öğrencilere yardım kapsamında verilen materyaller evden okula gelmemektedir...”</i>

Tablo 4.16. Materyal temini ile ilgili sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi

Öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen ve Tablo 4.16’da paylaşılan öğretmen görüşleri incelendiğinde, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmasıyla birlikte eğitim öğretim sürecinde gerekli materyallerin temini konusunda sorun yaşandığı görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler; Suriye kökenli öğrenci velilerinin öğretmenin ihtiyaç duyduğu materyalleri temin etmediğini, öğrencilerin ders araç-gereçlerinin eksik geldiğini, öğrencilere yardım yapılmış olmasına rağmen verilen malzemelerin kullanılmadığını, materyal temininde sorun yaşanmasının nedenlerinin maddi sorunlar ya da velilerin ilgisizliği olduğunu belirtmektedirler.

4.1.4.3. Etkinliklere katılım

Öğretmenlerin okul-aile işbirliği temasına ilişkin öğretmen görüşleri doğrultusunda oluşturulan bir diğer alt tema etkinliklere katılımıdır. Konu ile ilgili öğretmen görüşlerinin paylaşıldığı Tablo 4.14 incelendiğinde, öğretmenlerin yüzde 61’inin Suriye kökenli öğrenci velilerinin okulda düzenlenen etkinliklere katılmadıklarını belirttikleri görülmektedir.

Ortaya çıkan sorunlara ilişkin öğretmenlerin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.17’de sunulmaktadır.

E.6- “Etkinliklere katılmıyorlar. Hatta Veli toplantısına Arapça davetiye yolladığımız halde toplantıya katılmayan birçok veli olduğunu biliyorum.....”	E.19- “Suriyeli öğrenci velilerinin yaklaşık yüzde doksanı ilgisiz. Veli toplantılarına katılım yok denecek kadar az. Anlaşamamanın verdiği zorluklar da velileri okula gelme karşısında geriletiyor.....”
E.44- “Okula çağrılan veli çoğu zaman okula gelmiyor. Veli toplantılarına Suriyeliler çoğu zaman katılım göstermiyor. Velisi gelmeyen Suriyeli öğrenciler sınıf içinde kendini mutsuz ve güvensiz hissediyor...”	E.20- “Aileleri veli toplantılarına getirmek mümkün değil. Şu ana kadar hiçbir Suriyeli veli, veli toplantısına gelmedi. Özel çağırdığımızda gelen oldu fakat hala bir kez bile görmediğim velilerin var....”
E.25- “Suriyeli öğrenci velileri toplantılarına katılmıyorlar. Sınıf içi etkinliklere katılmıyorlar....”	E.53- “Toplantılara katılım olmuyor. Bireysel olarak çağırdığımda çoğu zaman gelmiyorlar.....”

Tablo 4.17. Suriye kökenli velilerin etkinliklere katılımına ilişkin öğretmen görüşleri seçkisi

Etkinliklere katılım alt temasına ilişkin seçki tabloda paylaşılan öğretmen görüşleri incelendiğinde, Suriye kökenli öğrenci velilerinin okulda düzenlenen etkinliklere katılmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler; Suriye kökenli öğrenci velilerinin veli toplantılarına katılmadıklarını, velilerin öğrencilere karşı ilgisiz olduğunu, yapılan etkinliklerde katılımın çok az olduğunu, bireysel olarak görüşmek amacıyla çağrılan velilerin de bir bölümünün gelmediği, öğretmenlerin sınıfında çocuğu bulunmasına rağmen görmediği bazı velilerin olduğunu ifade etmektedirler.

Okul aile işbirliği konusunda yapılan araştırma sonuçlarına göre, göç alan okullarda görev yapan öğretmenlerin öğrenci velileri ile dil sorunu nedeniyle iletişim kuramadıkları, velilerin okulun ihtiyaç duyduğu materyalleri temin etmekte sorun yaşadıkları ve bunun nedeninin ekonomik yetersizliklerin olduğu, okulda yapılan çalışmalara velilerin katılım sağlamadığı ve okul aile işbirliğinin sağlanmasında sorunlar yaşandığı görülmektedir (Angay, 2012; Saracaloğlu, 2014; Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016). Okul-Aile işbirliğinin sağlanması kapsamında Suriye kökenli veliler ile yaşanan iletişim sorununun önlenmesi, Suriye kökenli velilerin çocuklarının eğitim süreçlerine katılabilmeleri ve bu süreci takip edebilmeleri amacıyla Türkçe öğrenmelerinin sağlanması gerekmekte olup, okul-aile iletişiminin güçlenmesi amacıyla Suriye kökenli velilerin aktif katılım sağlayabilecekleri etkinlikler düzenlenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca Suriye kökenli

öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının sağlanması amacıyla gizlilik esas alınarak eğitim materyali yardımı yapılması gerekmektedir.

4.2. Okul Yöneticilerinin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Araştırma kapsamında dokuz okul yöneticisi ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular araştırmanın ikinci alt amacı kapsamında 4 tema ve 15 alt tema halinde sınıflandırılmakta olup, oluşturulan tema ve alt temalar Tablo 4.18’de sunulmaktadır.

ANA TEMALAR	ALT TEMALAR
İLETİŞİM SORUNU	Dil sorunu
EĞİTİME ERİŞİM İLE İLGİLİ SORUNLAR	Okula kayıt süreci
	Okula devam
	Yasal düzenlemeler
OKUL İKLİMİ İLE İLGİLİ SORUNLAR	Davranış sorunları
	Kültürel farklılıklar
	Öğretmenlerin iş doyum ve motivasyonu
OKULUN FİZİKİ YAPISI	Sınıf mevcudu- Derslik sayıları
	Ortak kullanım alanları

Tablo 4.18. Okul Yöneticileri ile yapılan görüşmeler sonucu oluşturulan tema ve alt temalar

Tablo 4.18’de görüldüğü üzere okul yöneticileri ile yapılan görüşmeler sonucunda araştırmanın ikinci alt amacı ile ilişkili olarak iletişim sorunları, eğitime erişim ile ilgili sorunlar, okul iklimi ile ilgili sorunlar ve okulun fiziki yapısı ile ilgili sorunlar ana temaları oluşturmaktadır. Oluşturulan ana temaların alt temaları modellenerek karşılaştırılmalı olarak Şekil 4.2’de gösterilmektedir. Şekil 4.2 incelendiğinde, iletişim sorunları ana teması kapsamında dil sorunu; eğitime erişim ile ilgili sorunlar ana teması kapsamında okula kayıt süreci, okula devam, yasal düzenlemeler; okul iklimi ile ilgili sorunlar teması kapsamında davranış sorunları, kültürel farklılıklar, öğretmenlerin iş doyum ve motivasyonu; okulun fiziki yapısı ile ilgili sorunlar ana teması kapsamında sınıf mevcudu-derslik sayıları ve ortak kullanım alanları alt temalarının bulunduğu görülmektedir.

Şekil 4.2. Okul yöneticilerinin yaşadıkları sorunlara ilişkin ana ve alt temalar

4.2.1. İletişim Sorunu

Araştırmanın ikinci alt amacı: İlkokulda görev yapan okul yöneticilerinin yaşadıkları iletişim sorunları, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olma süreci, okul iklimi ve okulun fiziksel yapısı ile ilgili sorunların tespit edilmesidir. Bu bölümde söz konusu alt amaç kapsamında iletişim sorununa ilişkin elde edilen bulgular paylaşılmaktadır. Araştırmaya katılan okul yöneticileri Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmasıyla birlikte Suriye kökenli öğrenciler ve öğrenci velileri ile iletişim sorunları çerçevesinde dil sorunu

yaşandığını belirtmektedir. Okul yöneticilerinin yaşadıkları iletişim sorunlarını kapsayan alt temaya ilişkin görüşlerini içeren frekans ve yüzdeler Tablo 4.19’da paylaşılmaktadır.

Ana Tema	Alt Tema	Frekans (f)	Yüzde (%)
İletişim Sorunları	Dil sorunu	9	100

Tablo 4.19. Okul yöneticilerinin iletişim sorununa ilişkin görüşleri

Tablo 4.19 incelendiğinde, okul yöneticilerinin tamamının Suriye kökenli öğrenci velileri ve öğrencilerle iletişim kurma sürecinde dil sorunu yaşadıkları görülmektedir. Ortaya çıkan sorunlara ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.20’de sunulmaktadır.

Y.1- “Öğrenci kayıt sırasında özellikle velilerle dil sıkıntısı yaşıyorum. Bunu aşmak için Türkçe-Arapça sözlükten ve Suriyeli tercümandan yardım alıyoruz.....”	Y.6- “En büyük sorun dil sorunudur. Çünkü dilini bilmediğiniz ülkede anlaşmanız iletişim kurmanız derdinizi anlatmanız mümkün olmaz.....”
Y.7- “Veli ve öğrencilerle dil sorunu yaşıyoruz. Birbirimizin dilini bilmediğimiz için anlaşmakta problem yaşıyoruz. Bu da tabii farklı problemlere neden oluyor....”	Y.8- “Dil sorunu en öncelikli sorundur. Çünkü çocuklar Türkçe bilmiyorlar ve bu da arkadaşlarıyla öğretmenleri ile bizimle anlaşmalarına engel oluyor. Bu durum veliler için de geçerlidir iletişim kurulamıyor karşılıklı olarak.....”

Tablo 4.20. Dil sorununa ilişkin okul yöneticileri görüşleri seçkisi

İletişim sorunu teması ile ilgili okul yöneticileri; Suriye kökenli öğrenci velileri ve Suriye kökenli öğrencilerle dil bilinmemesi nedeniyle iletişim kurmakta sorun yaşadıklarını belirtmekte olup, dil sorunu nedeniyle öğrenci ve velilerle anlaşmakta, öğrenci ve velilere kendilerini ifade etmekte problem yaşadıklarını ifade etmektedirler. Ayrıca dil sorunu nedeniyle kayıt sırasında sorunlar yaşandığı ve öğretmenlerin de öğrenciler ve velilerle karşılıklı olarak iletişim kuramadığı ve tercüman desteğinden faydalandıkları belirtilmektedir. Araştırmanın birinci alt amacı kapsamında öğretmen görüşlerinden elde edilen bulguların, okul yöneticilerinden elde edilen bulgulara paralel olduğu görülmektedir. Ayrıca konuyla ilgili yapılan çalışma sonuçları incelendiğinde okulunda yabancı uyruklu öğrenci bulunan ya da göç alan okullarda görev yapan okul yöneticilerinin öğrenci ve

öğrenci velilerinin dil problemi nedeniyle öğrenci ve öğrenci velileri ile iletişim sorunu yaşadıkları ve araştırma sonuçlarının benzerlik gösterdiği görülmektedir (Levent ve Çayak, 2017; Çakmak, 2018; Gazeller, 2014; Emiroğlu, 2018).

4.2.2. Eğitime Erişim ile İlgili Sorunlar

Bu bölümde Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması ile birlikte ortaya çıkan ve araştırmanın ikinci alt amacına paralel olarak eğitime erişim ile ilgili sorunlara ilişkin elde edilen bulgular sunulmaktadır. Eğitime erişim ile ilgili sorunlar okul yöneticilerinin görüşleri incelendiğinde okula kayıt süreci, okula devam ve yasal düzenlemeler alt temalarından oluşmaktadır. Konu ile ilgili Tablo 4.21’de görüşleri sunulan okul yöneticilerinin yüzde 67’si okula devam, yüzde 56,’sı okula kayıt süreci ve yüzde 56’sı yasal düzenlemeler alt temalarına ilişkin sorun yaşadıkları görülmektedir.

Ana Tema	Alt Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Eğitime Erişim ile İlgili Sorunlar	Okula kayıt süreci	5	56
	Okula devam	6	67
	Yasal düzenlemeler	5	56

Tablo 4.21. Okul yöneticilerinin eğitime erişim sorunlarına ilişkin görüşleri

4.2.2.1. Okul kayıt süreci

Okul yöneticilerinden elde edilen verilere göre eğitime erişim ile ilgili sorunlar temasına dahil edilen okula kayıt süreci alt temasına ilişkin sorunlar yaşanmaktadır. Tablo 4.21’e göre, okul yöneticilerinin yüzde 56’sı Suriye kökenli öğrencilerin okula kayıt sürecinde sorun yaşadıklarını belirtmekte olup, ortaya çıkan sorunlara ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.22’de gösterilmektedir.

Y.9- “Özellikle birinci sınıfa başlama çağına gelen Suriyeli öğrenciler e-okul sisteminde görünmediği için sene başında 1. Sınıf derslik ve öğretmen planlaması yapılamıyor. Ayrıca belli bir kayıt sonu zamanı olmadığı için yıl içerisinde öğrenci gelebiliyor ve bu da sınıf planlamasını olumsuz etkiliyor. Suriyeli öğrencilerin adrese dayalı kayıt sistemine tabi olmamaları da okul bazı yerleşmelerde plansızlıklara sebep oluyor. Öğrencilerin takibini zorlaştırıyor. Bu sistem de bir mahallede oturan bir öğrencinin başka bir mahalledeki Okula kayıt yapmasına imkan tanıyor.....”

Y.2- “Adres kayıt Bölgesi ile ilgili sıkıntı yaşıyoruz. Farklı adrese kayıtlı kişiler gelip bizim okulda kayıt olmak istiyorlar. Adres bilgileri ve iletişim bilgilerine ulaşamadığından öğrenci takibi yapılamıyor. Suriyeli veli sınıfa kayıt olma istediği sınıfa kayıt olmak talebi ile geliyor. İlkokulda öğrencinin seviyesini tespit etmekte problem yaşıyoruz.....”

Tablo 4.22. Kayıt sürecine ilişkin okul yöneticileri görüşleri seçkisi

Okul yöneticilerinin; okula kayıt sürecinde kayıt sistemindeki eksiklikler nedeniyle sorun yaşadıkları, Suriye kökenli öğrencilerin okula kayıt olma sürecinde e-okul sisteminde adrese dayalı sisteme bağlı olarak yer almadıkları, adrese dayalı olarak kayıt zorunlulukları olmaması nedeniyle farklı yerleşim yerlerinden gelip okula kayıt olabildikleri, kayıt sürecinde okula yerleştirme ve seviye belirlenmesi sürecinde farklı uygulamaların bulunduğu yönünde görüş bildirmektedirler. Ayrıca ortaya çıkan bu durumların da okul içerisindeki planlamayı olumsuz etkilediği belirtilmektedir.

4.2.2.2. Okula devam

Eğitime erişim teması kapsamında yaşanan sorunlardan biri de okula devam ile ilgilidir. Okula devam alt teması ile ilgili okul yöneticilerinin görüşleri Tablo 4.21’de paylaşılmış olup, ilgili tabloya göre okul yöneticilerinin yüzde 67’sinin Suriye kökenli öğrencilerin okula devam sorununun bulunduğunu belirttikleri görülmektedir. İlgili alt temaya ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.23’te sunulmaktadır.

Y.4- “Suriyeliler ile ilgili en çok yaşadığımız sıkıntı adres ve devamsızlık sıkıntısıdır. Verdikleri adres kayıtlarında bulunmuyorlar ya da adresleri doğru olmuyor. Aynı zamanda okula da düzenli olarak gelmiyorlar. Bu ikisi birleşince öğrencilerde devamsızlık sıkıntısı ortaya çıkıyor ve kayıt olduktan sonra öğrencilerin takibi yapılamıyor.....”	Y.1- “Öğrencilerin sürekli devamında sıkıntı yaşanıyor. Bunun için rehber öğretmenle birlikte ev ziyaretleri düzenleniyor. Bu çalışma sonucunda genel olarak iç-dış göç ile öğrencilerin bulunduğu ikameti terk ettikleri anlaşılıyor.....”
---	---

Tablo 4.23. Okula devam sorununa ilişkin okul yöneticileri görüşleri seçkisi

İlgili tabloda görüşleri paylaşılan okul yöneticilerinin genel olarak Suriye kökenli öğrencilerin okula devam etme konusunda sorun yaşadıkları ve adres değişiklikleri yapılması nedeniyle çok fazla devamsızlık yapıldığı, okula düzenli olarak gelmedikleri, adres bilgilerinin olmaması nedeniyle devamsızlık takibinin yapılamadığı ifade edilmektedir. Okula devam alt temasına ilişkin elde edilen bu sonuçlar öğretmenlerin aynı temada paylaştığı görüşleri destekler niteliktedir.

4.2.2.3. Yasal düzenlemeler

Eğitime erişim ile ilgili sorunlar teması kapsamında değerlendirilen alt temalardan bir diğeri de yasal düzenlemelerdir. İlgili alt temaya ilişkin istatistiklerin paylaşıldığı Tablo 4.21 incelendiğinde, okul yöneticilerinin yüzde 56’sı Suriye kökenli öğrencilerin eğitim süreciyle ilgili yasal düzenlemelerde yetersizliklerin olduğunu belirtmektedir. Yasal düzenlemelere

bağlı olarak ortaya çıkan sorunlara ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.24'te sunulmaktadır.

Y.5- “Çok fazla taşınma ve devamsızlık yapılmaktadır. Bunun bir yasal düzenlemesi yok...”	Y.9- “Suriyeli öğrencilerin adrese dayalı kayıt sistemine tabi olmamaları da okul bazı yerleşmelerde plansızlıklara sebep oluyor.....”
Y.3- “Kayıt yapılırken Özellikle büyük yaşlardaki çocukların sınıflarının tespitinde farklı uygulamaların olması nedeniyle çocukların sınıf yerleştirmelerinde problem yaşanıyor. 10 yaşındaki bir çocuk bazı okullarda akran eğitimi esnasına bazı okullarda ise bilgi düzeyine göre sınıflara yerleştiriliyor..”	Y.6- “Okula devam etmeyenlerin nüfus kayıt sisteminde yer alan bilgilerinin eksikliği nedeniyle öğrenciler takip edilememektedir. Devam devamsızlığı izlenememektedir ve bu bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Bununla ilgili net yasal düzenlemeler yoktur.....”

Tablo 4.24. Yasal düzenlemelere ilişkin okul yöneticileri görüşleri seçkisi

Okul Yöneticilerinin yasal düzenlemeler alt teması ile ilgili görüşleri incelendiğinde, genel olarak Suriye kökenli öğrencilerin okula kayıt süreci ve devamsızlık sorununa ilişkin konularda yasal düzenlemelerin yetersiz olduğu görülmektedir. Okul yöneticileri; öğrencilerin kayıt sürecinde adrese dayalı kayıt olma zorunluluklarının olmadığı, sınıflara yerleştirme de farklı uygulamaların olduğu, devamsızlık sorununa ilişkin düzenlemelerin olmadığı bu nedenler yasal düzenlemelerde eksikliklerin olduğu ve bu durumun sorun yarattığını ifade etmektedirler.

Araştırma sonuçları daha önce yapılmış çalışmaların sonuçları ile paralel olup, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olma sürecinde kayıt sistemi ve süreci ile ilgili sorunların olduğu, Suriye kökenli öğrencilerin devamsızlık probleminin bulunduğu ve konu ile ilgili yasal düzenlemeler de eksiklikler bulunduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Levent ve Çayak, 2017; Çakmak, 2018; Taştan ve Çelik, 2017; Karaca ve Doğan, 2014). Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimi ile ilgili uzun vadeli ve bilimsel temellere dayalı ve çok kültürlülüğü destekleyen politikalar geliştirilmelidir. Bu öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmaları ile ilgili yasal düzenlemeler yapılarak belirsizlikler ortadan kaldırılmalıdır. Suriye kökenli öğrencilerin okullara kayıt süreci ile ilgili uygulamalar standartlaştırılmalıdır. Öğrenci takibinin yapılabilmesi amacıyla öğrencilerin adres kayıt bölgelerine dahil edilmeli ve adrese dayalı kayıt sistemi ile okullara yerleştirilmelidirler.

4.2.3. Okul İklimi ile İlgili Sorunlar

Bu bölümde Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması ile birlikte ortaya çıkan ve araştırmanın ikinci alt amacı kapsamında yer alan okul iklimi ile ilgili

sorunlara ilişkin elde edilen bulgular sunulmaktadır. Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmaları ile birlikte okul iklimi ile ilgili sorunlar okul yöneticilerinin görüşleri incelendiğinde davranış sorunları, kültürel farklılıklar ve öğretmenlerin iş doyumu ve motivasyonları alt temalar olarak tespit edilmiştir. Okul yöneticilerinin yüzde 44’ü öğretmenlerin iş doyumu ve motivasyon, yüzde 33’ü davranış sorunları ve yüzde 33’ü kültürel farklılıklar alt temalarına ilişkin sorun yaşandığını belirtmiş olup, okul yöneticilerinin görüşleri Tablo 4.25’te sunulmuştur.

Ana Tema	Alt Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Okul İklimi ile İlgili Sorunlar	Davranış sorunları	3	33
	Kültürel farklılıklar	3	33
	Öğretmenlerin iş doyumu ve motivasyonu	4	44

Tablo 4.25. Okul İklimi kapsamında yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri

4.2.3.1. Davranış sorunları

Okul yöneticilerinin okul iklimi ile ilgili sorunlar temasına ilişkin görüşleri doğrultusunda oluşturulan alt temalardan biri davranış sorunlarıdır. İlgili alt tema ile ilgili verin sunulduğu Tablo 4.25 incelendiğinde okul yöneticilerinin yüzde 33’ü Suriye kökenli öğrencilerin davranış sorunlarının bulunduğunu belirtmektedir. Okul yöneticilerinin Suriye kökenli öğrencilerin davranış sorunlarına ilişkin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.26’da sunulmaktadır.

Y.3- “Suriyeli öğrencilerin saldırgan olmaları nedeniyle okulda disiplin sorunları da sıklıkla görülüyor...”	Y.1- “Türk Suriyeli öğrenciler arasında çatışma yaşanıyor. Suriyeli öğrencilerin aşırı hareketli olmasından dolayı disiplin açığı ortaya çıkıyor.....”
--	--

Tablo 4.26. Davranış sorunlarına ilişkin okul yöneticileri görüşleri seçkisi

İlgili seçki tabloda görüşleri paylaşılan okul yöneticileri Suriye kökenli öğrencilerin saldırgan oldukları, öğrenciler arasında gruplaşmalar olduğu ve buna bağlı çatışmaların yaşandığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Ortaya çıkan bu durum sonucunda da okulda disiplin sorununun yaşandığı ifade edilmektedir. Araştırma kapsamında görüşülen öğretmen görüşlerinin de okul yöneticilerinin konu ile ilgili görüşlerini desteklemektedir.

4.2.3.2. Kültürel farklılıklar

Okul iklimi ile ilgili sorunlar temasına ilişkin elde edilen diğer alt tema ise kültürel farklılıklardır. Tablo 4.25'te sunulan görüşler incelendiğinde okul yöneticilerinin yüzde 33'ünün Suriye kökenli öğrencilerin farklı bir kültürlerinin olduğunu ve kültür farklılığının bazı sorunlara yol açtığını belirttiği görülmektedir. Okul yöneticilerinin Suriye kökenli öğrencilerin kültürel farklılıklarına ilişkin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.27'de paylaşılmaktadır.

Y.9- *“Ancak kültür çatışmasına dayalı olarak Türk ve Suriyeli öğrencilerin uyum sorunları çok fazla yaşanıyor. Kültürlerin birbirinden farklı olması nedeniyle aynı olaya karşı farklı tepki ve durumlar ortaya çıkabiliyor....”*

Y.8- *“Davranış ve olaylar karşısında tepkileri bizim Türk çocuklardan çok farklı.....”*

Tablo 4.27. Kültürel farklılıklara ilişkin okul yöneticileri görüşleri seçkisi

Okul yöneticilerinin kültürel farklılıklar alt temasına ilişkin görüşleri incelendiğinde Suriye kökenli Öğrencilerin kültürel farklılıklarının bulunduğu, bazı olaylar ve davranışlar karşısındaki tepkilerinin farklı olduğu ve bu durumun farklı tepkileri ya da çatışmaları ortaya çıkarabildiği, kültür çatışması olduğu ve Suriye kökenli öğrencilerin kültürel olarak uyum sağlayamadıkları söylenebilir.

4.2.3.3. Öğretmenlerin iş doyum ve motivasyonu

Araştırma kapsamında okul iklimi ile ilgili sorunlar teması ile ilgili tespit edilen diğer bir sorun da öğretmenlerin iş doyum ve motivasyonudur. Tablo 4.25'te de görüldüğü üzere okul iklimi ile ilgili sorunlar temasına ilişkin görüşülen okul yöneticilerinin yüzde 44'ü Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmalarının öğretmenlerin iş doyum ve motivasyonunu olumsuz etkilediğini belirtmektedir. Okul yöneticilerinin öğretmenlerin iş doyum ve motivasyonlarına ilişkin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.28'de sunulmaktadır.

Y.3- *“Özellikle ara sınıflara gelen öğrencilerin sınıf kültürüne ve müfredat işlenişine olumsuz etkisi nedeniyle öğretmenlerde isteksizlik veya boş vermişlik oluşuyor. Bu durum da öğretmenin motivasyon ve iş doyumunu olumsuz etkiliyor.....”*

Y.8- *“Öğretmenler durumu kabul etmiş olsa da önceliği yabancılara Türkçe öğretmek olduğundan iş doyumunda düşme oluyor.....”*

Tablo 4.28. Öğretmenlerin iş doyum ve motivasyonuna ilişkin okul yöneticileri görüşleri seçkisi

İlgili alt tema ile ilgili Tablo 4.28’de yer alan okul yöneticilerinin görüşleri incelendiğinde; Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmasıyla öğretmenlerin mesleki önceliklerinin değiştiğini, Suriye kökenli öğrencilerin okul kültürü ve eğitim öğretim sürecine olumsuz bir etkisinin olduğunu ve bu durumun öğretmenlerin iş doyumunu ve motivasyonunu olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

Çalışmada elde edilen bu sonuçlara paralel olarak Çakmak (2018), Uzun ve Bütün (2016) ve Saracaloğlu (2014) tarafından yapılan çalışmalarda Suriye kökenli öğrencilerin farklı kültüre sahip olmaları nedeniyle kültürel uyum konusunda sorun yaşandığı, Suriye kökenli öğrencilerin bulunduğu okullarda şiddet ve saldırganlık gibi olumsuz davranışların arttığını, göç yaşamış öğrencilerin yoğun oldukları okullarda görev yapan öğretmenlerin iş doyumunu ve motivasyonlarının düşük olduğu ifade edilmektedir. Bu kapsamda; göç alan okullarda görev yapan öğretmenler için motivasyon sağlayıcı uygulamalar gerçekleştirilmelidir. Okullarda, farklı kültürlere sahip öğrencilerin bir arada yaşama, birbirlerinin farklılıklarını kabul etme ve empati becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar düzenlenebilir.

4.2.4. Okulun Fiziki Yapısı

Bu bölümde araştırmanın ikinci alt amacı kapsamında katılımcı görüşlerinden elde edilen Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması ile birlikte ortaya çıkan ve okulun fiziki yapısı ile ilgili sorunlara ilişkin elde edilen bulgular paylaşılmaktadır. Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmaları ile birlikte okulların fiziki yapıları ile ilgili sorunlar okul yöneticilerinin görüşleri kapsamında sınıf mevcudu ve derslik sayıları ile ortak kullanım alanları alt temalarından oluşmaktadır. Okul yöneticilerinin, alt temalara ilişkin görüşleri sunulan Tablo 4.29’da görüleceği üzere, yüzde 44’ü sınıf mevcudu-derslik sayıları alt temasına ilişkin yüzde 44’ü ise ortak kullanım alanları alt temasına ilişkin görüş bildirmişlerdir.

Ana Tema	Alt Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Okulun Fiziki Yapısı	Sınıf mevcudu-Derslik sayıları	4	44
	Ortak kullanım alanları	4	44

Tablo 4.29. Okul yöneticilerinin okulun fiziki yapısı ile ilgili sorunlara ilişkin görüşleri

4.2.4.1. Sınıf mevcudu ve derslik sayıları

Okulun fiziki alt yapısı teması kapsamında oluşturulan alt temaların birincisi sınıf mevcudu ve derslik sayılarıdır. İlgili alt temaya ilişkin verilerin sunulduğu Tablo 4.29'dan görüleceği üzere okul yöneticilerinin yüzde 44'ü Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmalarının sınıf mevcudu ve derslik sayıları ile ilgili sorunlar ortaya çıkardığını belirtmişlerdir. Okul yöneticilerinin sınıf mevcudu ve öğrenci sayıları alt temalarına ilişkin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.30'da sunulmaktadır.

Y.8- “Sınıflar çok kalabalık ve ders bütünlüğünün sağlanmasını da engelliyor bu durum. Okulun küçük olması nedeniyle mevcut çok kalabalık. Okulun kendi içindeki imkanları zaten kısıtlı olduğu için Suriyelilerin gelmesiyle imkanlar daha da sınırlanmıştır....”

Y.6- “Suriyeli öğrencilerin okulumuzda dahil olması ile birlikte sınıf mevcutları ikiye katlandı ve bu de dersliklerin yetersiz kalmasına neden olmuştur.....”

Tablo 4.30. Sınıf mevcudu ve derslik sayısına ilişkin okul yöneticileri görüşleri seçkisi

Tablo 4.30'da sunulan okul yöneticilerinin görüşleri incelendiğinde Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmasıyla sınıf mevcutlarında artış olduğu ve sınıfların kalabalıklaştığı, bu durumun dersin bütünlüğünü de olumsuz etkilediği, okulun fiziki imkanlarını kısıtladığı ve derslik sayılarının yetersiz kaldığı söylenebilir. Öğretmen görüşlerinden elde edilen sınıf mevcudu kapsamındaki sonuçlar okul yöneticilerinin bu görüşlerini destekler niteliktedir.

4.2.4.2. Ortak kullanım alanları

Okulun fiziki yapısı teması çerçevesinde oluşturulan diğer alt tema ortak kullanım alanlarıdır. İlgili at tema ile ilgili bulguların sunulduğu Tablo 4.29'dan hatırlanacağı üzere okul yöneticilerinin yüzde 44'ü Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmalarının okulun ortak kullanım alanları ile ilgili sorunları ortaya çıkardığını belirtmişlerdir. Okul yöneticilerinin okulun ortak kullanım alanı alt temasına ilişkin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.31'de gösterilmektedir.

Y.7- “Suriye kökenlilerin eğitime dahil olması ile birlikte zamanında Türk öğrencilere 3 metrekaare bahçede oyun alanı varken Suriyeliler ile beraber bu yarıya inmiştir. Ortak kullanım alanlarında da (tuvalet, koridor) mevcudun kalabalık olması nedeniyle problemler yaşanmaktadır.....”	Y.2- “Suriye kökenli öğrencilerin kayıt olması ile ortak alanların kullanımında yaşanan yoğunluk nedeniyle çocukların oyun alanı kullanımları azalmaktadır.....”
---	--

Tablo 4.31. Ortak kullanım alanlarına ilişkin okul yöneticileri görüşleri seçkisi

Okul yöneticilerinin ortak kullanım alanları alt temasına ilişkin görüşleri incelendiğinde, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmasıyla okulların ortak kullanım alanlarının kullanım oranında azalma olduğu, okul bahçeleri ve oyun alanlarının kalabalıklaştığı, bu durumun ortak alanların kullanımlarının azalmasına ve sorunlar yaşanmasına neden olduğu tespit edilmiştir.

Angay (2012) ve Gazeller (2014) tarafından yapılan çalışmalarda göç alan öğrencilerin bulunduğu okullarda öğrenci sayılarının önemli düzeyde artış gösterdiği, okullarda sınıf yetersizliklerinin ortaya çıktığı ve ortak kullanım alanlarında azalma meydana geldiği, bu nedenlerden dolayı okulların fiziki kapasiteleri ile ilgili problemlerin yaşandığı belirtilmekte olup, bu sonuçlar araştırma sonucuyla paralellik göstermektedir. Bu kapsamda Suriye kökenli öğrencilerin belli okullarda yığılmalarının önüne geçilmesi ve okullara yerleştirilmeleri konusunda düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

4.3. Suriye Kökenli Öğrenci Velilerinin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

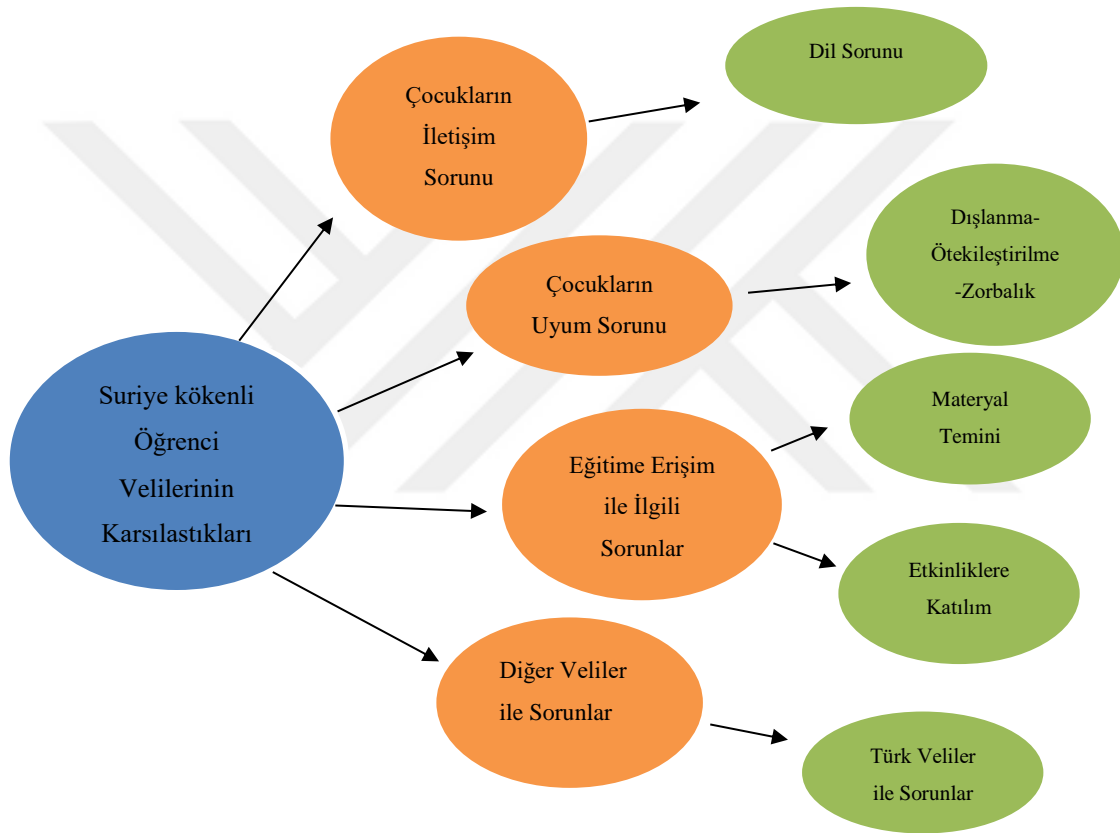
Araştırma kapsamında 28 Suriye kökenli öğrenci velisi ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular araştırmanın üçüncü alt amacına paralel olarak 4 tema ve 5 alt temadan oluşmakta olup, tema ve alt temalar Tablo 4.32’de sunulmaktadır.

ANA TEMALAR	ALT TEMALAR
ÇOCUKLARIN İLETİŞİM SORUNU	Dil sorunu
ÇOCUKLARIN UYUM SORUNU	Dışlanma-ötekileştirilme-zorbalık
EĞİTİME ERİŞİM İLE İLGİLİ SORUNLAR	Materyal temini Etkinliklere katılım
DİĞER VELİLER İLE SORUNLAR	Türk veliler ile sorunlar

Tablo 4.32. Suriye kökenli öğrenci velileri ile yapılan görüşmeler sonucu oluşturulan tema ve alt temalar

Tablo 4.32’de görüldüğü gibi Suriye kökenli öğrenci velilerin görüşleri doğrultusunda çocukların iletişim sorunları, çocukların uyum sorunları, eğitim olanaklarına erişim ile ilgili

sorunlar ve diğ er velilerle ilgili sorunlar ana temaları oluşturmaktadır. Oluşturulan ana ve alt temalar modellenerek Ş ekil 4.3'te gösterilmektedir. Ş ekil 4.3 incelendiğinde, çocukların iletişim sorunları ana teması kapsamında dil sorunu; çocukların uyum sorunları ana teması kapsamında dışlanma-ötekileştirilme-zorbalık; eğitim olanaklarına erişim ile ilgili sorunlar ana teması kapsamında materyal temini ve etkinliklere katılım alt temaları; diğ er velilerle ilgili sorunları ana teması kapsamında Türk veliler ile sorunlar alt temasının yer aldığı görülmektedir.

Ş ekil 4.3. Suriye kökenli öğrenci velilerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin ana ve alt temalar

4.3.1. İletişim Sorunu

Araştırmanın üçüncü alt amacı: Çocukları ilkökul kademesinde eğitim görmekte olan Suriye kökenli velilerin yaşadıkları iletişim sorunları, uyum sorunları, eğitim olanaklarına erişim ile ilgili sorunlar ve diğ er öğrenci velileri ile yaşadıkları sorunların tespit edilmesidir. Bu bölümünde araştırmanın üçüncü alt amacı çerçevesinde Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması sonucunda ortaya çıkan iletişim sorununa ilişkin Suriye

kökenli velilerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular paylaşılmaktadır. Araştırmaya katılan Suriye kökenli öğrenci velilerinin görüşleri incelendiğinde, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmasıyla birlikte Suriye kökenli öğrencilerin iletişim sorunu çerçevesinde dil sorunu yaşadıkları tespit edilmiştir. Suriye kökenli öğrencilerin yaşadıkları iletişim sorununu kapsayan alt temaya ilişkin Suriye kökenli öğrenci velilerinin görüşlerini içeren frekans ve yüzdelik değerleri Tablo 4.33’te sunulmaktadır.

Ana Tema	Alt Tema	Frekans (f)	Yüzde (%)
Çocukların İletişim Sorunu	Dil sorunu	28	100

Tablo 4.33. Suriye kökenli öğrenci velilerinin çocukların iletişim sorununa ilişkin görüşleri

Tablo 4.33 incelendiğinde, Suriye kökenli öğrenci velilerin tamamı Suriye kökenli öğrencilerin dil sorunu yaşadıklarını belirtmektedir. Ortaya çıkan sorunlara ilişkin Suriye kökenli öğrenci velilerinin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.34’te sunulmaktadır.

V.5- “Çocuklarım Türkçeyi çok iyi anlamıyorlar. Türkler ile Suriye kökenliler arasında iletişim de pek yok. O nedenle Türkçe’yi öğrenemiyorlar. Öğretmenin dediğini anlamadıkları için de öğrenemiyorlar. Türkçe konuşulanları anlamıyorlar okuyorlar ama anlamını bilmiyorlar.....”	V.26- “Çocuk Türkçe bilmediği için öğretmenlerini anlamıyor ve arkadaşlarıyla anlaşamıyordu. Derslere giriyor ama boşuna giriyordu Bir şey anlamadan çıkıyor faydalanamıyordu. Bu yüzden dil bilmemesi büyük sorun oluyordu.....”
V.18- “Öğretmenleri hiç anlamıyordu ve çok zorlanıyordu. Okula devam etmek istemiyordu bu yüzden. Arkadaşları ile konuşmuyor ve pek iletişim kurmuyordu. Türkçe bilmediği için çok fazla problem yaşadık.....”	V.21- “Dil bilmediği için çocuğum anlamıyordu. Ben idare ile görüştim ama anlaşamadık. Tercüman olmadan iletişim kurulamıyor. Dersleri çocuklarda anlamakta zorlanıyorlar. Dilini bilmediğiniz bir dersi anlayamazsınız.....”
V.9- “Çocuklarım okula başladıklarında Türkçe bilmiyorlardı. Bu nedenle çok fazla problem yaşadılar. Türkçe bilmedikleri için iletişim kuramadılar bir türlü. Öğretmen ve öğrenciler arasında diyalog kurulamadı. Ancak şu an 3 sınıftalar Türkçe’yi biraz öğrendiler bu nedenle iletişim problemleri azaldı ancak dili az bildikleri için çocuklar okula devam etmek istemiyorlar.....”	V.28- “Çocuğum Türkçe bilmiyordu. Bu nedenle öğretmen ve arkadaşları ile okula başladığında iletişim kurmuyor ve konuşmuyordu. Zaten onları hiç anlamıyordu. Bu yüzden çok üzülüyordu. Öğretmen Suriyeli öğrencilerle de çok ilgilenmiyordu. Türkçe bilmedikleri için de öğrenmeleri yavaş oluyordu.....”

Tablo 4.34. Dil sorununa ilişkin Suriye kökenli öğrenci velileri görüşleri seçkisi

Suriye kökenli öğrenci velilerinin iletişim sorunu temasına ilişkin görüşleri incelendiğinde, genel olarak Suriye kökenli Öğrencilerin Türkçe bilmedikleri, Türkçe bilmemeleri nedeniyle öğretmenleri ve arkadaşlarıyla iletişim kuramadıklarını, okuduklarını

anlama konusunda sorun yaşadıkları ve bu durumun öğrencilerin okula gelme konusunda isteksizlik yaşamalarına neden olduğu, öğrencilerin akademik olarak gelişme sağlayamadıkları söylenebilir. Dağdeviren (2018) ve Emin (2018) tarafından yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular Suriye kökenli öğrencilerin okullarda dil sorunu yaşadıkları ve iletişim kuramadıklarını göstermekte olup, araştırma kapsamında öğretmenler ve okul yöneticileri ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen sonuçların birbirini desteklediği görülmektedir.

4.3.2. Uyum Sorunu

Bu bölümde araştırmanın üçüncü alt amacına paralel olarak Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması sonucunda ortaya çıkan Suriye kökenli öğrencilerin uyum sorunlarına ilişkin Suriye kökenli öğrenci velilerinden elde edilen bulgular sunulmaktadır. Araştırmaya katılan Suriye kökenli öğrenci velileri, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmasıyla birlikte Suriye kökenli öğrencilerin uyum sorunları çerçevesinde zorbalık, dışlanma ve ötekileştirilme sorunu yaşandığı görülmektedir. Suriye kökenli öğrencilerin yaşadıkları uyum sorununu kapsayan alt temaya ilişkin Suriye kökenli öğrenci velilerinin görüşlerini içeren frekans ve yüzdelik değerleri Tablo 4.35'te paylaşılmaktadır.

Ana Tema	Alt Tema	Frekans (f)	Yüzde (%)
Çocukların Uyum Sorunu	Dışlanma-ötekileştirilme-zorbalık	19	67

Tablo 4.35. Suriye kökenli öğrenci velilerinin öğrencilerin uyum sorununa ilişkin görüşleri

Tablo 4.35'te yer alan katılımcı görüşleri incelendiğinde, Suriye kökenli öğrenci velilerin yüzde 67'si Suriye kökenli öğrencilerin dışlanma-ötekileştirilme ve zorbalık davranışlarına maruz kaldıklarını belirttikleri görülmektedir. Ortaya çıkan sorunlara ilişkin Suriye kökenli öğrenci velilerinin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.36'da sunulmaktadır.

Suriye kökenli öğrenci velilerin çocukların uyum sorunları teması ile ilgili görüşleri incelendiğinde, genel olarak Suriye kökenli Öğrencilerin Türk öğrenciler tarafından "Suriyeli" diye seslenilerek ötekileştirildikleri, oyunlarına alınmayarak dışlandıkları, "sizi sevmiyoruz ve istemiyoruz..", "burada ne işiniz var?" gibi söylemlere maruz kaldıkları, Türk

öğrenciler tarafından Suriye kökenli öğrencilere zorbalık uygulandığı söylenebilir. Konuyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde yabancı uyruklu öğrencilerin okullarda zorbalık ve şiddete maruz kaldıkları, etiketlenerek dışlandıkları ve Türk öğrencilerin yabancı uyruklu öğrencilere karşı olumsuz tutum sergiledikleri sonucuna varılmaktadır (ÇOÇA, 2015; Dağdeviren, 2018).

V.9- “Çocuklarımıza neden geldiniz burada ne işiniz var gibi şeyler söylüyorlar. Zaman zaman zorbalıkta yapıyor. Türk öğrenciler oyuna almıyorlar genelde Suriye kökenli Çocuklarla oyun oynuyorlar.....”	V.26- “Çocuğuma “Suriyelileri sevmiyoruz, Sizi istemiyoruz” gibi şeyler söyleniyor. Sadece okulda değil dışarıda da söylüyorlar. Bazen de dövüyorlar, oyun oynamıyorlar, oyuna da almıyorlar.....”
V.18- “Bu okul bizim sizin değil burası. Siz Suriyelisiniz gibi kıyaslama yapıyor çocuklarımıza. Çocuklar bu yüzden şiddet görüyordu. Okuldan çıkar çıkmaz gelip dövüyorlardı. Biz de şikayet ettik öyle çözebildik mevzu. Öğretmenler ödev vermiyorlar. Türklere veriyorlar Suriyelilere vermiyorlar.....”	V.16- “Çocuklarıma siz Suriyelisiniz deyip kötülüyorlar. Yemeğiniz güzel değil gibi cümleler söylüyorlar. Bazı arkadaşları senle oynamayız çünkü sen Suriyelisin deyip dışlıyorlar, bazen de vuruyorlar...”
V.27- “Neden buradasınız, niye vatanınızı bırakıp geldiniz gibi şeyler söylüyorlar çocuklarımıza. Suriyelileri biz istemiyoruz burada istemiyoruz gidin buradan gibi şeyler söyleniyor....”	V.6- “Çocuklara Suriyeli diye hitap ediyorlar. Ayrıca Bazı çocuklar Suriyeli deyip çocuklara şiddet uygulayabiliyorlar ve saçlarını çekiyorlar.....”

Tablo 4.36. Zorbalık-dışlanma ve ötekileştirilmeye ilişkin Suriye kökenli öğrenci velileri görüşleri seçkisi

4.3.3. Eğitime Erişim ile İlgili Sorunlar

Suriye kökenli öğrenci velilerinin görüşleri kapsamında elde edilen eğitime erişim ile ilgili sorunlar temasına ilişkin elde edilen bulgular bu bölümde sunulmaktadır. Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmasıyla birlikte Suriye kökenli velilerin eğitim olanaklarına erişim çerçevesinde yüzde 67’si etkinliklere katılım ve yüzde 64’ü materyal temini sorunu yaşadıklarını belirtmekte olup, ilgili alt temalara ilişkin veriler Tablo 4.37’de gösterilmektedir.

Ana Tema	Alt Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Eğitime Erişim İle İlgili Sorunlar	Materyal temini	18	64
	Etkinliklere katılım	19	67

Tablo 4.37. Suriye kökenli öğrenci velilerinin eğitime erişim ile ilgili sorunlara ilişkin görüşleri

4.3.3.1. Materyal temini

Eğitime erişim ile ilgili sorunlar teması kapsamında elde edilen temalardan biri materyal teminidir. İlgili alt temaya ilişkin bulguların sunulduğu Tablo 4.37 incelendiğinde, Suriye kökenli öğrenci velilerin yüzde 64’ü Suriye kökenli öğrenciler için materyal temin etmekte zorlandıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Ortaya çıkan sorunlara ilişkin Suriye kökenli öğrenci velilerinin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.38’de paylaşılmaktadır.

V.15- “ <i>Materyal çok isteniyor bizden. Durumumuzu aslında biliyorlar. Bazen istediklerini alıyoruz bazen de alamıyoruz. Ortaokulda bir çocuğum için bile bu kadar şey istenmiyor.....</i> ”	V.17- “ <i>Öğretmenin istediklerinin bir kısmını alabiliyoruz o da ucuz olursa. Çünkü eşimin işi az kazancımız çok iyi değil. Öğretmene de Bunu söylüyoruz öyle olunca.....</i> ”
V.5- “ <i>Maddi sorun yaşadığımız için öğretmenin istediği materyalleri almakta problem yaşıyoruz.....</i> ”	V.1- “ <i>Öğretmenin istediklerini almaya çalışıyoruz ama zorlanıyoruz. Çünkü zaten geçinmeye çalışıyoruz...</i> ”

Tablo 4.38. Materyal teminine ilişkin Suriye kökenli öğrenci velileri görüşleri seçkisi

Konu ile ilgili Tablo 4.38’de görüşleri paylaşılan Suriye kökenli öğrenci velileri, genel olarak Suriye kökenli öğrencilerin eğitim süreci için öğretmenler tarafından istenen materyalleri ekonomik sorun yaşamaları nedeniyle temin edemedikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

4.3.3.2. Etkinliklere katılım

Eğitime erişim ile ilgili sorunlar teması kapsamında oluşturulan diğer alt tema etkinliklere katılımıdır. Etkinliklere katılım alt temasına ait bulguların yer aldığı Tablo 4.37 incelendiğinde Suriye kökenli öğrenci velilerin yüzde 67’si okulda düzenlenen etkinliklere katılım konusunda sorun yaşadıklarını belirtmekte olup, ortaya çıkan sorunlara ilişkin Suriye kökenli öğrenci velilerinin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.39’da sunulmaktadır.

V.9- “Toplantılara bir iki defa katıldım ama iletişim kuramayınca gelmemeye başladım....”	V.17- “Toplantılara küçük çocuğum olduğu için genelde gelemiyorum çok zor oluyor.....”
V.13- “Toplantılara genelde geliyorum ama konuşulanları anlamıyorum. Tercüman istedik vermediler. bizden gelmemizi bekliyorlar Ama geldiğimizde de bir şey anlamıyoruz.....”	V.11- “Toplantılara pek katılmıyorum çünkü konuşulanları anlamıyorum....”

Tablo 4.39. Etkinliklere katılıma ilişkin Suriye kökenli öğrenci velileri görüşleri seçkisi

Suriye kökenli öğrenci velilerinin görüşleri incelendiğinde genel olarak okulda yapılan çalışmalara katılmadıkları, katılmama sebepleri arasında iletişim kuramamanın temel neden olduğu, toplantıya katılan velilerin ise, toplantıya katıldıklarında da iletişim sorunu yaşadıkları, bununla birlikte evde bakmak zorunda oldukları çocukları olmaları nedeniyle de bazı velilerin katılım sağlayamadıkları söylenebilir.

Emin (2018) ve Emiroğlu (2018) tarafında yapılan çalışmada, Suriye kökenli velilerin sosyo-ekonomik durumlarının iyi olmaması nedeniyle çocuklarının ihtiyaç duydukları materyallerin temini konusunda sorun yaşadıkları ve dil sorunu nedeniyle okulda düzenlenen etkinliklere katılım sağlamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Eğitime erişim ile ilgili yaşanan sorunların çözümüne yönelik Suriye kökenli velilerin Türkçe eğitimi almalarının sağlanabilir ve ekonomik düzeyi düşük Suriyeli ailelerin tespit edilerek gizlilik ilkesine bağlı kalınarak bu ailelere yardım yapılabilir.

4.3.4. Diğer Veliler ile Yaşanan Sorunlar

Suriye kökenli velilerin görüşleri kapsamında araştırmanın üçüncü alt amacına paralel olarak diğer velilerle yaşanan sorunlara ilişkin elde edilen bulgular bu kısımda sunulmaktadır. Araştırmaya katılan Suriye kökenli öğrenci velilerin yüzde 32’si, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmasıyla birlikte Türk öğrenci velileri ile sorun yaşadıklarını belirtmektedirler. Suriye kökenli öğrenci velilerinin Türk öğrenci velileri ile yaşadıkları sorunu kapsayan alt temaya ilişkin Suriye kökenli öğrenci velilerinin görüşlerini içeren frekans ve yüzdelik değerleri Tablo 4.40’ta gösterilmektedir. Ortaya çıkan sorunlara ilişkin Suriye kökenli öğrenci velilerinin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.41’de sunulmaktadır.

Ana Tema	Alt Tema	Frekans (f)	Yüzde (%)
Diğer Veliler ile Sorunlar	Türk veliler ile yaşanan sorunlar	9	32

Tablo 4.40. Suriye kökenli velilerin diğer velilerle sorunlara ilişkin görüşleri

Diğer velilerle yaşanan sorunlar teması ile ilgili Suriye kökenli öğrenci velilerinin görüşleri incelendiğinde, Türk öğrenci velilerinin; kendilerine karşı mesafeli oldukları, kendileriyle iletişim kurmadıkları, Suriye kökenlilere karşı olumsuz bir bakış açılarının olduğu ayrıca, Suriye kökenli öğrenci velilerinin yemek ve temizlik alışkanlıkları ile ilgili olumsuz yaşantıları olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

V.9- “Türk aileler hiçbir şekilde bizimle konuşmuyor, selam bile almıyorlar. Burada Suriyelileri pek sevmiyorlar, Suriyeli velilerle sorun yaşıyorlar.....”	V.15- “Bazı Türk aileler bizi hor görüyorlar, bize kötü davranıyorlar. Sürekli bizi suçluyorlar. Okulda yapılan bazı etkinliklerde bize “Siz temiz değilsiniz, yemeğiniz yenmez” gibi şeyler söylüyorlar. Bize bakış açıları olumsuz.....”
---	--

Tablo 4.41. Türk öğrenci velileri ile ilgili sorunlara ilişkin Suriye kökenli öğrenci velileri görüşleri seçkisi

Konuyla ilgili Kaya (2016)’nın yaptığı çalışmada Suriye kökenlilerin Türkler tarafından dışlandıklarını ve sürelerle iletişim kuramadıkları bulgusu elde edilmiştir. Bu kapsamda okullarda Türk öğrenci velileri ve Suriye kökenli öğrenci velilerinin kaynaşmasını sağlayıcı nitelikte etkinlikler düzenlenebilir.

4.4. Suriye Kökenli Öğrencilerin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

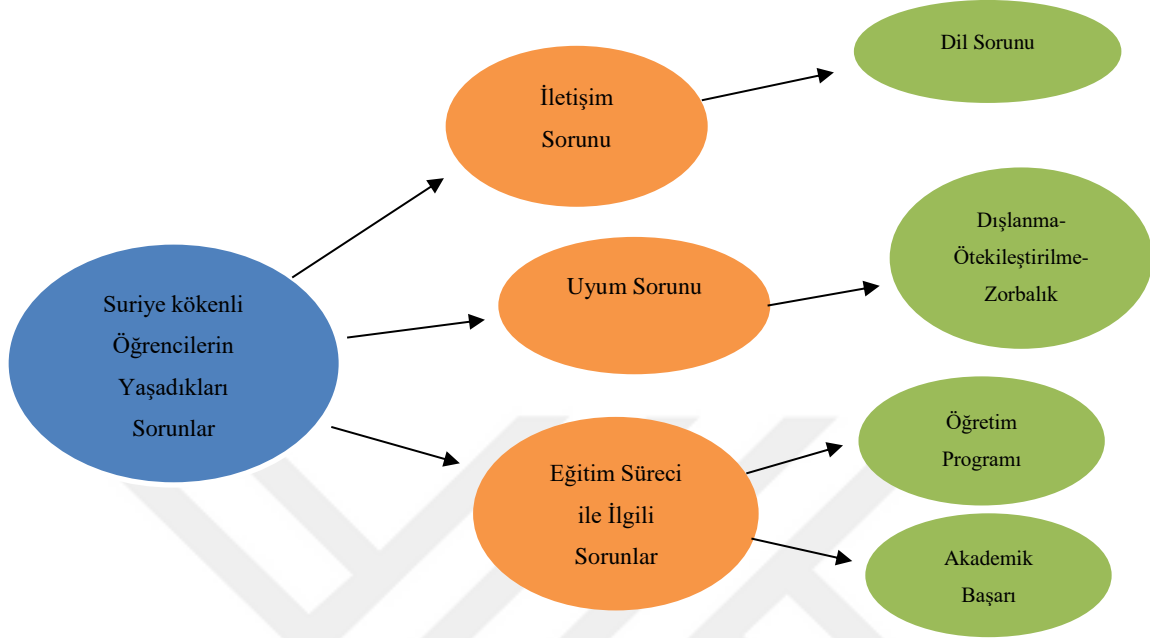
Araştırma kapsamında 31 Suriye kökenli öğrenci ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular araştırmanın dördüncü alt amacı doğrultusunda 3 tema ve 4 alt temadan oluşmakta olup, oluşturulan tema ve alt temalar Tablo 4.42’de sunulmaktadır.

ANA TEMALAR	ALT TEMALAR
İLETİŞİM SORUNU	Dil sorunu
UYUM SORUNU	Dışlanma-ötekileştirilme-zorbalık
EĞİTİM SÜRECİ İLE İLGİLİ SORUNLAR	Öğretim programı
	Akademik başarı

Tablo 4.42. Suriye kökenli öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucu oluşturulan tema ve alt temalar

Tablo 4.42’de görüldüğü gibi Suriye kökenli öğrenci velileri ile yapılan görüşmeler sonucunda araştırmanın dördüncü alt amacına paralel olarak iletişim sorunu, uyum sorunu

ve eğitim süreci ile ilgili sorunlar ana temalar olarak belirlenmiş olup, ana ve alt temalara ilişkin modelleme Şekil 4.4'te gösterilmektedir.

Şekil 4.4. Suriye kökenli öğrencilerin yaşadıkları sorunlara ilişkin ana ve alt temalar

Şekil 4.4 incelendiğinde, iletişim sorunları ana teması kapsamında dil sorunu; uyum sorunu ana teması kapsamında dışlanma-ötekileştirilme-zorbalık; eğitim süreci ile ilgili sorunlar ana teması kapsamında öğretim programı ve akademik başarı alt temalarının yer aldığı görülmektedir.

4.4.1. İletişim Sorunu

Araştırmanın dördüncü alt amacı: İlkokullarda eğitim gören Suriye kökenli öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinde okullarda yaşadıkları iletişim sorunları, uyum sorunları ve eğitim-öğretim süreci ile ilgili sorunların tespit edilmesidir. Araştırmanın bu bölümde Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması sonucunda ortaya çıkan Suriye kökenli öğrencilerin yaşadıkları iletişim sorununa ilişkin elde edilen bulgular sunulmaktadır. Araştırmaya katılan Suriye kökenli öğrencilerin; eğitim sistemine dahil olmalarıyla birlikte iletişim sorunu çerçevesinde dil sorunu yaşadıkları görülmektedir. Suriye kökenli öğrencilerin, yaşadıkları iletişim sorununu kapsayan alt temalara ilişkin görüşlerini içeren frekans ve yüzdelik değerleri Tablo 4.43'te gösterilmektedir.

Ana Tema	Alt Tema	Frekans (f)	Yüzde (%)
İletişim Sorunu	Dil sorunu	28	90

Tablo 4.43. Suriye kökenli öğrencilerin iletişim soruna ilişkin görüşleri

Tablo 4.43 incelendiğinde, Suriye kökenli öğrencilerin yüzde 90'ı dil sorunu yaşadıklarını belirtmektedir. Ortaya çıkan sorunlara ilişkin Suriye kökenli öğrencilerin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.44'te sunulmaktadır.

Ö.16- “Öğretmenle ve arkadaşlarımla Türkçe'yi az bildiğim için çok az iletişim kurabiliriz. Okuma-yazma bilmediğim için bazı şeyleri öğrenmekte çok zorlanıyorum. Öğretmeni anlayamıyorum.....”	Ö.13- “Öğretmenimin anlattıklarını anlamakta zorlanıyorum. Arkadaşlarımla konuşmaya çalışıyorum ama anlayamıyoruz. Bazen Türkçe bilen Suriye kökenlilerden yardım alarak ancak konuşabiliyorum. Çünkü Türkçeyi pek bilmiyorum.....”
Ö.22- “Arkadaşlarım benimle konuşuyor ama ben anlamıyorum. Beden dili ya da işaretle anlaşıyorduk. Derste öğretmeni de anlamıyordum. Bir arkadaş Türkçe biliyor da o bize yardım ediyordu. Öğretmenle konuşurken de arkadaşımın söylediği kadar anlıyordum ve arkadaşlarımdan yardım olmadan zor oluyordu....”	Ö.30- “ Benimle Türkçe konuşulduğunda anlamakta çok zorlanıyorum. Arkadaşlarımla çok konuşmuyoruz. Öğretmenimle de çok az iletişim kuruyoruz pek konuşmuyoruz. Öğretmeni anlamadığım zaman Türkçe bilen arkadaşlarımdan yardım alıyorum...”
Ö.24- “Türkçe'yi biraz biliyorum. Bu yüzden bazı kelimeleri anlayamıyorum ve konuşamıyorum. Arkadaşlarımla konuşamıyordum. Öğretmeni de anlamıyordum bana bir şey söylediği zaman. Türkçe'yi yapamıyorum bu yüzden....”	Ö.6- “Türkçe bilmiyorum diye öğretmen Benim yazmama İzin vermiyordu anlattıkları dersleri anlamıyordum söylediklerini anlamıyordum kimseyle konuşamıyordum diğer arkadaşlarım da benimle konuşmuyorlardı.....”

Tablo 4.44. Dil sorununa ilişkin Suriye kökenli öğrenci görüşleri seçkisi

İlgili tabloda görüşleri sunulan Suriye kökenli öğrenciler, genel olarak Türkçe bilmiyor olmalarından dolayı öğretmenleri ve arkadaşlarıyla iletişim kuramadıkları, iletişim kuramadıkları için öğretmenleri ve arkadaşlarıyla konuşamadıkları, kendilerini ifade edemedikleri ve öğretmen ya da arkadaşlarını anlamadıkları, zaman zaman iletişim kurabilmek için beden dilini kullandıkları ya da Türkçe bilen Suriye kökenli öğrencilerden yardım aldıkları, Türkçe bilmemelerinin öğrenme sürecini de olumsuz etkilediği yönünde görüş belirtmişlerdir.

İletişim sorununa ilişkin Suriye kökenli öğrencilerden elde edilen bulgular araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenler, okul yöneticileri ve Suriye kökenli öğrenci velilerinden elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir. Bununla birlikte göç yaşamış

öğrencilerle yapılan çalışmalarda da öğrencilerin eğitim gördükleri okullarda dil sorunu yaşadıkları ve iletişim kurmakta güçlük çektikleri sonucuna ulaşılmıştır (Angay, 2012; Saracaloğlu, 2014; Altıntaş, 2012).

4.4.2. Uyum Sorunu

Bu bölümde araştırmanın dördüncü alt amacı çerçevesinde, Suriye kökenli öğrencilerin, eğitim sistemine dahil olmaları sonucunda yaşadıkları uyum sorununa ilişkin elde edilen bulgular paylaşılmaktadır. Araştırmaya katılan Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmalarıyla birlikte uyum sorunu çerçevesinde zorbalık, dışlanma ve ötekileştirilme sorunu yaşadıkları görülmektedir. Suriye kökenli öğrencilerin, yaşadıkları uyum sorununu kapsayan alt temaya ilişkin görüşlerini içeren frekans ve yüzdelik değerleri Tablo 4.45'te gösterilmektedir.

Ana Tema	Alt Tema	Frekans (f)	Yüzde (%)
Uyum Sorunu	Dışlanma-ötekileştirilme-zorbalık	21	67

Tablo 4.45. Suriye kökenli öğrencilerin uyum soruna ilişkin görüşleri

Tablo 4.45 incelendiğinde, Suriye kökenli öğrencilerin yüzde 67'si dışlanma-ötekileştirilme ve zorbalık davranışlarına maruz kaldıklarını belirtmektedir. Ortaya çıkan sorunlara ilişkin Suriye kökenli öğrencilerin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.46'da paylaşılmaktadır.

Ö.6- “Türk öğrenciler Beni sevmiyorlar bazı öğrenciler bizi dövüyorlar bizimle oyun oynamıyorlar bize de genelde lakap takıyorlar...”	Ö.27- “Türk öğrenciler beni sevmiyor Suriye’ye gidin deyip bizi dövüyorlar. bizimle oyun oynamıyorlar Biz sizi sevmiyor istemiyoruz gibi şeyler söylüyorlar....”
Ö.8- “Türk çocuklar bizimle alay ediyorlar Türk öğrencilerle ben oyun oynamıyorum. Suriye kökenlilerle oyun oynuyorum Türk öğrenciler bizi bazen de döver çünkü. Türk öğrenciler ile anlaşamıyoruz. Beni vurdukları için onları sevmiyorum...”	Ö.16- “Hiç Türk arkadaşım yok. Bazı Suriye kökenli çocuklarla oynamak istediğimizde onlar oyuna almazlar bize vururlar. Arkadaşlarım bazen küfür ediyorlar onlarla oynamak istemediğimde küfür edip vuruyorlar....”
Ö.24- “Türk arkadaşlarım Sınıfta Türkçe bilmediğim için dalga geçiyorlar benimle bazen de dövüyorlardı genelde oynamıyorlar. Zaten Suriyeli istemiyoruz sizi istemiyoruz da diyorlar...”	Ö.31- “Bazen kavga ediyorduk ama Suriye kökenlilerle kavga ediyoruz oyunlarda anlaşamıyoruz bazı Suriye kökenliler çok kavgacı. oyun oynarken Türklerle de kavga ediyoruz bazen....”

Tablo 4.46. Dışlanma, ötekileştirilme ve zorbalığa ilişkin Suriye kökenli öğrenci görüşleri seçkisi

Suriye kökenli öğrencilerin uyum sorunu temasına ilişkin görüşleri incelendiğinde, zaman zaman Türk öğrenciler tarafından kendilerine; şiddet uygulandığı, “Suriyeli” diye seslenilerek lakap takıldığı, “Suriyelileri istemiyoruz, Suriye’ye gidin” gibi söylemlerde buldukları, Suriye kökenli öğrencilerin ötekileştirildikleri ve dışlandıkları, Türk öğrencilerin, Suriye kökenli öğrencilerle alay ettikleri ve oyun oynamadıkları söylenebilir. Bununla birlikte bazı Suriye kökenli öğrencilerin de Suriye kökenli öğrencilere şiddet uyguladıkları, onları dışladıkları ve zorbalık içeren davranışları olduğu çıkarılabilir. Uyum sorunu temasına ilişkin elde edilen bulguların araştırma kapsamında Suriye kökenli öğrenci velilerinden elde edilen bulgularla benzerlikler gösterdiği görülmektedir. Angay (2012), Saracaloğlu (2014), Altıntaş (2012) ve Saklan (2018) tarafından yapılan çalışmalarda da göç yaşayan öğrencilerin eğitim gördükleri okullarda şiddet ve zorbalığa maruz kaldıkları, göçle gelen öğrencilere karşı ayrımcılık yapıldığı ve bu öğrencilerin dışlandıkları, bununla birlikte öğrenciler arasında gruplaşmalar olduğu belirtilmektedir. Yaşanan bu duruma ilişkin okullarda zorbalıkla başa çıkma, iletişim becerilerinin geliştirilmesi, farklılıkların kabulü gibi konularda eğitim programları düzenlenerek uygulanabilir.

4.4.3. Eğitim Süreci ile İlgili Sorunlar

Bu bölümde Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması sonucunda ortaya çıkan ve araştırmanın dördüncü alt amacına paralel olarak eğitim süreci ile ilgili sorunlara ilişkin elde edilen bulgular sunulmaktadır. Eğitim süreci ile ilgili sorunlar Suriye kökenli öğrencilerin görüşleri doğrultusunda öğretim programı ve akademik başarı olmak

üzere iki alt temadan oluşmaktadır. Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sürecinde yaşadıkları sorunlarla ilgili alt temalara ilişkin görüşlerini içeren frekans ve yüzdelik değerleri Tablo 4.47’de paylaşılmaktadır. Tablo 4.47’de yer alan verilere göre Suriye kökenli öğrencilerin yüzde 70’i akademik başarı, yüzde 58’i öğretim programı alt temaları ile ilgili görüş bildirmektedirler.

Ana Temalar	Alt Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Eğitim Süreci ile İlgili Sorunlar	Öğretim programı	18	58
	Akademik başarı	22	70

Tablo 4.47. Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sürecinde yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri

4.4.3.1. Öğretim programı

Eğitim süreci teması çerçevesinde oluşturulan alt temalardan biri öğretim programıdır. İlgili alt temaya ilişkin sonuçların paylaşıldığı Tablo 4.47 incelendiğinde, Suriye kökenli öğrencilerin yüzde 58’i eğitim sistemine dahil olmaları ile birlikte öğretim programı (müfredat) ile ilgili sorunlar yaşadıklarını belirtmektedir. Ortaya çıkan sorunlara ilişkin Suriye kökenli öğrencilerin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.48’de sunulmaktadır.

Ö.16- “Suriye kökenli arkadaşlarımın olduğu sınıfta çocuklar Birine çok vuruyor ama o sınıfta daha çok öğreniyorum. Türk arkadaşlarımın sınıfında daha az öğreniyorum Çünkü her şey Türkçe ve herkes Türkçe konuşuyor. Bu nedenle orada daha az anlıyorum.”	Ö.15- “Türk arkadaşlarımın olduğu sınıfta daha kolay öğreniyorum. Ama Suriye kökenli arkadaşlarımın sınıfında okumalar daha zor oluyor. Türk sınıfındaki öğretmen daha çok ödev veriyor ve daha iyi anlatıyor. Bu yüzden onu daha çok seviyorum....”
Ö.17- “Suriye kökenli arkadaşlarımın olduğu sınıfta daha kolay öğreniyorum ama Türk arkadaşlarımın sınıfında Türkçe bilmediğim için sıkıntı yaşıyorum. Suriye kökenli sınıfındaki öğretmen bize daha iyi öğretiyor Bu nedenle onu daha çok seviyorum ama diğer öğretmen az öğretiyor.”	Ö.25- “Suriye kökenli sınıfında daha iyi öğreniyorum Çünkü öğretmen daha iyi öğretiyor bize ve anlatıyor. Diğer sınıfta öğretmenim söylüyor yazdırıyor ve geçiyor. bu yüzden de Suriye kökenli sınıftaki öğretmeni daha çok seviyorum bize karşı iyi davranıyor.....”
Ö.21- “Türk sınıfında daha çok öğreniyorum orada arkadaşlarım bana okuma yaptırıyor öğretmen okuma yaptırıyor yazdırıyor. Suriye sınıfında daha az öğreniyorum....”	Ö.10- “Suriye kökenli sınıfında daha iyi öğreniyoruz. Öğretmen bize harfleri öğretiyor okuma yazma öğretiyor. Türk sınıfında öğretmen bize bir şey anlatmıyor. Suriye sınıfındaki öğretmeni daha çok seviyorum bu yüzden..”

Tablo 4.48. Öğretim programına ilişkin Suriye kökenli öğrenci görüşleri seçkisi

Suriye kökenli öğrencilerin ilgili tabloda sunulan görüşleri incelendiğinde, Suriye kökenli öğrencilerin Türkçe eğitimi ve MEB müfredatı olmak üzere iki ayrı programda eğitim gördükleri, öğrencilerin bir kısmının Türkçe eğitim verilen müfredatta eğitim almanın kendileri için daha verimli olduğunu ifade ederken; bazı öğrenciler de MEB müfredatı kapsamında aldıkları eğitimin daha verimli olduğunu ifade etmektedir. Suriye kökenli öğrencilerden bazılarının Türkçe bilmemeleri nedeniyle MEB müfredatı ile aldıkları eğitimin verimli olmadığını belirtirken, bazıları ise sınıf öğretmenleri ve arkadaşlarının yardımıyla MEB müfredatı ile aldıkları eğitimin verimli olduğunu ifade etmektedir. Suriye kökenli öğrencilerden bazıları ise Türkçe eğitim gördükleri müfredatta aldıkları eğitimin daha verimli olduğunu söylemektedir. Bu görüşler doğrultusunda kullanılan eğitim programlarının verimliliğinin değişkenlik gösterdiği görülmektedir.

4.4.3.2. Akademik başarı

Suriye kökenli öğrenci görüşlerinden elde edilen diğer alt tema akademik başarıdır. Akademik başarı alt temasına ilişkin görüşlerin yer aldığı Tablo 4.47 incelendiğinde Suriye kökenli öğrencilerin yüzde 70’i akademik başarıya ilişkin sorun yaşadıklarını belirtmektedir. Ortaya çıkan sorunlara ilişkin Suriye kökenli öğrencilerin görüşleri ile ilgili seçki Tablo 4.49’da sunulmaktadır.

Ö.3- <i>“Okuduğumu anlamakta çok zorlanıyorum Matematik çok zor anlayamıyorum. Türkçe az bildiğim için derslerim biraz zayıf...”</i>	Ö.21- <i>“Derslerim zayıf ama okula gelmeyi seviyorum. Yazılardan düşük alıyorum çünkü anlamıyorum sorulanları. En çok matematikte zorlanıyorum....”</i>
Ö.25- <i>“..zaten az anlıyoruz kendisini. Okuma yazma bilmiyorum bu yüzden derslerimizde iyi değil...”</i>	Ö.23- <i>“...yazılı da yazılanları biraz anlıyorum. Bu nedenle derslerim zayıf biraz. Zaten öğretmenin anlattıklarını da az anlıyorum. Bu yüzden geri kalıyorum....”</i>

Tablo 4.49. Akademik başarıya ilişkin Suriye kökenli öğrenci görüşleri seçkisi

Suriye kökenli öğrencilerin konuyla ilgili görüşleri incelendiğinde, eğitim öğretim sürecinde akademik başarılarının düşük olduğu, yaşadıkları dil sorunu nedeniyle öğretmenleri anlayamama, okuma, yazma, okuduklarını anlama konularında sorun yaşadıkları ve bu durumun akademik olarak başarılarını düşürdüğü görülmektedir. Bu görüşlerden yola çıkarak Suriye kökenli öğrencilerin Türkçe bilmemeleri nedeniyle akademik başarılarının düşük olduğu söylenebilir.

Eğitim s¼reci teması çerçevesinde elde edilen bulgular araştırmaya katılan ¼đretmenlerden elde edilen bulgularla paralellik g¼stermektedir. Saklan (2018) ve elik (2018) tarafından konu ile ilgili yapılan çalışmalardan elde edilen bulgular Suriye k¼kenli ¼đrencilerin eğitim g¼rd¼kleri programla ilgili sorunların olduğu, temelde dil probleminin yaşanması nedeniyle programın uygulanmasında zorluklar yaşandığı ve ¼đrencilerin akademik başarılarının d¼ř¼k olabildiğini g¼stermektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma Suriye kökenli Öğrencilerin Eğitim sistemine dahil olması ile birlikte ortaya çıkan sorunların tespit edilmesi amacıyla ve nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılarak hazırlanmıştır. Nitel araştırma sonuçları genellenebilir olmamakla birlikte yapılan görüşmelerle derinlemesine bilgi elde edilmeye çalışılmış ve yaşanan sorunlar ilkokullarda çalışan okul yöneticileri, eğitim çalışanları ile ilkokullarda öğrenim görmekte olan Suriye kökenli öğrenciler ve çocukları ilkokullarda eğitim gören Suriye kökenli öğrenci velileri ile yapılan görüşmelerle elde edilmiştir. Bu doğrultuda Ankara iline bağlı ve Suriye kökenli öğrencilerin yoğunlukta olduğu Altındağ ilçesinde bulunan 3 ilkokulda, 9 Okul Yöneticisi, 63 Öğretmen, 28 Suriye kökenli Öğrenci velisi ve 31 Suriye kökenli öğrenci ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar bu bölümde paylaşılmıştır.

Öğretmen Görüşlerinden Elde Edilen Bulgulara İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın birinci alt amacı kapsamında sınıf öğretmenlerinin, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması ile birlikte ortaya çıkan sorunlar; iletişim sorunu, eğitim sürecinin yürütülmesi ile ilgili sorunlar, sınıf iklimi ve okul-aile işbirliği ile ilgili sorunlar temaları altında değerlendirilmiştir.

Öğretmenlerin iletişim sorununa ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde, Suriye kökenli öğrencilerin öğretmenler ve arkadaşları ile iletişim sorunları yaşadıkları, iletişim sorunu yaşamalarının temel nedeninin de Suriye kökenli öğrencilerin Türkçe bilmemelerinden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin Suriye kökenli öğrencilerle Türkçe bilmemeleri nedeniyle iletişim kurulamadığı, öğretmen ve öğrencilerin birbirlerini anlama sürecinde sorun yaşandığı ve bu sorunu aşabilmek için beden dilinin kullanıldığı ancak bunun da sağlıklı bir iletişimi sağlayamadığı belirtilmektedir.

Eğitim süreci ile ilgili sorunlar incelendiğinde, Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olmasıyla birlikte öğretim programının uygun olmaması, planlama ve zaman yönetiminde aksaklıkların yaşandığı, Suriye kökenli öğrencilerin akademik başarılarının düşük olduğu ve devamsızlık sorunlarının yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin uyguladıkları eğitim programının Suriye kökenli öğrencilerin Türkçe bilmemeleri nedeniyle Türkçe eğitimi için uygun olmadığı, öğrencilerin hazır bulunuşluklarının yeterli düzeyde olmaması nedeniyle önceliğin dil öğretimine verilmesi gerektiği ve bununla birlikte eğitim programında okuma-yazma eğitiminin esas alınması gerektiği ifade edilmektedir. Öğretim

programının Suriye kökenli öğrenciler için uygun olmaması nedeniyle de dersin planlanması ve zaman yönetimi konusunda aksaklıkların meydana geldiği, Suriye kökenli öğrencilerin, bulunduğu sınıflarda öğretim programının uygulanması durumunda Suriye kökenli öğrencilerin eğitim-öğretim sürecine katılmadıkları, sınıf seviyesinin gerisinde kaldıkları; öğretim programının Suriye kökenli öğrencilerin düzeyine göre okuma-yazma temelinde uygulanması durumunda da sınıf seviyesine uygun bir şekilde etkinliklerin yürütülemediği ve programın eğitim-öğretim yılı içerisinde tamamlanamadığı belirtilmektedir. Bununla birlikte Suriye kökenli öğrencilerin akademik seviyelerinin düşük olduğu ve bunun temel nedeninin dil sorunu olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca Suriye kökenli öğrencilerin çok fazla devamsızlık yaptıkları, okulda düzenli olarak ve zamanında gelmedikleri, genel de okula geç geldikleri ya da aralıklı olarak geldikleri de tespit edilmiştir.

Sınıf iklimi ile ilgili sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde, davranış sorunları, öğrencilerin uyum ve motivasyonu, öğrenciler arasında yaş-kademe farkı ve öğrenci sayıları ile ilgili sorunlar yaşandığı görülmektedir. Öğretmenler, Suriye kökenli öğrencilerin; şiddet ve zorbalık gibi davranış sorunlarının bulunduğu ve şiddet ve zorbalığa eğilimli oldukları, iletişim kurma, oyun oynama ya da sorun çözme yolu olarak şiddet ve zorbalığı kullandıkları, şiddet ve zorbalık davranışlarının Türk ve Suriye kökenli öğrenciler arasında da gruplaşmaları ortaya çıkardığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni ise, dil bilmemeleri nedeniyle kendilerini ifade edememeleri, iletişim kuramamaları ve çatışma ortamından gelmeleri olarak belirtilmektedir. Ayrıca öğretmenlere göre, Suriye kökenli öğrencilerin uyum ve motivasyon sorunu yaşadığı görülen diğer bir sorundur. Öğretmenler Suriye kökenli öğrencilerin, derslere ve okula karşı bir isteksizliklerinin olduğu, derse odaklanamadıkları, derse katılım sağlamadıkları, okul kültürüne uyum sağlayamadıklarını belirtmektedirler. Suriye kökenli öğrencilerin okula yerleştirilme sürecinde sınıf düzeyinin öğrenci yaşına göre belirlenmemesi ve öğrenci yerleştirmelerinin akademik seviyesine göre yapılması nedeniyle yaş ve kademe farklılıklarının ortaya çıkması da öğretmenler tarafından ifade edilen bir diğer sorundur. Ayrıca sınıflarda bulunan Suriye kökenli öğrenci sayılarının fazla olduğu, Suriye kökenli öğrencilerin eğitime dahil olmasıyla sınıf mevcutlarında artışların olduğu ve bu durumun sınıf iklimini olumsuz etkilediği tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin, okul-aile işbirliği ile ilgili sorunlara ilişkin belirttikleri görüşler kapsamında Suriye kökenli veliler ile dil sorunu, velilerin materyal temini ve etkinliklere katılım sağlamaları konularında problem yaşadıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlere göre,

Suriye kökenli öğrenci velileri ile Türkçe bilmemeleri nedeniyle iletişim kurulamamakta, velilerle birbirlerini anlayamamaktadırlar. Ayrıca öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde kullanılmak üzere ihtiyaç duydukları materyallerin Suriye kökenli veliler tarafından temin edilemediği ve velilerin okulda yapılan toplantı, etkinlik gibi çalışmalara katılım sağlamadıkları belirtilmektedir.

Öğretmenlerin yaşadıkları bu sorunların çözümü için öncelikle Suriye kökenli öğrenciler için hazırlanacak dil eğitim programı ile Türkçe öğrenmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca çok kültürlü eğitimi destekleyen okul uygulamaları geliştirilerek okullarda yaşanan şiddet içerikli davranışlar, ötekileştirilme ve ayrımcılık önlenmelidir. Okul başarısı düşük ya da okula devam etmeyen öğrenciler takip edilmeli ve okula kazandırılmalıdırlar.

Okul Yöneticilerinin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgulara İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın ikinci alt amacı kapsamında okul yöneticilerinin görüşleri iletişim sorunları, eğitim öğretim dahil olma süreci ile ilgili sorunlar, okul iklimi ve okulun fiziksel yapısı temaları çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Okul yöneticilerinin yaşadıkları iletişim sorunlarına ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde, öğrenciler ve velilerle dil sorunu yaşadıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Okul yöneticilerinin öğrencilerin kaydı sırasında, okulla ilgili yapılacak duyuruların anlaşılması ya da çalışmalar konusunda bilgi verilmesi ya da veliye ulaşılması gereken durumlarda dil farklılığı nedeniyle iletişim kurulamadığı belirtilmektedir. Ayrıca öğrencilerin de Türkçe bilmiyor olmaları nedeniyle kendilerini ifade etme, öğrencileri anlama sürecinde sorun yaşadıkları tespit edilmiştir.

Okul yöneticileri Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması sürecinde ise öğrencilerin okula kayıt süreci, devamsızlık sorunu ve yasal düzenlemeler konusunda sorun yaşadıklarını belirtmektedirler. Suriye kökenli öğrencilerin okula kayıt sırasında kayıt bölgesi dışında kalan okullara kayıt olma isteği ile başvuruların olduğu, adres kayıt sistemine tabi olmamaları nedeniyle sınıf planlamalarında sorun yaşandığı, farklı bölge, il veya ilçelerde ikamet eden Suriye kökenli öğrencilerin araştırma kapsamında bulunan okullara kayıt olabildikleri ve bu durumun öğrenci takibinin yapılmasını zorlaştırdığı ifade edilmektedir. Bununla birlikte Suriye kökenli öğrencilerin okula düzenli olarak devam etmedikleri okul yöneticileri tarafından belirtilen diğer bir sorundur. Ayrıca gerek okula kayıt süreci ve sınıflara yerleştirme gerek devamsızlık gerekse de Suriye kökenli

öğrencilerin eğitim uygulamalarına ilişkin yasal düzenlemelerin yetersiz olduğu ve bunun farklı sorunları beraberinde getirdiği tespit edilmiştir.

Okul iklimi ile ilgili sorunlara ilişkin davranış sorunları, kültürel farklılıklar ve öğretmenlerin iş doyumu ve motivasyonu konusunda sorunların yaşandığı tespit edilmiştir. Okul yöneticilerine göre, Suriye kökenli öğrencilerin şiddete eğilimli, saldırgan davranışları bulunmaktadır. Bu nedenle öğrenciler arasında gruplaşma ve çatışmaların yaşandığı belirtilmektedir. Ayrıca Suriye kökenli öğrencilerin bazı olay ve durumlar karşısında tepkilerinin farklı olduğu ve kültürel farklılıkların da öğrenciler arasında sorun yaşanmasına neden olduğu okul yöneticilerinin görüşlerinde belirtilmektedir. Bununla birlikte okul yöneticilerine göre, yaşadıkları dil sorunu ve öğrencilerin eğitim sürecinin yürütülmesinde aksaklıkların ortaya çıkması nedeniyle öğretmenlerin iş doyumu azalmakta ve motivasyonları düşmektedir.

Okul yöneticileri ile yapılan görüşmeler sonucunda okulun fiziki yapısında yetersizliklerin ortaya çıktığı görülmektedir. Okul yöneticilerinden elde edilen verilere göre Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması ile öğrenci sayılarının artmasıyla derslik sayılarının yetersiz kalmakta ve sınıf mevcutları artmaktadır. Bu durum da öğrencilerin ortak kullanım alanlarında da azalmasına neden olduğu ifade edilmektedir.

Okul yöneticilerinin belirttikleri sorunlara ilişkin, Suriye kökenli öğrencilerin; eğitimleri ile ilgili kalıcı eğitim politikaları geliştirilmeli, okula dahil olmaları ile ilgili süreç standart hale getirilmelidir. Ayrıca öğretmenler için okula ilişkin olumlu duygularının artırılması amacıyla motive edici etkinlikler ya da hizmet içi eğitimler düzenlenmelidir.

Suriye Kökenli Öğrenci Velilerinin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgulara İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın üçüncü alt amacı çerçevesinde Suriye kökenli öğrenci velilerinin; Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olması ile birlikte ortaya çıkan sorunlar kapsamında Suriye kökenli öğrencilerin iletişim sorunları, Suriye kökenli öğrencilerin uyum sorunları, eğitim olanaklarına erişim ve Suriye kökenli velilerin diğer öğrenci velileri ile yaşadıkları sorunlar temaları yer almaktadır.

Suriye kökenli öğrenci velilerinden elde edilen veriler değerlendirildiğinde, Suriye kökenli öğrencilerin dil bilmemeleri nedeniyle iletişim sorunu yaşadıkları tespit edilmiştir. Suriye kökenli öğrenci velileri; çocuklarının Türkçe bilmemesinin, arkadaşları ve öğretmenleriyle birbirlerini anlayamamalarına, kendilerini ifade edememelerine, eğitim-

öğretim sürecinde aksaklıkların oluşmasına neden olduğunu belirtmektedirler. Ayrıca, Suriye kökenli öğrencilerin Arapça bilmeleri nedeniyle sadece Suriye kökenli çocuklarla iletişim kurmalarına ve okula karşı olumsuz tutum geliştirmelerine neden olduğu belirtilmektedir.

Suriye kökenli öğrenci velilerine göre, Suriye kökenli öğrenciler okullarda zorbalık, şiddet ve ötekileştirme gibi davranışlara maruz kalmakta olup, bu durum öğrencilerin uyum sürecini zorlaştırmaktadır. Suriye kökenli öğrenci velilerinin görüşleri incelendiğinde, Suriye kökenli öğrencilere Türk öğrenciler tarafından şiddet ve zorbalık uygulandığı, Suriye kökenli öğrencilerin oyun sürecine dahil edilmedikleri ve dışlandıkları, Suriye kökenli öğrencilerle iletişim kurulmadığı ve konuşulmadığı bununla birlikte Suriye kökenli öğrencilere karşı ayrımcılık yapıldığı tespit edilmiştir.

Suriye kökenli öğrenci velilerinin eğitim olanaklarına ilişkin görüşleri incelendiğinde, eğitim sürecinde Suriye kökenli öğrencilerin ihtiyaç duydukları materyalleri temin etmekte maddi yetersizlikler nedeniyle sorun yaşadıkları, dil bilmemeleri nedeniyle de okulda düzenlenen etkinlik, toplantı gibi çalışmalara da katılamadıkları görülmektedir.

Suriye kökenli öğrenci velilerinin diğer velilerle yaşadıkları sorunlara ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, Türk öğrenci velilerinin, Suriye kökenli öğrenci velileri ile iletişim kurmadıkları, Suriye kökenli öğrenci velilerine karşı bakış açılarının olumsuz olduğu ve mesafeli davrandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Suriye kökenli öğrenci velilerinin yaşadıkları sorunlar kapsamında, Suriye kökenli öğrenci velilerinin Türkçe öğrenmeleri sağlanabilir, bu kapsamda okullarda Türkçe kursları açılabilir ya da veliler ilgili kuruluşlara yönlendirilebilirler. Okul içerisinde tüm ailelerin katılım sağlayabilecekleri etkinlikler düzenlenmeli ayrıca ekonomik zorluklar yaşayan Suriye kökenli aileler için de materyal yardımı yapılmalıdır.

Suriye Kökenli Öğrenci Görüşlerinden Elde Edilen Bulgulara İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın dördüncü alt amacı kapsamında Suriye kökenli öğrencilerin görüşleri iletişim sorunları, uyum sorunları, eğitim süreci ile ilgili sorunlar temaları altında değerlendirilmiştir.

Suriye kökenli öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde, Suriye kökenli öğrencilerin dil bilmemeleri nedeniyle öğretmenleri ve arkadaşlarıyla iletişim sorunları yaşadıkları görülmektedir. Suriye kökenli öğrencilerin

Türkçe bilmedikleri için öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla birbirlerini anlama ve kendilerini ifade etme konusunda sorun yaşadıkları, birbirleriyle konuşamadıkları, iletişim kurabilmek için Türkçe bilen Suriye kökenli öğrencilerden yardım almak zorunda kaldıkları, dersi anlamakta güçlük çektikleri tespit edilmiştir.

Uyum sorununa ilişkin Suriye kökenli öğrencilerin görüşleri incelendiğinde, Türk öğrencilerin Suriye kökenli öğrencilere şiddet uyguladıkları, Suriye kökenli öğrencileri oyunlarına dahil etmedikleri, dışlayıp ötekileştirdikleri, Suriye kökenli öğrencilerle lakap, isim takmak suretiyle alay ettikleri, bazı Suriye kökenli öğrencilerin de Suriye kökenli öğrenciler tarafından da şiddete maruz kaldıkları, kendilerine zorba davranışlar sergilendiği tespit edilmiştir.

Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri incelendiğinde Suriye kökenli öğrenciler için Türkçe eğitim programı olduğu ve bununla birlikte Türk eğitim sisteminde uygulanan eğitim programına da tabi oldukları, uygulanan eğitim programlarının verimliliği konusunda öğrenciler arasında görüş farklılıklarının olduğu görülmektedir. Suriye kökenli öğrencilerle yapılan görüşmelerinde bazı öğrenciler Türkçe eğitimi programının kendileri için daha uygun olduğunu belirtirken, bazı öğrenciler ise Türk eğitim sisteminde uygulanan eğitim programının daha uygun olduğunu belirtmektedirler. Ortaya çıkan farklı görüşler incelendiğinde ise öğrencilerin öğretmenlerin tutumlarına göre konu ile ilgili görüş bildirdikleri, uygulanan eğitim programının verimliliğinin sınıf öğretmenleri ya da Türkçe öğreticilerin öğrencilere karşı yaklaşımları ve uygulanma sürecinde öğrencilerin düzeyinin dikkate alınıp alınmadığına göre değiştiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilere göre akademik başarılarının düşük olduğu, Türkçe bilmiyor olmaları nedeniyle okuma ve anlama problemi yaşadıkları, derslerde zorlandıkları ve bu nedenle düzeylerinin sınıf seviyesinin altında kaldıkları da öğrencilerin görüşleri sonucunda tespit edilmiştir.

Suriye kökenli öğrencilerin sorunları kapsamında, öncelikle Suriye kökenli öğrencilerin Türkçe öğrenmeleri desteklenmelidir. Bununla birlikte okullarda rehberlik servisinin de desteği ile farklılıkları kabul, zorbalıkla başa çıkma ve Suriye kökenli öğrencilerle uyum çalışmaları yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Adaman, F. ve Keyder, Ç. (2006). *Türkiye'de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma*. Avrupa Komisyonu, Sosyal Dışlanma ile Mücadelede Mahalli Topluluk Eylem Programı 2002-2006. Erişim adresi: https://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf. 08.06.2019'da alınmıştır.
- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Akademik Nobel Yayıncılık.
- Akalın, A. T. (2016). *Türkiye'ye Gelen Suriyeli Göçmen Çocukların Eğitim Sorunları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akıncı B., Nergiz A. ve Gedik E. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83.
- Akkayan, T. (1979). *Göç ve Değişme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Akturan, U. ve Baş, T. (2017). *Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Altıntaş, E. (2012). *İç Göçün Yaşandığı Bölgelerdeki İlköğretim Okullarında Eğitim Öğretim Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Altınyelken, K. H. (2009). Coping Strategies Among Internal Migrant Students in Turkey. *International Journal of Educational Research*, 48(3), 174-183.
- Angay, H. (2012). *Doğu Ve Güneydoğu İllerinden İzmir'e Göç Eden Ailelerin Çocuklarının Okul Sorunlarının İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü. (2018, 24 Aralık). *Suriyeli Öğrenciler İstatistiği*. (Belge No. 63005383).
- Baltacı, H. (2014). *Göçmen Öğrencilerin Başarı Durumunu Etkileyen Etmenlerin Okul Yöneticisi, Öğretmen, Veli ve Öğrencilerin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.
- Bilgiç, S. (2018). *Suriye Krizi ve Sığınmacılar Sorunu: Önlemler ve Politikalar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bulak, A. (2015). *Göç Olgusuna Teorik Bir Bakış* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Buz, S. (2002). *Türkiye'deki Sığınmacıların Üçüncü Bir Ülkeye Gidiş İçin Bekleme Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (13. bs). Ankara: Pegem Akademi.
- Coşkun, İ. ve Emin, M. N. (2016). Türkiye'deki Suriyelilerin Eğitiminde Yol Haritası Fırsatlar ve Zorluklar. Erişim adresi: http://file.setav.org/Files/Pdf/20160906135243_turkiyedeki-Suriye_kökenlilerin-egitiminde-yolharitasi-pdf.pdf. 21.05.2019'da alınmıştır.
- Çakmak, Ö. (2018). *Okul Yöneticilerinin Gözüyle Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Kilis Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Çelik, Y. (2018). *Türkiye'de Suriyeli Çocuklara Yönelik Uygulanan Eğitim Politikalarının İncelenmesi: Tespitler, Sorunlar Ve Öneriler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. RG: 22184. Tarih: 27.01.1995.
- Çocuk Koruma Kanunu. RG: 25876. Tarih: 15.07.2005.
- Dağdiren, G. (2018). *Suriyeli Sığınmacıların Entegrasyon Süreci ve Sorunları: Elazığ Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Dışişleri Komisyon Raporu, 1961. Erişim Adresi: https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/KM_/d00/c002/km_00002024ss0053.pdf. 21/11/2019'da alınmıştır.
- Dryden-Peterson, S. (2015). *The Educational Experiences of Refugee Children in Countries of First Asylum*. Erişim Adresi: <https://www.migrationpolicy.org/research/educational-experiences-refugee-children-countries-first-asylum>. 26.05.2019'da alınmıştır.
- Doğan, S. (1990). *Yurt Dışından Dönen Gençlerin Sorunları*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Dorman, S. (2014). Educational Needs Assessment for Urban Syrian Refugees in Turkey. Erişim adresi: <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/42946>. 18.07.2019'da alınmıştır.
- Dönmez, C. Ve Kızıl, Ö. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılara Sağlanan Eğitim Hizmetleri ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bağlamında Bazı Sorunların Değerlendirilmesi. *International Journal Of Education Technology and Scientific Researches*, (4), 207-239.
- Düzkaya, H. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Entegrasyonu ve İstihdam Politikaları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Emin, M. N. (2018). *Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Devlet Okullarında Karşılaştığı Sorunlar: Ankara İli Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Emiroğlu, S. E. (2018). *Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitimi ve Sorunları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Erdem, C. (2017). Sınıfta Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Öğretimsel Sorunlar Ve Çözümüne Dair Önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-42.
- Ergün, Ö. R. (2018). *Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Çocukların Eğitim Sürecindeki Toplumsal Uyum Sorunları: Burdur Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Esen, A., Duman, M. ve Alper, H. (2016). Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler Ve Öneriler. Wald Dünya Yerel Yönetim Ve Demokrasi Akademisi Vakfı. Erişim adresi: <http://www.wald.org.tr/Uploads/Pages/Module/RD9IV46JRO0W156468B241CYFUOVDE.pdf>. 15.05.2019'da alınmıştır.
- Gazeller, P. (2014). *Göçe Bağlı Olarak İlk ve Ortaokullarda Yaşanan Sorunlara İlişkin Yönetici Görüşleri (Karabağlar Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gencer, T. E. (2017). Göç Ve Eğitim İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme: Suriyeli Çocukların Eğitim Gereksinimi Ve Okullaşma Süreçlerinde Karşılaştıkları Güçlükler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(54), 838-851.
- Grillo, R. (2008). *The Family in Question: Immigrant and Ethnic Minorities in Multicultural Europe*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM). (2017). *2016 Türkiye Göç Raporu*. Ankara; İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Göç Politika ve Projeleri Dairesi Başkanlığı. Erişim Adresi: https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/YillikGocRaporlari/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf. 16.06.2019'da alınmıştır.
- Gözübüyük, T. M. (2017). Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Çocukların Trabzon Devlet Okullarındaki Durumu. *Göç Dergisi*, 4(2), 119-152.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B. Ve Taşgın, S. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Han, T. (2010). *Göç Eden Ailelerin Çocuklarının Eğitim ve Öğretimde Karşılaştıkları Uyum Sorunları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İnternet: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler. 10.07.2019 tarihinde <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden alınmıştır.

- İnternet: Suriye Acil Durumu. 09.06.2019 tarihinde <https://www.unhcr.org/tr/suriye-acil-durumu> adresinden alınmıştır.
- İnternet: Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (HBÖGM). (2019). 01.07.2019 tarihinde https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_04/08133210_01Nisan2019internetSunusuGeciciKorumaAIOgr.pdf adresinden alınmıştır.
- İnternet: Göç Sayısı. 05.07.2019 tarihinde <https://www.unhcr.org/tr/> adresinden alınmıştır.
- İnternet: 18.07.2019 tarihinde <https://piktes.gov.tr/Home/Sunu>. adresinden alınmıştır.
- İnsan Hakları Evrensel Beyanname. RG: 7212. Tarih: 27.05.1949.
- İstanbul Bilgi Üniversitesi, Çocuk Çalışmaları Birimi (ÇOÇA). (2013). *Suriyeli Mülteci Çocukların Türkiye Devlet Okullarındaki Durumu: Politika ve Uygulama Önerileri*. Erişim adresi: http://cocuk.bilgi.edu.tr/wp-content/uploads/2015/09/Suriye_kokenli-Cocuklar-Egitim-Sistemi-Politika-Notu.pdf. 12.06.2019'da alınmıştır.
- Kap, D. (2014). Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları. *Akademik Perspektif*, (Aralık-2014), 30-35.
- Karaca, S. Ve Doğan, U. (Ed.). (2014). *Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştayı Sonuç Raporu*. Mersin: Mersin Üniversitesi Bölgesel Araştırma ve İzleme Merkezi. Erişim adresi: <http://www.madde14.org/images/b/b0/MersinUnivSuriyeCalistay.pdf>. 16.05.2019'da alınmıştır.
- Karatürk, K. ve Kavak, Y. (2017). *Göç Olgusu ve Eğitim Planlaması*. Erişim adresi: https://pictes.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_05/22222022_GYY_OLGUSU_V_E_YYTYM_PLANLAMASI_KARAKYTYK_KAVAK_22.05.2017.pdf. 16.05.2019'da alınmıştır.
- Karakuş, E. (2012). *Göç Olgusu ve Eğitime Olumsuz Etkileri (Sultanbeyli Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Karaman, S. (2018). *Eğitim Hakkının Korunması Açısından Pictes Projesinin Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaştan, Y. (2015). Türkiye'de Göç Yaşamış Çocukların Eğitim Sürecinde Karşılaşılan Problemler. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 216-229.
- Kaya, S. A. (2016). *Türkiye'deki Suriye kökenli Sığınmacıların Sorunları: Nizip Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Keleş, R. (1998). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü* (2. bs.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Kultas, E. (2017). *Türkiye'de Bulunan Eğitim Çağındaki Suriyeli Mültecilerin Eğitimi Sorunu (Van İli Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

- Levent, F. ve Çayak, S. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14-1(27), 21-46.
- Mert, S. İ. ve Çıplak, B. (2017). Suriyeli ve Diğer Yabancı Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine Adaptasyonu ve Okul İçi İletişimlerine Yönelik Bir İnceleme. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(2), 68-79.
- Milli Eğitim Bakanlığı 2014/21 Sayılı Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri Genelgesi, 2014. Erişim Adresi: <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf> 19.10.2019'da alınmıştır.
- Milli Eğitim Temel Kanunu. RG: 14574. Tarih: 14.06.1973.
- Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme. RG: 10898. Tarih: 05.09.1961.
- Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü. RG: 12968. Tarih: 05.08.1968.
- Nar, B. (2008). *Göçün Eğitime ve Eğitim Yönetimine Etkileri: Dilovası Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Özdemir, Ç. (2016). *Sivas İlinde Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Okul İklimine Etkisine İlişkin Görüşlerin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Özdemir, M. (2008). *Türkiye'de İç Göç Olgusu, Nedenleri ve Çorlu Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Özer, Y. Y., Ateşok, Ö. Z. ve Komsuoğlu, A. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (37), 76-110.
- Polat, F. (2012). *Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu İlköğretim Öğrencilerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş/ Nicel ve Nitel Yaklaşımlar* (D. Bayrak, H. B. Arslan ve Z. Akyüz, Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Saklan, E. (2018). *Türkiye'deki Suriyeli Eğitim Çağı Çocuklarının Eğitim Süreçleri Üzerine Bir Çözümleme* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Saracaloğlu, C. (2014). *Göçün Eğitime ve Eğitim Yönetimine Etkileri (Turgutlu Örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda Yabancı Uyruklu Öğrencilerle Karşılaşılan Sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 208-229.

- Selçuk, B. (2014). *Göçün Eğitime ve Eğitim Kurumlarına Yansımaları: Mersin İli Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Seydi, A. R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (31), 267-305.
- Şensin, C. (2016). *Sınıf Öğretmenlerinin Suriye'den Göçle Gelen Öğrencilerin Eğitimlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Taşçı, F. (2009). Bir Sosyal Politika Sorunu Olarak Göç. *Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 10, 177-204.
- Taştan, C. ve Çelik, Z. (2017). *Türkiye'de Suriyeli Çocukların Eğitimi: Güçlükler ve Öneriler*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Tezcan, M. (1994). Ülkemizde Göç ve Eğitim Sorunları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 27(1), 61-67.
- Topsakal, C., Merey, Z. Ve Keçe, M. (2013). Göçle Gelen Ailelerin Çocuklarının Eğitim-Öğrenim Hakkı ve Sorunları Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(27), 546-560.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2019). *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim adresi: <http://sozluk.gov.tr/>. 18.08.2019'da alınmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. RG: 17844. Tarih: 20.10.1982.
- Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. RG: 22127. Tarih: 30.11.1994.
- Uluslararası Göç Örgütü (IOM). (2009). *Uluslararası Göç Terimleri Sözlüğü*. Erişim adresi: [http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf). 10.07.2019'da alınmıştır.
- Uzun, E. M. ve Bütün, E. (2016). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Suriyeli Sığınmacı Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, (1), 72-83.
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. RG: 28615. Tarih: 11.04.2013.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. bs). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Yıldız, F. (2018). *Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitim Sorunları ve Entegrasyon Süreçleri: Mersin Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslâm Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Yiğit, T. (2015). *Uygulamalar Ve Sorunlar Bağlamında Türkiye’de Sığınmacı Çocukların Eğitimi (Kırşehir Ve Nevşehir Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Yüksel, U., Bulut, M. N. ve Mor, Z. (2014). *Türkiye’de Bulunan Suriyeli Mülteciler. İnografik Rapor Uluslararası Orta Doğu Barış Araştırmaları Merkezi*. Ankara.
- Zelluh, E. (2018). *Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin İstihdam Bakımından Yasal Statüleri: Adana Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Mersin.

EKLER

EK-1. Veri toplama araçları

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME SORU FORMU

Bu görüşme soru formu ilkokullarda eğitim görmekte olan Suriye kökenli çocukların eğitim sistemine dahil olmasıyla birlikte ortaya çıkan sorunların tespit edilmesi ve bu konuda yürütülen çalışmaların incelenerek analiz edilmesi amacı ile yürütülen “Türk Eğitim Sistemine Suriye kökenli Öğrencilerin Entegrasyonu” başlıklı yüksek lisans tezi için veri sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Görüşme sırasında verdiğiniz bilgiler yalnızca araştırma amaçları doğrultusunda kullanılacak, gizli tutulacak ve herhangi bir kişi, kurum, kuruluşla paylaşılmayacaktır. Görüşme esnasında kişisel bilgiler istenmeyecektir. Katkılarınız ve zaman ayırdığınız için teşekkür ediyorum.

Yaş: ( ) 20-30 ( ) 31-40 ( ) 41- 50 ( ) 50 ve üzeri

Cinsiyet: ( ) Kadın ( ) Erkek

Mesleki Deneyim: ( ) 1-5 Yıl ( ) 6-10 Yıl ( ) 11- 15 Yıl ( ) 16 Yıl ve üzeri

1- Sınıfınızda bulunan Suriye kökenli öğrenciler ile yaşadığınız iletişim sorunları nelerdir? (Genel iletişim sorunları, öğrenci ile iletişimde dil sorunu, öğrenciler arasındaki iletişimde dil sorunu vb.)

2- Sınıfınızda bulunan Suriye kökenli öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinin yürütülmesi ile ilgili sorunlar nelerdir? (Öğretim programı (müfredat), planlama ve zaman yönetimi, materyal, okul başarısı, devam-devamsızlık, farklı öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılması, ölçme-değerlendirme vb.)

3- Sınıfınızda Suriye kökenli öğrencilerden kaynaklı sınıf iklimi ile ilgili sorunlar nelerdir? (Davranış sorunları, zorbalık (şiddet, saldırganlık), uyum, motivasyon, yaş grubu veya kademe farklılığı, sınıf büyüklüğü, öğrenci sayısı vb.)

4- Sınıfınızda bulunan Suriye kökenli öğrenci velileri ile yaşadığınız iletişim sorunları nelerdir? (Genel iletişim sorunları, materyal temini, etkinliklere katılım (Toplantı, sınıf içi aile etkinlikleri) vb.)

YÖNETİCİ GÖRÜŞME SORU FORMU

Bu görüşme soru formu ilkokullarda eğitim görmekte olan Suriye kökenli çocukların eğitim sistemine dahil olmasıyla birlikte ortaya çıkan sorunların tespit edilmesi ve bu konuda yürütülen çalışmaların incelenerek analiz edilmesi amacı ile yürütülen “Türk Eğitim Sistemine Suriye kökenli Öğrencilerin Entegrasyonu” başlıklı yüksek lisans tezi için veri sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Görüşme sırasında verdiğiniz bilgiler yalnızca araştırma amaçları doğrultusunda kullanılacak, gizli tutulacak ve herhangi bir kişi, kurum, kuruluşla paylaşılmayacaktır. Görüşme esnasında kişisel bilgiler istenmeyecektir. Katkılarınız ve zaman ayırdığınız için teşekkür ediyorum.

Yaş: ( ) 20-30 ( ) 31-40 ( ) 41- 50 ( ) 50 ve üzeri

Cinsiyet: ( ) Kadın ( ) Erkek

Mesleki Deneyim: ( ) 1-5 Yıl ( ) 6-10 Yıl ( ) 11- 15 Yıl ( ) 16 Yıl ve üzeri

Görevi: ( ) Okul Müdürü ( ) Müdür Yardımcısı

Branş:

1- Okulunuzda bulunan Suriye kökenli öğrenci ve öğrenci velileri ile ilgili yaşadığınız iletişim sorunları nelerdir? (Genel iletişim sorunları, veli ile iletişimde dil sorunu, öğrenci ile iletişimde dil sorunu vb.)

2- Okulunuzda Suriye kökenli öğrencilerin eğitim sistemine dahil olma süreci ile ilgili teknik sorunlar nelerdir? (Kayıt sistemi ve kayıt süreci, devam-devamsızlık, yasal düzenlemeler vb.)

3- Okulunuzda Suriye kökenli öğrencilerden kaynaklı okul iklimi ile ilgili sorunlar nelerdir? (Disiplin sorunları, kültürel farklılıklar, öğretmenlerin iş doyumu ve motivasyonu vb.)

4- Suriye kökenli öğrencilerin okulunuzda eğitim-öğretim görmeye başlaması nedeniyle ortaya çıkan okulun fiziksel yapısı ile ilgili sorunlar nelerdir? (Sınıf mevcudu, derslik sayıları, ortak kullanım alanları (Okul bahçesi, spor salonu) vb.)

SURİYE KÖKENLİ VELİLER İÇİN GÖRÜŞME SORU FORMU

Yaş:

Cinsiyet: ( ) Kadın ( ) Erkek

Meslek:

Aylık Gelir:

Türkiye’de Bulunma Süreleri:

1- Çocuğunuzun eğitim görmekte olduğu okulda yaşadığı iletişim sorunları nelerdir? (Genel iletişim sorunları, okul yöneticileri ile iletişimde dil sorunu, öğretmenler ile iletişimde dil sorunu, diğer öğrencilerle iletişimde dil sorunu vb.)

2- Çocuğunuzun eğitim görmekte olduğu okulda yaşadığı uyum sorunları nelerdir? (Dışlanma-ötekileştirilme, zorbalığa maruz kalma, kültürel uyum vb.)

3-Çocuğunuz açısından eğitim olanaklarına erişim ile ilgili yaşanan sorunlar nelerdir? (Okula ulaşım, materyal temini, etkinliklere katılım(toplantı, aile eğitimleri, kutlamalar, sınıf içi aile etkinlikleri, sınıf içi etkileşim vb.)

4-Diğer öğrenci velileri ile yaşadığınız sorunlar nelerdir? (Türk öğrenci velileri, Suriye kökenli öğrenci velileri vb.)

SURİYE KÖKENLİ ÖĞRENCİ İÇİN GÖRÜŞME SORU FORMU

Yaş:

Cinsiyet: ( ) Kadın ( ) Erkek

Sınıf Düzeyi: ( ) 1. Sınıf ( ) 2. Sınıf ( ) 3. Sınıf ( ) 4. Sınıf

1-Eğitim-Öğretim gördüğünüz okulda okul yöneticileri, öğretmen ve diğer öğrencilerle yaşadığınız iletişim sorunları nelerdir? (Genel iletişim sorunları, okul yöneticileri ile iletişimde dil sorunu, öğretmenlerle iletişimde dil sorunu, diğer öğrencilerle iletişimde dil sorunu vb.)

2- Eğitim-Öğretim gördüğünüz okulda yaşadığınız uyum sorunları nelerdir? (Dışlanma-ötekileştirilme, zorbalığa maruz kalma, okul ve sınıf kurallarına uyum, kültürel uyum vb.)

3-Okulunuzda Eğitim-Öğretim sürecine katılım ile ilgili sorunlar nelerdir? (Öğretim Programı, Okula devam, akademik başarı, öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulanması, ölçme-değerlendirme vb.)

EK-2. Araştırma izni

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 14588481-605.99-E.24865039
Konu : Araştırma izni

24.12.2018

..... KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2017/25 nolu Genelgesi.
b) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nin 10/12/2018 tarihli ve E.5243 sayılı yazısı.

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Onur OLGUN'un "**Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonu**" konulu tez çalışması kapsamında uygulama yapma talebi Araştırma Komisyonumuzca incelenmiş olup ilçenize bağlı ekli listedeki okullarda uygulamanın yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Uygulama formunun (4 sayfa) uygulama yapılacak sayıda araştırmacı tarafından çoğaltılarak, araştırmanın ilgi (a) genelge çerçevesinde, ilçe milli eğitim müdürlüklerinin sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde, okul ve kurum yöneticileri de uygun gördüğü takdirde gönüllülük esasına göre yazımız ekinde gönderilen uygulama araçlarının uygulanmasına izin verilmesini rica ederim.

Turan AKPINAR
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

EK:

- 1-Uygulama formu (4 sayfa)
- 2-Okul listesi (1 sayfa)

DAĞITIM:

Altındağ-Mamak

Adres: Emniyet Mah. Alparslan Türkeş Cad. 4/A Yenimahalle

Elektronik Ađ: ankara.meb.gov.tr
e-posta: istatistik06@meb.gov.tr

Bilgi için: Emine KONUK

Tel: 0 (312) 212 36 00
Faks: 0 ( ) _____

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 3782-7264-363e-b623-dee5 kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Olgun, Onur
Uyruğu : T.C.
Medeni hali : Evli
e-mail : onur.ol@hotmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Lisans	Ege Üniversitesi	23/06/2011

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2011---	Milli Eğitim Bakanlığı	Öğretmen

Yabancı Dil

İngilizce, Arapça

